

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2014 - 2018

ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ „СТЕВАН МОКРАЊАЦ“ СЕНТА

Сента, јул 2014. године
ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА „СТЕВАН МОКРАЊАЦ“
Главна улица бр. 36, Сента
Тел: 024/812-812
Тел/факс: 024/812-812
е-mail: sekretar@muzicka-senta.edu.rs
www.muzicka-senta.edu.rs

Име и презиме директора: ВД директор, Тибор Маша

Секретар школе: Тамара Станчулов

СТРУЧНИ АКТИВ ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА:

Координатор: Тамара Станчулов, секретар школе

1. Моника Леваи, шеф стручног актива теоретских предмета
2. Ленке Шоти, шеф стручног актива дувачког одсека
3. Агнеш Мадарас, шеф стручног актива клавирског одсека
4. Александра Давидовић, шеф стручног актива одсека за хармонику
5. Ева Касаш, шеф стручног актива гудачког одсека
6. Золтан Габор, шеф стручног актива одсека за соло певање
7. Денис Палош, шеф стручног актива одсека за гитару

Председник Школског одбора:

ВД Директор:

Ленке Шоти

Тибор Маша

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	3
ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	6
О НАМА	7
ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ	7
СНАГА И ЦИЉ НАШЕ ШКОЛЕ	8
МИСИЈА	9
ВИЗИЈА	9
ОПШТЕ ОСНОВЕШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	10
СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	10
ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ	16
ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	17
ОБАВЕЗНИ ОДСЕК – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ	17
ПРОГРАМ ЗА ДЕЦУ ОШТЕЋЕНОГ ВИДА	19
ИСПИТИ	19
СМОТРЕ	20
ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ	20
НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	22
НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ	23
ПРИПРЕМНИ РАЗЕД	23
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	25
ГИДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	25
ВИОЛИНА	26
ВИОЛА	41
ВИОЛОНЧЕЛО	48
ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ	62
ГИТАРА	62
ИНСТРУМЕНТИ СА ДИРКАМА	74
КЛАВИР	74
ХАРМОНИКА	106
ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	119
ФЛАУТА	119
ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ	131
СОЛФЕЋО	131
ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	148
КОНТРАБАС	148
ОБОА	155
КЛАРИНЕТ	161
САКСОФОН	168
ФАГОТ	175
ХОРНА	181
ТРУБА	188
ТРОМБОН	201
УДАРАЉКЕ	210
ДОБОШ	210
ТИМПАН	213
КСИЛОФОН, ВИБРАФОН, МАРИМБА	215
ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ	216
СОЛФЕЋО	216
ДВОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	229

СОЛО ПЕВАЊЕ	229
УПОРЕДНИ КЛАВИР	232
ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ	237
СОЛФЕЋО	237
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	244
ОРКЕСТАР, ХОР И КАМЕРНА МУЗИКА	247
ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД И САМОИНИЦИЈАТИВА	250
ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИШКОЛЕ	251
ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ	252
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	253
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМА ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА	254
САРАДЊА СА ОРГАНИЗАЦИЈАМА ИЗ ОКРУЖЕЊА, МЕДИЈИМА И ИНСТИТУЦИЈАМА КУЛТУРЕ	259
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ	262
ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕСКУРЗИЈА	264
ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ	266
ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	268
ПРОГРАМ ВАСПИТНОГ РАДА СА УЧЕНИЦИМА	270
ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ УЧЕНИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА, ПРОГРАМ ОДЕЉЕНСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ	273
УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ	274
ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА СА ТАЛЕНТОВАНИМ И НАДАРЕНИМ УЧЕНИЦИМА	275
ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ	277
ПРОГРАМИ СТРУЧНИХ ОРГАНА, ТИМОВА И ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА	279
ПРОГРАМ РАДА НАСТАВНИЧКОГ ВЕЋА	280
ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ ВЕЋА	282
СТРУЧНА ВЕЋА	284
СТРУЧНИ АКТИВИ	287
ПЕДАГОШКИ КОЛЕГИЈУМ	290
ТИМОВИ УШКОЛИ	292
УЧЕНИЧКИ ТИМОВИ	293
ГЛОБАЛНИ ПЛАН ТИМОВА	294
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА КОЈА УТИЧЕ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД	295
ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА	296
ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	299

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

- Правилник о општим основама школског програма ("Просветни гласник", бр. 5/04)
- Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ бр. 72/2009;52/2011; 55/2013)
- Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 55/2013)
- Закон о уџбеницима и другим наставним средствима („Службени гласник РС“ бр. 72/2009)
- Правилник о оцењивању ученика у основној школи („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 67/2013)
- Правилник о наставном плану и програму за основну музичку школу („Сл. Гласник РС - Просветни гласник бр. 5/2010)
- Правилник о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничком школама, „Службени гласник СРС – Просветни гласник“ бр.6/90 и „Просветни гласник“бр. 4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05,11/05, 6/06 и 12/06;а стручне спреме, „Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 7 /91;гласник“ бр.13/07, 10/07;10/2013

О НАМА

ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ

У пролеће 1946. године захваљујући упорношћу професорице соло певања, Даринке Вујић, добија се сагласност од ондашњих власти за отварање "Градске Музичке Школе", те званично 1. септембра исте године почиње организована настава у згради где се и дан данас налази музичка школа.

Од 1949. године школа ради под именом "Основна музичка школа" са 200 ђака и 12 професора. Она се шири и развија до данашњег дана.

У школи ђаци могу да се одреде за следеће одсеке: виолина, виолончело, клавир, хармоника, кларинет, саксофон, хрона, тромбон, флаута, труба, гитара, солфеђо са теоријом музике и соло певања.

Капацитет зграде и просторија су предвиђене за примање оптималног броја од око 300 деце. Током протеклих деценија, пуно ученика се одлучивало за даљи наставак музичког образовања, након чега су се враћали у нашу школу као наставници, и овим потврђујући још једном колико је наша школа угледна како у музичким круговима тако и изван њих (Марјановић Валерија, Морваи Ливиа, Касаш Ева, Тарапчик Јожеф, Шоти Ленке, Барат Силвиа, Бодо Каталин, Балинт С. Мелинда, Јелена Стојнић, Јелена Николић, Тот Бојник Тимеа).

Ни после више од пола века од оснивања, ова образовно-васпитна стручна установа није изневерила идеје свог оснивача.

За квалитет су заслужни пре свега врхунски педагози које је и некада и данас школа окупљала међу својим кадровима, а који су и своја извођачка искуства и сазнања из стручне области несебично преносили на своје ученике. Стога су ученици Основне музичке школе „Стеван Мокрањац“ присутни не само у такмичарским дисциплинама разноврсних смотри, сусрета, такмичења и фестивала, већ су и саставни део музичког живота сенћанске општине а и шире.

Сваке недеље током читаве године, музичка достигнућа ученика могу да чују посетиоци концерата и културних манифестација, али и оних који прате концертну делатност како у Градској концертној дворани, тако и у другим концертним просторима школе и саме општине Сента.

Можемо рећи, да је за сво време постојања школа оправдала своју мисију у смислу образовања музичког кадра, подстицања на даље школовање и образовање љубитеља музике у најширем грађанском слоју, а све са циљем да се он укључи у музички живот града Сенте и јача духовност своје средине и приврженост музичкој култури.

СНАГА И ЦИЉ НАШЕ ШКОЛЕ

Снага наше школе је квалитетан професорски кадар и високо професионални однос према раду.

Снага наше Школе је подмладак у музичком забавишту које је основано са циљем да се најмлађи чланови друштва упознају са музиком и светом звука који их окружује, да оплемењују своју децу машту и креативно се развијају кроз музику, игру и дружење. Циљ је да најмлађи упознају основне музичке појмове и вештине кроз песму, игру, бројалице и музичке приче. Овде учимо децу да воле музику и помажемо им да стекну основну музичку културу, а уједно их и припремамо за упис у основну музичку школу.

У музичко забавиште се могу уписати деца која имају 4, 5 или 6 година. Рад са децом одвија се у групама, које се формирају према годишту деце, тако да полазници буду у групи са својим вршњацима. Настава се одвија два пута недељно, а час траје 45 минута.

Снага наше Школе је развијање способности свирања на музичком инструменту у основној музичкој школи, те на тај начин деца стичу прва знања и усвајају основне вештине свирања на жичаним, дувачким или инструментима са диркама, односно певања.

Рад наше Школе одвија се на 6 одсека:

- ГУДАЧКИ ОДСЕК (виолина и виолончело)
- ДУВАЧКИ ОДСЕК (флаута, кларинет, саксофон, хорна, труба и тромбон)
- КЛАВИРСКИ ОДСЕК
- ОДСЕК ЗА ГИТАРУ
- ОДСЕК СОЛО ПЕВАЊА
- ОДСЕК ХАРМОНИКЕ

Снага наше Школе је у стварању будућих професионалих музичара – солиста, камерних или оркестарских музичара.

Разноврсност инструмената који могу бити изучавани на нивоу основне музичке школе, даје нам нову снагу – снагу развијања осећаја уметничке припадности кроз различите облике заједничког музицирања.

Снага наше Школе је и у неговању пријатељских односа са свим музичким школама у Србији и земљама из окружења:

- Glazbena šola "Fran Korun-Ko_eljski" (Велење, Словенија)
- Музичка школа (Котор, Црна Гора)
- Државна музичка школа (Шиклош, Мађарска)
- Музичка школа "Др Милоје Милојевић" (Крагујевац) – школа побратим

МИСИЈА

Ни после 68 година постојања, ова образовно-васпитна стручна установа није изневерила идеје свог оснивача. Ученици Основне музичке школе „Стеван Мокрањац“ присутни су не само у такмичарским дисциплинама разноврсних смотри, сусрета, такмичења и фестивала, већ су и саставни део музичког живота општине Сента.

За квалитет су заслужни пре свега врсни педагози које је школа окупила међу својим кадровима, а који своја сазнања из стручних области несебично преносе на ученике.

Ми смо Школа која код ученика негује, подстиче, развија и обликује способност процене естетских и културних вредности.

ВИЗИЈА

Желимо ОТВОРЕНУ ШКОЛУ са атрактивним образовним услугама за ученике и све остале учеснике у наставном процесу.

Желимо Школу која тежи активној улози у друштвеном окружењу, ослушкивању његових потреба кроз остварење и задовољење својих потреба, а у складу са интересима окружења.

Желимо Школу која ће ићи у сусрет друштвеним променама, у којој ће унутрашња реформа стално трајати.

Желимо школу која учи и да будемо школа која негује толеранцију и демократичност, одговорност, објективност и способност да се мењамо.

ОПШТЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Опште основе школског програма јесу основа за:

- утврђивање основа програма по циклусима у основном образовању и васпитању;
- доношење програма завршних и матурских испита;
- доношење школског програма и утврђивање критеријума вредновања квалитета образовања и васпитања.

Основно образовање и васпитање остварује се на основу школског програма који школа доноси у складу са законом.

Школским програмом подразумевају се сви садржаји, процеси и активности усмерени на остваривање циљева и исхода образовања и васпитања, прописани на републичком и школском нивоу. Школски програм школе састоји се од општег и посебног дела.

Заступљеност наставе општег и посебног дела школског програма одређена је Законом и посебним основама школског програма за сваки разред.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Сврха програма образовања

Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Општи принципи образовања и васпитања су:

- поштовање неповредивости људског живота и индивидуалне вредности, идентитета и интегритета сваког људског бића;

-
- једнака вредност сваког и једнакоправност свих;
 - уважавање и поштовање свих учесника у образовном процесу;
 - поштовање и неговање основних људских права и слобода и права детета;
 - уважавање и поштовање личности и личних својстава, узрасних а и развојних карактеристика ученика и индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања;
 - праведност, правичност и солидарност;
 - децентрализација, демократизација и професионализација;
 - доступност и квалитет;
 - одговорност учесника у образовном процесу и носилаца интереса у образовању;
 - поштовање, неговање и одговорност за одржање и унапређивање природне и социјалне средине;
 - образовање је доживотни процес.

Принципи на којима се заснива образовни процес:

- образовање припрема за информационо, технолошки напредно, глобално друштво;
- образовање се остварује комбиновањем дисциплинарног и интегрисаног приступа;
- образовање се остварује активним, кооперативним и партиципативним методама наставе и учења;
- квалитет и ефикасност образовања и успех у образовању одређују се степеном остварености исхода;
- образовање се остварује у развојно и образовно подстицајном окружењу.

Општи циљеви образовања и васпитања

Образовање и васпитање развија знања, вештине, ставове и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, уз поштовање других особа, њиховог идентитета, потреба и интереса и активно и одговорно учествује у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва.

Образовање и васпитање се остварује са циљем да сваком ученику омогући:

-
- развој свих аспеката личности, у складу са развојним потребама, потенцијалима и интересовањима;
 - да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу сопственог развоја и будућег живота, и промишљено и одговорно учествује у доношењу одлука друштвених група и заједници којој припада;
 - познавање и разумевање природног и друштвеног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима;
 - развој осећања припадности социјалним групама и друштву као целини, као и осећање припадности ширем европском простору.

Образовање и васпитање се остварује са циљем да ученика оспособи за:

- континуирано образовање, у складу са властитим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима;
- успешно суочавање са изазовима савременог света и живота и изазовима будућности;
- избор и стицање професије, у складу са способностима, интересовањима и економским окружењем, осигурање запослења и остваривање сопствених прихода;
- изградњу и усвајање вредносних ставова;
- активно учешће у очувању и неговању сопствене традиције и културе, као и традиције и културе других;
- заштиту сопствених потреба и интереса, развој и очување сопствене аутономије и интегритета, уз поштовање аутономије и интегритета других особа;
- уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих социјалних, етничких и културних група и активно учешће у развоју и очувању друштвене кохезије;
- физички активан и здрав начин живота и креативно коришћење слободног времена;
- будуће партнерске односе, брачни и породични живот и одговорно родитељство;
- активно учешће у заштити и очувању природе и природних ресурса.

Општи циљеви музичког образовања и васпитања

Музичко образовање и васпитање остварује се са циљем да сваком ученику омогуће:

-
- развој репродуктивно-креативних и естетских аспеката личности у складу са развојним потребама, уметничким потенцијалима и интересовањима;
 - да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу првенствено уметничког развоја и будућег живота;
 - да се определи и оспособи за одређену уметничку професију, да осигура уметничко ангажовање;
 - познавање и разумевање друштвеног и културног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима;
 - развој осећања припадности друштву и култури као целини и осећања припадности ширем европском друштвеном и културном простору.

Музичко образовање и васпитање остварују се са циљем да сваког ученика оспособи за:

- континуирано уметничко образовање у складу са сопственим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима;
- изградњу и очување личне уметничке аутономије и интегритета;
- успешно суочавање са изазовима будућег уметничког живота;
- креативно коришћење слободног времена и аматерско бављење уметношћу;
- усвајање и изградњу општекултурних и цивилизацијских вредносних ставова који произилазе из националне, европске и светске културне баштине;
- очување и преношење властитог културног наслеђа;
- активан допринос развоју, очувању и неговању властите традиције и културе;
- уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих етничких и културних група;
- допринос интеграцији у укупне европске културне и уметничке токове.

Општи исходи образовања и васпитања

Након завршетка основног образовања и васпитања ученик ће:

- бити способан да ефикасно комуницира;
- бити способан да уочава, анализира и решава проблеме;
- бити способан да поставља реалне и остварљиве циљеве и плански и одговорно ради на њиховој реализацији;
- бити способан да учествује у тимском раду;

-
- поседовати систем основних знања о природном и друштвеном окружењу и свом месту у њима;
 - познавати своје способности и особине, поштовати себе и бити способан да управља сопственим развојем и животом;
 - поседовати личну аутономију и интегритет;
 - поседовати осећање социјалне припадности и привржености сопственој породици, нацији и култури, познавати традицију и учествовати у њеном очувању;
 - познавати и поштовати идентитет, културу и традицију других социјалних група и заједница и бити способан и заинтересован да комуницира и сарађује са њиховим припадницима;
 - бити способан да језиком уметности изрази сопствена осећања, вредности и поглед на свет;
 - бити способан да разуме различите форме и медије уметничког изражавања и комуникације;
 - бити одговоран према сопственом здрављу и његовом унапређивању и способан за самостално и организовано бављење физичком активношћу;
 - бити одговоран према очувању и унапређивању квалитета животне средине;
 - уважавати и поштовати друге особе;
 - познавати и уважавати основна људска права и права детета.

Општи исходи и стандарди образовања

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да деца, ученици и одрасли стекну знања, вештине и вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да деца, ученици и одрасли постижу опште услове, односно буду оспособљени да:

- усвајају и изграђују знања, примењују и размењују стечено знање;
- науче како да уче и да користе свој ум;
- идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење;
- раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице;
- прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације;

-
- ефикасно и критички користе науку и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се укупним образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике начине и садржаје рада.

Остваривање принципа циљева и стандарда постигнућа

На крају првог квартала у првом полугодишту и трећег квартала у трећем полугодишту, школа је у обавези да у року од 8 дана завршетка квартала писмено обавести родитеља или старатеља ученика о постигнутом успеху у учењу и владању, броју изостанака са наставе и изреченим васпитним мерама односно васпитно-дисциплинским мерама. Обавештење се доставља лично, на родитељском састанку или препоручено поштом.

За време зимског распуста школа може да планира реализовање додатног и допунског рада са ученицима.

Језик на коме се остварује образовно - васпитни програм

Наставни план и програм се остварује на српском језику-ћирилично писмо, као и на језику националне мањине, односно на мађарском језику.

ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА УШКОЛИ

Основна музичка школа „Стеван Мокрањац“ у Сенти пружа могућност школовања на два нивоа: предшколско и основно музичко образовање.

Предшколско музичко образовање

- Музичко забавиште које траје од 1 до 3 године
- Припремни разред

Основно музичко образовање које се реализује у два образовна циклуса обухвата:

- Основно музичко образовање у двогодишњем трајању
- Основно музичко образовање у четворогодишњем трајању
- Основно музичко образовање у шестогодишњем трајању

Музичко забавиште и припремни разред

Узрасне групе	Трајање часа	Недељни фонд	Годишњи фонд
4 година	45	2	70
5 година	45	2	70
6 година	45	2	72
Припремни разред	45	2	70

У први разред музичког школовања може да се упише ученик млађи од девет, четворогодишњег – млађи од једанаест и двогодишњег – старији од четрнаест година.

У први разред одсека за контрабас и удараљке може да се упише ученик млађи од петнаест година.

У први разред музичког школовања може да се упише и ученик старији него што је прописано уколико на пријемном испиту испољи изузетне музичке способности.

Настава у основној музичкој школи изводи се индивидуално (настава инструмента и соло певања) и групно (настава солфеђа, теорије, хора, оркестра и камерне музике).

Разред у групној настави солфеђа и теорије музике може да има највише десет, оркестар тридесет, хор педесет, а камерни ансамбл три ученика.

Час индивидуалне наставе у првом циклусу шестогодишњег, четворогодишњег и двогодишњег школовања траје 30 минута.

Час упоредног клавира за ученике соло певања траје 45 минута.

Часови групне наставе и сви остали часови трају по 45 минута.

ОСНОВНОМУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Обавезни одсек - одсек за класичну музику

Шестогодишње школовање садржи програм образовања за ученике следећих инструмената: виолина, виола, виолончело, гитара, харфа, клавир, хармоника и флаута.

Четворогодишње школовање садржи програм образовања за ученике следећих инструмената: контрабас, ренесансна харфа, обоа, кларинет, фагот, саксофон, труба, тромбон, хорна, ударалке.

Двогодишње школовање садржи програм образовања за ученике соло певања.

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед.	год	нед.	год	нед.	год	нед.	год	нед.	год	нед.	год.
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70

Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	35
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	70
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	210	6	210	7	245

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	35
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	2	70	2	70
СВЕГА	4	140	4	140	6	210	7	245

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ДВОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус		Други циклус	
	I разред		II разред	
	Фонд часова			
	нед.	год.	нед.	год.
Соло певање	2	70	2	70
Солфеђо	3	105	2	70
Теорија музике	-	-	1	35
Упоредни клавир	1	35	1	35
СВЕГА	6	210	6	210

--	--	--	--	--

ПРОГРАМ ЗА ДЕЦУ ОШТЕЋЕНОГ ВИДА

Програм за децу оштећеног вида обухвата изучавање следећих предмета: клавир, хармоника, флаута, кларинет, труба, солфеђо, теорија музике, хора и камерне музике.

Остале инструменте деца оштећеног вида похађају према плану и програму одсека за класичну музику.

Настава клавира, хармонике и солфеђа остварује се у првом и другом припремном разреду и I, II, III, IV, V и VI разреду основне музичке школе.

Програм за децу оштећеног вида исти је као програм ученика класичног одсека, осим у првом и другом припремном разреду и I разреду основног музичког образовања.

Наставни план и програм клавира, хармонике и солфеђа за II, III, IV, V и VI разред исти је као план и програм класичног одсека. Наставни план и програм дувачких инструмената исти је као план и програм класичног одсека. Настава клавира и хармонике у припремном разреду је индивидуална. Часови у припремном разреду трају 30 минута, а у свим осталим разредима (од првог до шестог) 45 минута.

ИСПИТИ

У основној музичкој школи полажу се следећи испити:

- пријемни;
- годишњи;
- разредни;
- поправни.

Пријемни испит полаже се пре уписа у I разред, по правилу у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полажу пријемни испит.

Годишњи испит из главног предмета полажу ученици III, IV, V и VI разреда шестогодишњег – II, III и IV разреда четворогодишњег - као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из солфеђа полажу ученици III и VI разреда шестогодишњег - II и IV разреда четворогодишњег, као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из теорије музике полажу ученици VI разреда шестогодишњег, IV разреда четворогодишњег и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из упоредног клавира, полажу ученици II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у три испитна рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Ученици који на годишњем испиту у IV и V разреду шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред. Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полажу поправни испит у августовском року.

Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом.

Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за тај разред. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију негативну оцену на разредном испиту полажу поправни испит у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року.

Ученици који не положи разредни испит понављају разред.

Поправни испит полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира.

Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене полаже поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

СМОТРЕ

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма.

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

Настава инструмента, односно соло певања у првом циклусу школовања траје 30 минута, а у другом циклусу 45 минута.

Настава главног предмета и упоредног клавира је индивидуална у свим разредима.

Час упоредног клавира у првом и другом разреду одсека за соло певање траје 45 минута.

Настава солфеђа и теорије музике одвија се у групама од највише 10 ученика. Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута.

Настава оркестра, хора и камерног музицирања се организује за све ученике другог циклуса осим соло певања.

Настава оркестра се организује за ученике гудачких и дувачких инструмената, хармонике и удараљки. Уколико школа има могућности, може за ученике другог циклуса гитаре да организује наставу оркестра гитара.

Настава камерне музике се организује формирањем камерних ансамбала према бројном стању ученика, годишњим школским планом.

Ученици инструменталисти који не свирају у оркестру обавезни су да похађају наставу хора, или камерне музике.

Часови оркестра, хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

Часове корепетиције имају ученици гудачких инструмената, дувачких инструмената, удараљки и соло певања.

За ученике првог циклуса гудачких и дувачких инструмената и удараљки, настава корепетиције је 15 минута недељно по ученику.

За ученике другог циклуса гудачких и дувачких инструмената инструмената и удараљки настава корепетиције је 30 минута недељно по ученику.

Ученици првог разреда соло певања наставу корепетиције имају 30 минута, а другог разреда 45 минута недељно по ученику.

Клавирски сарадник - корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета.

ДОДАТНА НАСТАВА

Организовање додатне наставе у свим разредима предлажу стручна већа предмета.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета. Допунска настава организује се за ученике који у учењу имају тешкоће због којих не постижу задовољавајући успех.

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

Културна и јавна делатност основне музичке школе најуже је повезана са њеном образовно - васпитном улогом и чине је:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (солисти, ансамбли, оркестри и хорови);
- организовање концерата наставника школе;
- организовање концерата гостујућих музичких уметника;
- активности везане за организовање учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове); смотре, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација;
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача;
- организовање предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко-извођачку проблематику;
- организовање ученичких екскурзија;
- организовање медијских промоција разне врсте;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉ НАСТАВЕ:

Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, а истовремено и за самостално, аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства.

ЗАДАЦИ НАСТАВЕ:

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије
- Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента (ученика који су одабрали соло певање – са својствима људског гласовног апарата)
- Овладавање основном техником свирања на одабраном инструменту (за ученике соло певања – вокалном техником)
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.
- Основно музичко описмењавање
- Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање
- Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу
- Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике
- Развијање и профилирање естетских музичких критеријума
- Развијање афирмативних етичких ставова у односу на општељудске вредности, националну и светску културну баштину, значај музичке уметности у светској култури, професију музичара и важност његове улоге у друштву

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ

ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

(2 часа недељно 70 годишње)

Припремним разредом су обухваћена деца млађег узраста (7 и 8 година). Група предшколског узраста има до 15 ученика.

ЦИЉЕВИ:

- Развијање музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште

-
- Музичко описмењавање и слушање музике
 - Усвајање великог броја песама са текстом
 - Упознавање са елементарним појмовима из теорије музике
 - Развијање смисла за импровизацију и способност активног слушања музичког садржаја

ЗАДАЦИ:

- Развијање љубави према музици
- Стицање спознаје да је пут од звука ка слици само обрнут процес од слике ка звуку
- Савладавање нотног писма, виолинског кључа, тактирања
- Развијање слуха и гласовног опсега, развијање музичке меморије
- Богаћење музичког фонда (дечје песме различитог карактера и садржаја и народне песме)

МЕЛОДИКА:

- Дечје песме примереног садржаја и карактера са текстом - по слуху
- Народне песме
- Песме модели за тонове у Це-дуру
- Транспоноване мотива - „померање”
- Слушање музике
- Дечје песме и инструментална литература
- Кретање уз слушање музике, корачање, тапшање, а уз свирање музике стицање навике за променом темпа
- Рад на импровизацији

РИТАМ:

- Четвртина и осмина
- Тактирање и бројање на два, три и четири
- Нотне вредности од целе до осмине ноте и паузе
- Препознавање дводела, тродела и четвородела

На крају школске године ученици полажу пријемни испит за I циклус, односно за I разред шестогодишњег и четворогодишњег образовања, који обухвата следеће:

- ритам
- музичку меморију
- слух
- хармонски слух.

1. ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ

1.1. ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

(виолина, виола, виолончело)

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Формирање психомоторних извођачких релација у којима водећу улогу треба да има асоцијативни доживљај звучне материје (унутрашњи слух). Развој појединца зависи од професионалног школовања музичког слуха који мора да води и организује извођачке покрете по принципу "од представе ка њеној реализацији", односно "од доживљаја звука према покрету".
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психофизичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном интонативно тачно, ритмички тачно
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације) и изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења музичког дела.
- Музичко описмењавање - постизање вештине течног читања и писања нота у и разумевање значења најучесталијих (нумеричких, графичких и вербалних) темповских, карактерних, метричких, динамичких, агогичких, акцентних и артикулационих ознака у нотном тексту.
- Развијање стваралачко-извођачких способности. Развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима појединца.

-
- Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).
 - Извођење програма у целини, напамет.
 - Самостално увежбавање задате композиције.
 - Самостално читање непознатог нотног текста.
 - Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања.
 - Активно учешће у музичком животу средине у којој живи.

ВИОЛИНА

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Формирање музичко-слушних представа изражајним певањем песмица по слуху.
- Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.
- Упознавање са инструментом (усвајање назива делова инструмента).
- Нотно описмењавање.
- Поставка леве руке и њено прилагођавање инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицикато).
- Поставка десне руке и прилагођавање вођењем гудала на празним жицама, променом гудала и прелазима са жице на жицу.
- Усвајање основне поделе гудала.
- Упознавање са потезима деташе и легато.
- Рад на развијању музичког слуха.
- Рад на добијању звука, интонацији, и ритму.
- Усвајање прве позиције.
- Свирање песмица различитог карактера.

ШКОЛЕ

- Љ. Степановић: Виолинска почетница
- Д. Марковић: Почетна школа за виолину, I свеска
- Денеш, Регер и Немет: Виолина А Бе Це
- Лањи и Денеш: Школа за виолину I свеска
- Сузуки: Школа за виолину I

- Геза Силваи: Школа за виолину А, Бе, Це, Де

КОМАДИ

- Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир. I свеска
- Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија за I и II разред
- Фортунатов: Млади виолиниста, I свеска
- Ласло Роша: Враголан 1,2
- Ласло Роша: Дуети 1

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- три дурске лествице са трозвучима;
- двадесет вежбица;
- десет малих комада песмица.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрима и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-
- Даљи рад на развоју музичко-слушних представа путем изражајног певања, свирања по слуху.
 - Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче.
 - Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (*анданте, модерато, аллегро, престо...*).
 - Упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктирања.
 - Упознавање са значењем основних динамичких ознака (*пиано, мезофорте, форте, диминуендо, цресцендо...*).
 - Усавршавање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.
 - Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).

ШКОЛЕ

- Д. Марковић: Почетна школа за виолину I и II свеска
- Лањи и Денеш: Школа за виолину II свеска
- Сузуки: Школа за виолину I
- Грегоријан: Скале
- Геза Силваи: Школа за виолину Де, Е
- Геза Силваи: Жуте странице за виолину - III свеска "Основе различитих потеза"
- Геза Силваи: Жуте странице за виолину - I свеска "Основе различитих ритмова"

КОМАДИ

- Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, II свеска
- Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија за I и II разред
- Фортунатов: Млади виолиниста. I свеска
- Ласло Роша: Враголани II, IV, V, VI свеска
- Ласло Роша: Дуети 3

КОНЧЕРТИНА

- С. Мах: Лаки кончertino
- П. Николић: Кончertino Ге-дур
- Кихлер: Кончertino Ге-дур

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири једнооктавне лествице;
- шест етида са различитом проблематиком;
- четири комада различитог карактера.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа);
3. Две композиције, по слободном избору.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђењем интересовања за креативно музичко изражавање.
- Почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење "певања" на инструменту.
- Даље усавршавање могућности извођачког апарата.
- Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.
- Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте.

ШКОЛЕ

- Д. Марковић: Почетна школа за виолину, II, III свеска
- Лањи и Денеш: Школа за виолину, III свеска
- Сузуки: Школа за виолину II
- Волфарт: 60 етида за виолину, оп. 45
- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Изабране етиде, I свеска - избор
- Грегоријан: Скале
- Геза Силваи: Школа Е, еФ
- Геза Силваи: Жуте странице за виолину - III свеска "Основе различитих потеза"
- Геза Силваи: Жуте странице за виолину - I свеска "Основе различитих ритмова"
- Геза Силваи: Жуте странице за виолину - II свеска "Основе различитих ритмова и украса"

КОМАДИ

- Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, II свеска
- Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија за I и II разред
- Фортунатов: Млади виолиниста, II свеска
- Ласло Роша: Враголани VI, VII, III свеска
- Ласло Роша: Дуети 2

КОНЧЕРТИНА

- Комаровски: Концертино Ге-дур
- Кихлер: Концертино Ге-дур, II, III став
- Ридинг: Концертино Ге-дур, Де-дур, ха-мол
- Вивалди (Фелински): Концертино Ге-дур

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице кроз две октаве и разлагања по Грегоријану;
- шест етида са различитом проблематиком;
- четири комада различитог карактера.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица кроз две октаве са разлагањима по Грегоријану;
2. Једна етида одговарајуће тежине;
3. Два комада различитог карактера, варијације или концертино.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije

међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...).

- Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.
- Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.
- Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ

- Д. Марковић: Школа за виолину III
- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Изабране етиде III
- Волфарт: 60 етида, оп. 45
- Кајзер: 36 етида, оп. 20, I свеска
- Грегоријан: Скале
- Геза Силваи: Школа за виолину Ф
- Геза Силваи: Жуте странице за виолину II, III

КОМАДИ

- Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, III свеска
- Бакланова: Сонатина Бе-дур
- Фортунатов: Млади виолиниста, II свеска
- Хрестоматија за III-IV разред

КОНЧЕРТИНА

- А. Јаншинов: Кончертино оп. 35
- Кихлер: Кончертино у стилу Вивалдија Де-дур
- Л. Портноф: Кончертино а-мол
- Хубер: Кончертино Еф-дур
- Бакланова: Кончертино де-мол
- Ридинг: Кончертино Ге-дур

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири дурске двооктавне лествице у позицији са разлагањима по Грегоријану;
- осам етида са различитом проблематиком;

-
- четири комада различитог карактера;
 - једна велика форма: став из концерта, кончертина, сонате или тема с варијацијама.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна двооктавна лествица у позицији са разлагањима по Грегоријану;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Једна велика форма: став из концерта или тема с варијацијама.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Континуирани рад на развоју музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ

- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Избор етида, III свеска
- Волфарт: 60 етида оп. 45
- Кајзер: 36 етида оп. 20, II свеска
- Мазас: Етиде оп. 36, I свеска
- Донт: Етиде оп. 37 - избор
- Грегоријан: Скале

КОМАДИ

- Фортунатов: Млади виолиниста, II свеска
- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Хрестоматија II
- Хрестоматија IV и V разред

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- А. Вивалди: Концерт Де-дур, I став
- А. Вивалди: Концерт Ге-дур, I став
- А. Вивалди: Концерт а-мол, I став
- О. Ридинг: Концерт Де-дур, оп. 25
- О. Ридинг: Концерт Ге-дур, оп. 24
- Комаровски: Концерт А-дур
- Данкла: Варијације
- Бакланова: Варијације
- А. Комаровски: Варијације

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две двооктавне дурске и молске лествице са разлагањима са променом позиција по Грегоријану;
- осам етида различите проблематике;
- два комада различитог карактера;
- једна велика форма: став из концерта или варијације.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањима по Грегоријану;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Један став концерта.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на техници свесног меморисања.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

ШКОЛА

- Кајзер: 36 етида за виолину оп. 20, III свеска
- Мазас: Етиде оп. 36, I свеска
- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Избор етида, III свеска
- Кројцер и Јамполски: Етиде (почетне етиде)

КОМАДИ

- Г. Ф. Телеман: Сарабанда и Гавота
- Л. Бокерини: Менует
- Ј. Х. Фиоко: *Аллегро*
- А. Корели: *Аллегро* Де-дур
- Н. Рубинштајн: Преслица
- Хрестоматија за V и VI разред
- Млади виолиниста III свеска
- Данкла: Варијације

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- Г. Ф. Телеман: Сонатине Ге-дур, Е-дур, Еф-дур
- А. Корели: Сонате А-дур, е-мол
- З. Фибиш: Сонатина де-мол
- А. Вивалди: Концерт а-мол, II и III став
- Ј. С. Бах: Концерт а-мол, I став
- Ј. Б. Аколај: Концерт а-мол
- Г. Б. Виоти: Концерт оп. 23, Ге-дур, I став

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две трооктавне дурске и молске лествице са разлагањима по Грегоријану;
- шест етида различите проблематике;
- два комада различитог карактера;
- две велике форме: став из концерта и два става из барокне сонате.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица кроз три октаве са разлагањима по Грегоријану;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Један комад;
4. Један став концерта.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС

Препоручена литература није обавезујућа нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

- Н. Бакланова: Први часови, Москва, 1977.
- Денеш, Регер и Немет: Виолина А Бе Це, Будимпешта, 1997.
- Д. Марковић: Нека увек буде песма, почетна школа за виолину, Београд 1975.
- Д. Марковић: Нека увек буде песма, 2. део Београд, 1975.
- Д. Марковић: Коло око света, 3. део, Београд, 1982.
- К. Родионов: Почетна школа за виолину, Москва, 1972.
- Лањи и Денеш: Школа за виолину, I и II део, Будимпешта, 1997.
- Фортунатов: Млади виолиниста, I и II део, Ростов, 1997.
- С. М. Шаљман: Постаћу виолиниста, Лењинград, 1984.
- М. Гарлицкиј: Корак по корак, Москва, 1985.
- В. Јакубовскаја: На врх поступно, Сент-Петерсбург, 1974.
- Станко, Старјук: Први кораци младог виолинисте, Кијев, 1984.
- Љ. Степановић: Виолинска почетница
- Стеценка и Тугович: Виолина, I разред, Кијев, 1980.
- В. Стеценка: Прве мелодије, Кијев, 1960.
- К. И. Тахтаџиев: Виолина 1, Кијев, 1991.
- Пархоменко и Зељдис: Виолина, Кијев, 1974.
- А. Григоријан: Почетна школа свирања на виолини, Москва, 1991.
- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија, I и II део, Москва, 1963.
- Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, I и II део, Београд, 1977.
- М. Ивановић: Од класике до модерне, I и II део, Београд, 1972.
- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Избор етида за виолину за ученике I-III разреда
- Волфарт: 60 етида за виолину, оп. 45, Београд, 1975.
- Кајзер: Етиде за виолину оп. 20, Београд, 1975.
- Сузуки: Школа за виолину, Токио, 1978.
- П. Николић: Кончертино бр. 1, Ге-дур

-
- С. Мах: Лаки кончertino
 - О. Ридинг: Кончertino ха-мол, Ге-дур
 - А. Комаровски: Кончertino Ге-дур
 - Г. Ф. Хендл: Варијације А-дур
 - А. Вивалди: Концерт Ге-дур, I став
 - Ф. Кихлер: Концерт Ге-дур, I став
 - Н. Бакланова: Кончertino, де-мол

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС

Препоручена литература није обавезујућа нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Избор етида за виолину за ученике III - V разреда
- Грегоријан Скале, Москва 1973.
- Донт: Етиде оп. 37
- Кројцер: 42 етиде Москва, 1973.
- Мазас Етиде оп. 36 св. 1,2
- Шрадек: Вежбе св. 1
- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија, за 3, 4, 5, 6 разред, Москва, 1963.
- Сузуки: Школа за виолину 4-8 св., Токио, 1978.
- Фортунатов: Млади виолиниста, II, III део, Ростов, 1997.
- Бакланова: Варијације Г дур
- Ш. Данкла: Варијације 1 (на тему Пачинија)
 - Варијације 3 (на тему Белинија)
 - Варијације 5 (на тему Вејгља)
 - Варијације 6 (на тему Меркадантеа)
 - Концертни соло
- А. Корели: Соната е мол
 - Соната де мол
 - Соната А дур
- Мартину: Сонатина
- Ж. Аколај: Концерт а мол
- А. Вивалди: Концерт а мол
 - Концерт е мол
 - Концерт Ге дур

Концерт ге мол

- Ф. Зајц: Концерт 1

- А. Комаровски: Варијације на руску тему

Концерт 2

Концерт 1

- Ј. С. Бах: Концерт а мол

- Ш. Берио: Балетске сцене

Концерт а мол

- В. Стојанов: Кончертино

- П. Христосков: Кончертино

- В. Марковић: Збирка најзаступљенијих виолинских концерата

ВИОЛА

I циклус (I, II и III разред)

Од I до III разреда ученици виоле раде по плану и програму за виолину, а од IV разреда почиње диференцијација и ученици који се одреде за виолу раде по овом програму.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.

- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.

- Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...)

- Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.

-
- Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.
 - Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.
 - Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ

- Грегоријан: Скале
- Ханс Сит: Школа за виолу (Петерс)
- Волфарт: Етиде за виолу (Петерс)
- Марко Франк: Школа за виолу
- А. Б. Бруни: Школа за виолу и етиде
- Х. Шрадик: И свеска
- О. Шевчик: Оп. 1, И свеска

КОМАДИ

- С. Гргић: Албум за младе виолинисте
- Хрестоматија за виолу (збирка комада за виолу, издање Москва)

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- Вивалди: Концерт Це-дур
- Телеман: Концерт Де-дур
- Одговарајућа кончертина и концерти за виолину написани у алт кључу (транскрипције)

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири двооктавне лествице са трозвучима и техничке вежбе;
- осам етида;
- четири комада;
- један концерт или кончертино одговарајуће техничке тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица са потезима и трозвучима;
2. Једна етида;
3. Један комад;
4. Велика форма: концерт или кончертино (I или II и III став).

Испитни програм се изводи напамет.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Континуирани рад на развоју музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ

- Франк Марко: Школа за виолу
- Ханс Сит: Школа за виолу (Петерс)
- М. Гарлицки, К. Фортунатов и К. Родионов: Изабране етиде, II свеска
- Ф. Хенрик: Школа за виолу (Шот)
- Х. Е. Каизер: Школа за виолу

-
- Дејан Марковић: IV свеска
 - О. Шевчик: Оп. 2, I свеска
 - О. Шевчик: Оп. 1, I свеска - избор
 - Х. Шрадик: I свеска - избор

КОМАДИ

- М. Ивановић: Од преткласике до модерне
- М. Гарлицки, К. Фортунатов и К. Родионов: Хрестоматија, II свеска
- С. Гргић: Албум за младе виолинисте
- Минијатуре за виолу (ПВМ Краков)
- Зборник комада за виолу (ФМУ)
- Одговарајућа литература за виолину написана у алт кључу

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- Г. Ф. Телеман: Соната Де-дур, А-дур, а-мол, де-мол, Це-мол
- Г. Ф. Телеман: Сонатина А-дур и Де-дур
- А. Вивалди: 6 соната за виолончело
- А. Вивалди: Концерт у Де-дуру, Ге-дуру и а-молу - транскрипције за виолу
- Трекслер: Соната
- Ц. Ф. Зелтер: Концерт

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири двооктавне лествице са трозвучима и септакордима од I до VI позиције;
- осам етида;
- четири комада;
- две велике форме: кончертино, концерт I или II и III став, сонате, преткласичне сонате, варијације.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица са потезима и трозвучима;
2. Једна етида;
3. Један комад;
4. Једна велика форма - концерт I или II и III став или варијације, или два става преткласичне сонате.

Испитни програм се изводи напамет.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на техници свесног меморисања.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

ЛЕСТВИЦЕ

- А. Мац, К. Флеш, Галимијан

ШКОЛЕ

- Ф. Херман: Школа (Петерс)
- О. Шевчик: Оп. 2, I свеска
- О. Шевчик: Оп. 1, I свеска
- О. Шевчик: Оп. 3, I свеска
- О. Шевчик: Оп. 8, I свеска
- О. Шевчик: Оп. 9, I свеска
- Х. Сит: Етиде у дохватима оп. 32

- Х. Шрадик: I свеска - избор

- Р. Кројцер: Етиде, оп. 1-5

- Ф. Мазас: I свеска

КОМАДИ

- Збирка педагошких репертоара за виолину и клавир (Москва)

- Комади за виолину (Софија)

- Минијатуре за виолу (Краков)

- С. Гргић: Албум за младе виолинисте

- Класични комади I и II (Петерс)

- М. Ивановић: Од преткласике до модерне

- Телеман: Тема са варијацијама

- Бокерини: Менует

- Б. Марчело: *Граве и аллегро*

- Моцарт: Сање, Жига

- Ф. Шуберт: Балада

- Б. Барток: Балада

- Б. Барток: Вече на селу

- К. М. Вебер: Серенада

- Ф. Лист: Романса

- Ј. Хајдн: Менует

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- Корели: Соната А-дур и е-мол

- Г. Ф. Телеман: Соната Ге-дур, Е-дур и Еф-дур

- А. Виталов: Концерт у Е-дуру, а-молу и ге-молу

- Г. Ф. Телеман: Концерт у Ге-дуру

- Г. Ф. Телеман: Концерт за две виоле

- Ј. Хандошкин: Концерт

- О. Герстер: Концерт

- В. Флектон: Соната

- Локатели: Соната

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- пет лествица кроз три октаве са трозвучима, четворозвучима и двохватима
- терце, сексте, октаве;
- шест етида;
- четири комада;- две велике форме.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Трооктавна лествица са потезима трозвучима, четворозвучима и двозвучима - до V позиције;
 2. Две етиде;
 3. Један комад;
 4. Једна велика форма: концерт I или II и III став или соната у целини.
- Испитни програм се изводи напамет.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА

Препоручена литература није обавезујућа, нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

- А. Ниенски: Школа за виолу, I и II део
- М. Франк: Етиде за почетнике
- Волфарт: 60 етида за виолу
- А. Б. Бруни: Почетна школа за виолу
- С. Гргић: Избор комада за почетнике
- Н. Бакланова: Први часови, Москва, 1977.
- Денеш, Регер и Немет: Виолина А Бе Це, Будимпешта, 1997.
- Д. Марковић: Школа за виолину, I, II и III део, Београд, 1975.
- К. Радионов: Почетна школа за виолину, Москва, 1972.
- Лањи и Денеш: Школа за виолину, I, II део, Будимпешта, 1997.

-
- Фортунатов: Млади виолиниста, I, II део, Ростов, 1997.
 - С. М. Шаљман: Постаћу виолиниста, Лењинград, 1984.
 - А. Григоријан: Почетна школа свирања на виолини, Москва, 1991.
 - Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија, I, II део, Москва, 1963.
 - Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, I и II део, Београд, 1977.
 - М. Ивановић: Од класике до модерне, I и II део, Београд, 1972.
 - Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Изабране етиде, Москва 1963.
 - Волфарт: 60 етида за виолину, оп. 45, Београд, 1975.
 - Кајзер: Етиде за виолину, оп. 20, Београд, 1975.
 - Сузуки: Школа за виолину, Токио, 1978.
 - П. Николић: Кончертино бр. 1, Ге-дур
 - С. Мах: Лаки кончертино
 - О. Ридинг: Кончертино ха-мол и Ге-дур
 - А. Комаровски: Кончертино Ге-дур
 - Г. Ф. Хендл: Варијације А-дур

ВИОЛОНЧЕЛО

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Формирање музичко-слушних представа изражајним певањем песмица по слуху.
- Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.
- Упознавање са инструментом (усвајање назива делова инструмента).
- Нотно описмењавање.
- Постављање десне руке и упознавање основних потеза.
- Постављање леве руке.
- Усвајање основне поделе гудала.
- Упознавање са потезима деташе и легато.
- Рад на развијању музичког слуха.
- Рад на добијању звука, интонацији, и ритму.

ТЕХНИКА

- Скале и трозвучи: Це, Ге, Де и Еф-дур у једној октави.
- Це-дур кроз две октаве.
- Вежбе за развој моторике прстију леве руке.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- десет кратких етида са применом основних потеза и ритмичких фигура;
- десет кратких песмица уз пратњу клавира.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица и трозвук;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Симић: Избор етида за I годину
- И. Мардеровски: Први часови виолончела
- Сато: Чело школа, I свеска
- Ф. Антал: Прва свеска
- Гардијан: Школа за виолончело, I свеска
- Пејшик: Абецеда виолончела
- Хрестоматија I-IV разреда

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на развоју музичко-слушних представа путем изражајног певања, свирања по слуху.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче.
- Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (*анданте, модерато, аллегро, престо...*).
- Упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктирања.
- Упознавање са значењем основних динамичких ознака (*пиано, мезофорте, форте, диминуендо, цресцендо...*).
- Усавршавање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.
- Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).

ТЕХНИКА

- Отворени став И позиције наниже и навише.
- Затворени став ИВ позиције.
- Скале, трозвучи и потези (Бе-дур, Ес-дур, А-дур, ге-мол): Де-дур, Ге-дур, две октаве.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- десет етида различитог карактера технике;
- десет комада различитог музичког садржаја са клавиром;
- лакша концертна, концерти, сонате, сонатине, варијације.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Смотра (на крају школске године)

1. Једна лествица са трозвуком;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа);
3. Две композиције, по слободном избору.

ЛИТЕРАТУРА

- Симић: Избор етида, II свеска
- И. Мардеровски: Избор етида
- Сато: Чело школа, II свеска

-
- Р. Мац: 25 етида
 - Ф. Антал: II свеска
 - Гардијан: II свеска
 - Пејшик: Абецеда виолончела, II свеска
 - Хрестоматија
 - С. Ли: 40 лаких етида
 - А. Вивалди: Кончертино Це-дур
 - Волчков: Варијације

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђењем интересовања за креативно музичко изражавање.
- Почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење "певања" на инструменту.
- Даље усавршавање могућности извођачког апарата.
- Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.
- Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте.

ТЕХНИКА

- Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму две октаве.
- II и III позиција, затворени и отворени положај, полупозиција.
- Вежбе за моторику прстију, примењивати вибрато.
- Косман трилер вежбе, Фејар вежбе за моторику.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- осам етида различитог карактера;
- три комада уз пратњу клавира;
- кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације.

ЛИТЕРАТУРА

- Симић: III свеска
- С. Ли: 40 лаких етида

-
- Ф. Антал: Хрестоматија, III свеска
 - Доцауер: 113 етида
 - Шома: Избор етида

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- Кончертина и концерти: Вивалди: Це-дур; Бревал: Це-дур или Де-дур
- Сонате: Ромберг: е-мол или Еф-дур; Хук: Ге-дур; Бревал: Це-дур.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Скала са трозвуком и потезима (минимум 3 потеза);
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад са клавиром или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...).
- Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.
- Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.
- Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ВЕЖБЕ

Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму до 3 октаве.

Косман трилер вежбе.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- осам етида различитог карактера;
- три комада уз пратњу клавира;
- Кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Скала са трозвуком и потезима (минимум 5 потеза).
2. Две етиде различитог карактера.
3. Комад са клавиром или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације, или два става барокне сонате (изводи се напамет).

ЛИТЕРАТУРА

- Симић: ИВ свеска
- Ф. Антал: ИВ свеска
- И. Мардеровски: Избор етида
- Доцауер: 113 етида
- Шома: Избор етида
- Хрестоматија
- С. Ли: Мелодијске етиде
- Кончертина, концерти: Бревал: Еф-дур или Ге-дур или А-дур; Бодио: Це-дур
- Сонате: Вивалди: е-мол или а-мол; Јордан: Варијације а-мол

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Континуирани рад на развоју музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

-
- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
 - Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ВЕЖБЕ

- Скале, трозвуци, потези, разложене терце у обиму до три октаве.
- Косман трилер вежбе.
- Терце, сексте у обиму две октаве.
- Штаркер: Вежбе за леву руку.
- Шевчик: 40 варијација за десну руку.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест етида различитог карактера;
- два комада уз пратњу клавира;
- концертино или концерт, соната или сонатина, варијације.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Скала - дурска или молска кроз три октаве, трозвуци, потези;
2. Две етиде различитог типа технике;
3. Комад уз пратњу клавира;
4. Два става барокнеа сонате;
5. Концертино, концерт I или II и III став, или варијације или соната или сонатина. (изводи се напамет)

ЛИТЕРАТУРА

- Симић: В свеска
- Ф. Антал: В свеска
- И. Мардеровски: Избор етида
- Доцауер: 113 етида
- Мерк: Хрестоматија, етиде
- С. Ли: Мелодијске етиде
- Кончертина, концерти: Бревал: Еф-дур или А-дур; Бодио: Це-дур; Зокарини: Де-дур или А- дур; Вивалди: а-мол.
- Сонате: Вивалди: е-мол или а-мол; Марчело: Еф-дур или е-мол; Ромберг: Бе-дур; Јордан: Варијације а-мол.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на техници свесног меморисања.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

ВЕЖБЕ

- Скале, трозвуци, потези, разложене терце у обиму до три октаве.
- Косман: трилер вежбе, двогласи.
- Фејар: Вежбе за палац позицију, бр. 24, 25 и 26.
- Терце, сексте у обиму три октаве.
- Штаркер: Вежбе за леву руку.
- Шевчик: 40 варијација за десну руку.
- Р. Мац: Основи палчаника

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест етида различитог карактера;
- два комада уз пратњу клавира различитог карактера;
- Кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације;
- Бах: И свита за соло виолончело (3 става, Менует I и II, Куранта, Жига).

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Скала - дурска или молска кроз три октаве, трозвуци, потези;
2. Терце и сексте кроз две октаве;
3. Једна етида;
4. Бах: један став;
5. Комад уз пратњу клавира;
6. Барокна соната, два става;

7. Кончертино или концерт - I или II и III став, или варијације, или соната, или сонатина.
(изводи се напамет)

ЛИТЕРАТУРА

- Симић: VI свеска
- Ф. Антал: VI свеска
- И. Мардеровски: Избор етида
- Доцауер: 113 етида
- Мерк: Хрестоматија, етиде
- С. Ли: Мелодијске етиде
- Грицмахер: I свеска етида
- Франшом: 12 етида
- Бах: Соло свита, бр. 1 Ге-дур
- Кончертина, концерти: Бревал: Де-дур или Ге-дур; Бодио: Це-дур; Зокарини: де-мол; Вивалди: Де-дур; Кленгел: Це-дур, Ге-дур или а-мол; Штамиц: Це-дур; Нелк: Де-дур, - Голтерман: Ге-дур.
- Сонате: Вивалди: Еф-дур или Де-дур; Марчело: Ге-дур; Самартини: Ге-дур; Дипор: Ге-дур; Ванхал: Варијације Це-дур.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС

Препоручена литература није обавезујућа, нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

- Л. Мардеровски: Часови свирања на виолончелу, Москва 1970.
- Фриш Антал: Школа за виолончело I, II, III Будимпешта, 1971.
- Сапожњиков: Школа за виолончело, Москва, 1965.
- Габор Гардијан: Школа за виолончело, Будимпешта, 1993.
- А. Пејтшик: Виолончело А Бе Це, Будимпешта, 1996.
- Сузуки: Школа за виолончело, Токио, 1978.
- М. Симић: Избор етида I, II, III Београд, 1967.
- Себастијан Ли: 40 етида, оп. 70, Москва, 1966.
- Хрестоматија за виолончело I, II, III
- А. Пејтшик: Музика за виолончело, I, II, III Будимпешта, 1994.
- Р. Мац: Прве године виолончела, Загреб, 1970.
- Р. Мац: За младе руке (54 кратке етиде), Загреб, 1972.
- Н. Бакланова: Методске вежбе за промену позиција
- Р. Мац: Млади челист, Загреб, 1978.
- Р. Мац: 25 етида за виолончело

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС

- Грицмолер: Етиде за виолончело, прва свеска
- С. Ли: Етиде за виолончело, оп. 70, Москва, 1966.
- Р. Мац: 30 етида за соло виолончело
- Доцауер: 113 етида за виолончело Загреб, 1950.
- Р. Мац: 21 етида на палчанику, Загреб, 1954.
- О. Шевчик: Композиције за виолончело
- Р. Мац: 54 кратке етида, Загреб, 1975.
- З. Јорданов: Виолончелова техника за леву руку 1. и 2, Софија 1977.
- Ф. Антал: Школа за виолончело, Будимпешта 1971.
- Сузуки: Школа за виолончело, Токио, 1978.
- Н. Бакланова: Методске вежбе за промену позиције
- Хрестоматија ИВ, В, ВИ
- А. Пејтшик: А, Бе, Це, Будимпешта, 1996.
- Г. Гардијан: Школа за виолончело, Будимпешта, 1971.
- Л. Мардеровски: Школа за виолончело, Москва, 1990.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ГУДАЧКИХ ИНСТРУМЕНАТА

(виолина, виола, виолончело)

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба да, свакако, поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе, не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гудачке литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ

ГИТАРА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Успостављање међусобног поверења између наставника и ученика.
- Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености.
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења.
- Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).
- Оспособљавање ученика за наставак школовања.
- Развијање музичке писмености.
- Овладавање основним акордима и њихова примена кроз позиције на инструменту.
- Овладавање специфичним ознакама везаним за инструмент.
- Свирање лествица закључно са деветом позицијом користећи основне технике, као и основне прстореде (и м, а м и, п и).
- Извођење комбинација арпеђа (п и м а, п а м и...).
- Коришћење великог и малог бареа.
- Коришћење једноструког и вишеструког легато.
- Извођење свих украса (од предудара до трилера).
- Развијање способности уочавања хармонских промена у току свирања.
- Препознавање: мотива, фразе, реченице, дводелне и троделне песме, варијација, сонатног облика.

І циклус (І, ІІ и ІІІ разред)

І разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Певање песама за децу уз професорову пратњу на гитари ради што природнијег увођења ђака у музику и учвршћивања музичке меморије, ритма и мелодике.
- Упознавање ђака са основним деловима инструмента, правилним седењем и правилним положајем обе руке.
- Почетак континуираног рада на музичком описмењавању детета које мора да обухвати основне ритмичке вредности (почев од целе ноте, па све до шеснаестина, триола, синкопа и пунктираних нота) јер се све оне срећу већ у композицијама за І разред, затим абецедна

имена нота, систем повисилица, снизилица и разрешилица као појам такта и мере укључујући и дво, тро и шестоосмински такт.

- Једноставно објашњење појма музичке фразе.
- Свирање тонова апојандо техником (прво на празним жицама, потом у краћим лествичним кретањима) и тирандо техником (симултани акорди и арпеђа).
- Савладавање најмање једне лествице у оквиру прве позиције.
- Увод у полифонију преко врло једноставних канона и имитација.
- Захтеви за најједноставнијим динамичким контрастима (форте - пиано) и најједноставнијим променама боје, а све у покушају да се оствари једноставан музички израз на коме треба инсистирати од почетка.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Јовичић: Школа за гитару, I део
- Ј. Јовичић: Почетница за гитару
- Ј. Јовичић: Избор лаких етида за гитару - додатак првом делу Школе
- М. Дујмовић: Чаробни свет гитаре
- В. Андре: Збирка композиција за гитару
- С. Прек: Почетница за гитару и Школа за гитару, I део
- Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице у првој позицији;
- четири етиде;
- три комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даље учвршћивање техничких елемената научених и I разреду кроз комаде, етиде и вежбе које морају бити нешто сложеније и дуже од оних из I разреда.
- Комплетно упознавање свих нота на свим жицама, закључно са петом позицијом.
- Савладавање основних дурских и молских акорада у првим позицијама.
- Рад на дурским и молским лествицама до петог поља, уз објашњење промене позиције.
- Поставка малог бара.
- Наставак тежње за постизањем музичког израза уз употребу динамике (форте, фортисимо, пиано, пианисимо), боја (ординаре, тасто, понтичело).
- Једноставно објашњење најосновнијих елемената музичке форме - двотакт, тротакт, мотив.

ЛИТЕРАТУРА

1. J. Јовичић: Школа за гитару, I и II део
2. J. Јовичић: Избор лаких етида за гитару
3. В. Андре: Збирка композиција за класичну гитару
4. Х. Сагрерас: Лекције за гитару
5. Шири литература по избору наставника

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице;
- четири етиде;
- три комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа);
3. Две композиције, по слободном избору.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање хваталке закључно са седмом позицијом кроз вежбање позиционих вежби за четврту, пету и седму позицију.
- Увођење типских двооктавних лествица у новим позицијама са детаљним образложењем промене позиције и почетком рада на ритмичким варијантама.
- Свирање лествичних интервала у спором темпу.
- Постављање технике вибрата.
- Рад на поставци великог баре хвата.
- Рад на одвајању мелодије и пратње помоћу различите динамике и различитих врста удара.
- Једноставна анализа композиција које се раде уз образложење карактера.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део
- Х. Сагрерас: Лекције за гитару
- В. Андре: Збирка композиција за гитару
- Д. Богдановић: Шест дечјих комада
- Шири литература по избору наставника

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице;
- четири етиде;
- три комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Лествица са каденцом и интервалима;
2. Етида;

3. Два комада.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даље употпуњавање и развијање способности ученика у оквиру садржаја програма.
- Поставка легато технике за леву руку.
- Даљи рад и усавршавање двооктавних лествица и интервала.
- Даље усавршавање арпеђа десне руке.
- Упознавање девете позиције кроз позиционе вежбе.
- Упознавање са једноставним украсима - горњи и доњи предудар.
- Увођење ознака карактера.
- Инсистирање на потпуној контроли ритма и темпа.
- Инсистирање на музичком изразу.
- Објашњење и употреба агогике.
- Оспособљавање ученика за самосталан рад анализирањем проблема који се јаве и изналажењем начина на који се они могу решити.
- Читање с листа врло једноставних композиција.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Јовичић: Школа за гитару II и III део
- В. Андре: Збирка композиција за гитару
- Х. Сагрерас: Лекције за гитару
- М. Ђулијани: 120 арпеђа, оп. 1
- Ф. Сор: Етиде, оп. 31/I и II
- Ј. А. Логи: Партита
- Ј. Дауленд: Лаки комади
- Д. Богдановић: Шест дечјих комада
- Шири литература по избору наставника

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице кроз три октаве;
- четири етиде;
- три комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Лествица са каденцом и интервалима - само једна врста;
2. Етида;
3. Два комада - један полифони.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на употпуњавању стеченог знања.
- Рад на легатима за леву руку.
- Рад на промени позиције и скоковима за леву руку.
- Даљи рад на украсима - двоструки предудар, мордент, пратрилер.
- Рад на артикулацији и детаљна контрола трајања тонова.
- Вежбе за баре и вежбе за истезање.
- Даљи рад на читању с листа у једноставнијим примерима.
- Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Јовичић: Школа за гитару, II и III део.
- В. Андре: Збирка композиција за гитару.
- Х. Сагрерас: Лекције за гитару.
- Шири литература по избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице кроз три октаве;
- четири етиде;
- три комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Лествица са каденцом и интервалима - само једна врста;
2. Етида;
3. Два комада - један полифони.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на комплетном музичком усавршавању који подразумева захтеве у темпу, квалитету тона, динамици, боји, агогици, односно у целокупном музичком изразу.
- Рад на тремоло техници.
- Усавршавање украса - трилер.
- Рад на октавним флажолетима и на разним врстама ефеката (тамбора, пицката, ефекат добоша и др.).
- Рад на штимовању инструмента.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Јовичић: Школа за гитару, III, IV и V део - само делови предвиђени програмом и прилагођени способностима ученика
- Ј. Јовичић: Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније
- В. Андре: Збирка композиција за гитару
- Ф. Карули: Сонате
- М. Ђулијани: Сонатине
- Ф. Сор и Сеговија: 20 етида
- Шира литература по избору наставника

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице кроз три октаве;
- две етиде;
- два комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна трооктавна лествица;
2. Једна етида;
3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације;
4. Један комад.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Примарни задатак коме професори, примењујући овај програм, треба да стреме је развој љубави ка музици и стварање потребе за музицирањем. Овако стечено музичко образовање мора постати важан део опште културе сваког ученика.

Следећи задатак је да се талентованим и амбициознијим ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева музички израз.

Темељ програма чини Школа за гитару Јована Јовичића, чија прва три дела обрађују комплетну проблематику школе за основно музичко образовање. Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

До доброг звучања композиција мора се доћи не само конкретним изражајним захтевима (динамиком боја, артикулација), већ и непрекидном анимацијом која мора прво оживети, а потом одржати ученикову жељу за музицирањем. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику, а у зависности од његових способности и жеља. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не број или тежину пређених композиција.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединоствима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода.

Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гитарске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

ИНСТРУМЕНТИ СА ДИРКАМА

(клавири, хармоника)

КЛАВИР

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју физиолошких и психолошких слуховних способности - спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, навике размишљања у тонским представама (тонске контемплације) и потребе за изражавањем звуком (духовног слуха).
- Упознавање ученика са грађом клавира (резонантном кутијом, поклопцем, клавијатуром, системом полуга са чекићима, чивијама, жицама, пригушивачима, педалима, механиком производње звука...), његовим акустичким својствима (специфичношћу амплитуде клавијског звука, регистарском неуједначеношћу и феноменом аликвотне резонанце) и изражајним могућностима (тонским опсегом, динамичким дијапазоном и колористичким својствима).
- Овладавање основном техником свирања на клавиру - савлађивањем, на основном нивоу, свих врста техничких проблема: репетиција, трилера, тремола, лествица, позиционих и ванпозиционих арпеђа и фигурација, дуплих нота, акорада, скокова и полифоније.
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације) и изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења музичког дела.
- Музичко описмењавање - постизање вештине течног читања и писања нота у виолинском и бас кључу, разумевање значења најучесталијих (нумеричких, графичких и вербалних) темповских, карактерних, метричких, динамичких, агогичких, акцентних и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју способности спретног свирања *Прима виста*.
- Усвајање основних знања из области музичке теорије, хармоније, контрапункта и музичких облика, као и основних знања из области музичке историје - ради изградње способности поузданог препознавања стилских епоха, њихових кључних карактеристика и уметничке вредности најуспелијих дела њихових истакнутих представника.
- Упознавање најзначајнијих дела из области клавијске литературе, њихове уметничке вредности и основних чињеница из биографија њихових аутора.
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Стицање искуства редовног јавног наступања (самосталног и у ансамблу) изградња одговорног става у односу на висок стандард захтева савремене концертне и такмичарске праксе.
- Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (у виду тонског записа или концертног извођења).
- Развијање и профилирање естетских музичких критеријума (способности препознавања и адекватне процене уметничке вредности музичког дела или његове интерпретације).

- Развијање афирмативних етичких ставова према националној и светској пијанистичкој баштини, њеној важности у домаћој и светској музичкој култури, професији пијанисте (извођача и педагога) и значају његове улоге у друштву.

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Почетни рад на развоју спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, путем учења и изражајног певања кратких, једноставних, лакших песмица (у оквиру прве октаве), свирања истих песмица по слуху (самостално и у четири руке, уз пратњу наставника) и њиховог транспонованја у тоналитете са једним или два предзнака (ово се нарочито односи на ученике који, од почетка, испољавају натпросечне слуховне способности).
- Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.
- Упознавање са клавијатуром (називи белих и црних дирки и називи октава).
- Основно упознавање са механизмом производње звука на клавиру.
- Упознавање са функционалним положајем тела за клавиром и основама ефикасне употребе извођачког апарата.
- Упражњавање једноставних вежби за телесну релаксацију.
- Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (*ленто*, *адагио*, *анданте*, *андантино*, *модерато*, *аллегретто*, *аллегро*, *престо*...).
- Упознавање са значењем најчешћих ознака за карактер (*долце*, *трандуилло*, *цантабиле*, *гразиосо*, *еспресиво*, *марцато*, *сцхерзандо*...).
- Упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктирања.
- Упознавање са различитим врстама простих и сложених тактова (2/8, 3/8, 6/8, 2/4, 3/4, 4/4...).
- Рад на бројању - помоћном средству за постизање метрички тачног и ритмичног свирања.
- Упознавање са значењем основних динамичких ознака (*пианиссимо*, *пиано*, *мезофорте*, *форте*, *фортиссимо*, *диминуендо*, *цресцендо*...).
- Упознавање са значењем основних агогичких ознака (*ритардандо*, *аццелерандо*, *алларгандо*, *состенуто*, *пиу ленто*, *пиу мосо*, *а темпо*...).
- Упознавање са значењем основних артикулационих ознака (*портато*, *легато*, *легиерро*, *стациато*...) и графичким начином њиховог исписивања (тачка, црта, мали клинасти знак, лук).
- Упознавање са основним полифоним поступцима (имитација, инверзија, канон).
- Увежбавање почетне вештине читања нота у виолинском и бас кључу.
- Свирање лакших композиција, с наставником, четвороручно, *Прима виста*.
- Упознавање са појмом метричке целине (двотакт, тротакт, четворотакт...).

-
- Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).
 - Елементарно упознавање са најједноставнијим музичким облицима (реченица, период, песма).

ЛИТЕРАТУРА

КЛАВИРСКЕ ШКОЛЕ ЗА ПОЧЕТНИКЕ

- Ј. Кршић, М. Петровић, Бајер, Николајев, Гњесина, Артоболевска и сличне.

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Диверноа: Основне вежбе за клавир, оп. 76
- Лешхорн: Мелодичне етиде, оп. 192
- Черни: Етиде, оп. 139 и Етиде, оп. 599
- Друге етиде или виртуозне композиције.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Чајковски: Дечји албум, оп. 39
- Мајкапар: 24 лаке композиције, оп. 16
- Гречанинов: Оп. 99
- Шуман: Албум за младеж, оп. 68
- Друге композиције сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- В. Миланковић: Дечје приче - 25 минијатура за I и II разред
- М. Тајчевић: За мале
- З. Христић: Тачкице
- Друге композиције сличне тежине.

ЛЕСТВИЦЕ

Це-дур, Ге-дур, Де-дур, А-дур и Е-дур.

Препоручене варијанте:

- паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз једну октаву;
- у супротним смеровима, у четвртинама, с почетком у интервалу приме, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз једну октаву.

Артикулација: портато или легато.

Динамика: по слободном избору.

Препоручен минимални темпо: четвртина = 60.

ТРОЗВУЦИ

Це-дур, Ге-дур, Де-дур, А-дур и Е-дур.

Препоручена варијанта: мали положај (такозвано "мало разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, сваки трозвук наизменично (разложено па симултано), паралелно, у размаку октаве, у четвртинама, навише и наниже, континуирано, кроз једну октаву.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: по слободном избору.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60 (трајање разложено свираног акорда је једнако трајању симултано свираног акорда - три четвртине).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- педесет композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри током школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Наставак рада на развоју спољашњег и унутрашњег слуха путем изражајног певања, свирања по слуху и транспонована у тоналитете са једним, два или три предзнака (ово се нарочито односи на ученике натпросечних слуховних способности).

Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче, са тенденцијом постепеног напуштања игре у корист других, узрасту примеренијих активности.

Допуњавање почетног знања о клавијатури основним информацијама о улози и механизму функционисања педала.

Проширивање знања о механизму произвођења клавирског звука основним информацијама о његовим акустичким својствима.

Обогаћивање искуства стеченог у области функционалне употребе извођачког апарата новим увидима у проблематику, кроз процес савлађивања сложенијих извођачких захтева.

Континуирано упражњавање вежби за телесну релаксацију, у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата.

Наставак упознавања са ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази у композицијама које изучава. Поред ознака на италијанском језику, ученик упознаје и најучесталије ознаке на немачком, француском и руском језику.

Проширивање знања о релативном трајању основних и пунктираних нота (и њима одговарајућих пауза и триола) информацијама о ситнијим нотним вредностима (шеснаестинама, тридесетдвојкама и шездесетчетворкама).

Упознавање са једноставним врстама неправилног такта (5/8, 7/8, 5/4, 7/4...).

Наставак рада на бројању (у случају немогућности постизања тачног и ритмичног свирања без овог помоћног средства).

Допуњавање знања о основним артикулационим ознакама и графичком начину њиховог исписивања.

Упознавање са ознакама за педал и рад на композицијама које захтевају једноставну педализацију.

Утврђивање знања о основним полифоним поступцима кроз процес рада на једноставним полифоним композицијама.

Усавршавање вештине читања нота у виолинском и бас кључу (путем свирања с наставником, четвороручно, *Прима виста*) са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.

Проширење знања о појмовима метричке целине и фразе упознавањем нових карактеристичних примера, кроз извођачку праксу.

Обогаћење знања о музичким облицима новим информацијама о врстама реченице, периода и песме.

Усвајање нових информација о лествичним ступњевима и основним облицима каденце.

ЛИТЕРАТУРА

Клавирске школе за почетнике

- Ј. Кршић, М. Петровић, Бајер, Николајев, Гњесина, Артоболевска и сличне.

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

-
- Диверноа: Основне вежбе за клавир, оп. 176
 - Лешхорн: Мелодичне етиде, оп. 192
 - Лемоан: Дечје етиде, оп. 37
 - Черни: Етиде, оп. 139
 - Беренс: Етиде, оп. 70
 - Друге етиде или виртуозне композиције.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах: Мале композиције
- Друге полифоне композиције барокних композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Шуман: Албум за младеж оп. 68
- Чајковски: Дечји албум, оп. 39
- Гречанинов: Оп. 99
- Гедике: Оп. 36
- Кабалевски: Оп. 30
- Барток: Микрокосмос, I свеска
- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТИНЕ

- Сонатине Ванхала, Плејела, Хаслингера, Бетовена и других аутора, доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- В. Миланковић: Дечје приче - 25 минијатура за I и II разред
- М. Тајчевић: За мале
- З. Христић: Тачкице
- С. Хофман: Две басне
- Друге композиције домаћих аутора сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Дијабели: Сонатине, оп. 24, Мелодијске вежбе, оп. 149 и оп. 163
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

Ха-дур, Еф-дур, де-мол, а-мол и е-мол.

Препоручене варијанте:

- паралелно, у осминама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;
- у супротним смеровима, у осминама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве (само дурске лествице из наведене групе).

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: осмина = 100.

ТРОЗВУЦИ

Ха-дур, Еф-дур, де-мол, а-мол и е-мол.

Препоручене варијанте:

- мали положај (такозвано "мало разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, разложено, у интервалу октаве, паралелно, у осминама, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;
- мали положај, симултано (у акордима), у интервалу октаве, паралелно, у четвртинама, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: осмина = 100.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- пет етида (или виртуозних композиција сличне тежине);
- пет композиција по слободном избору;
- три полифоне композиције;
- једна цела сонатина и став из сонатине или циклус варијација.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНА

Два обавезна јавна наступа и смотра на крају школске године, једнако као у првом разреду, не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

III разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.

Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.

Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима, поетским и метафоричким приказивањима музичког садржаја, буђењем интересовања за креативно изражавање клавирским звуком и радом на прецизном уметничком обликовању изучаваног репертоара.

Обогаћивање искуства у употреби педала даљим радом на композицијама једноставних захтева на овом плану.

Објашњење појмова превременог, истовременог и накнадног педала и његове извођачке примене.

Продубљивање знања о акустичким и изражајним својствима клавирског звука, почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење илузије "певања" на клавиру и интензивно усмеравање на ово поље извођачке проблематике.

Даље усавршавање могућности извођачког апарата, засновано на принципима слободе, економичности и ефикасности.

Даље повремено упражњавање вежби за телесну релаксацију.

Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.

Стицање почетног искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у једноставним полиритмичким комбинацијама (дуоле са триолама и триоле са дуолама), четвороручно или на два клавира, са наставником.

Даље усавршавање вештине свирања полифоније, радом на композицијама сложенијих захтева.

Упознавање са основним врстама украса (кратким предударом - форшлагом, дугим предударом - апођатуром, пралтрилером, мордентом и шлајфером) и разумевање и усвајање начина њиховог извођења.

Даље усавршавање вештине читања *Прима виста*.

Профилирање знања о музичким облицима (малој и великој реченици, малом и великом периоду и малој и великој троделној песми).

Даље усвајање информација о главним лествичним ступњевима и њиховим заменицима, њиховим међусобним односима, и вежбање у препознавању аутентичног и плагалног облика каденце.

Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања, са објашњењем предности принципа "Мало, пажљиво и често" и принципа нераздвојивости слуховне од механичке компоненте.

Почетна активност на формирању навике редовног слушања уметнички вредне музике праћена информацијама о основним карактеристикама најважнијих стилских епоха.

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Диверноа: Основне вежбе за клавир, оп. 176
- Лемоан: Дечје етиде, оп. 37
- Черни: Етиде оп. 849
- Бертини: Етиде оп. 100
- Друге етиде или композиције сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах: Мале композиције
- Друге полифоне композиције барокних композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Шуман: Албум за младеж оп. 68
- Чајковски: Дечји албум, оп. 39
- Лутославски: 12 малих комада
- Казела: 11 дечјих комада
- Гречанинов: Дечја књига, оп. 98
- Гедике: Оп. 36
- Кабалевски: Оп. 30
- Мајкапар: Минијатуре оп. 33
- Барток: Микрокосмос, I и II свеска
- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТИНЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Сонатине и варијације Дијабелија, Кулауа, Дусика, Хајдна, Бетовена и других композитора, доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

-
- С. Рајичић: Дечја збирка
 - М. Тајчевић: За мале
 - З. Христић: Тачкице
 - Друге композиције домаћих аутора, сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Дијабели: Сонатине, оп. 24
- Стравински: Пет малих комада
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

Бе-дур, Ес-дур, Ас-дур, це-мол, ге-мол и хроматска лествица.

Препоручене варијанте:

- паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве (хроматска лествица на исти начин);
- паралелно, у осминским триолама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз три октаве (само дурске и молске лествице из наведене групе);
- у супротним смеровима, у шеснаестинама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: осмина и осминска триола = 80.

ТРОЗВУЦИ

Бе-дур, Ес-дур, Ас-дур, це-мол и ге-мол.

Препоручене варијанте:

- мали положај (такозвано "мало разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;
- мали положај, симултано (у акордима), паралелно, у осминама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: осмина = 80.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа);
- четири композиције, по слободном избору;
- три полифоне композиције;

- једна цела сонатина и став из сонатине или циклус варијација.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и две композиције, по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица;
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Један став из сонатине;
5. Једна композиција, по слободном избору.

НАПОМЕНА

Смотра (на крају првог полугодишта) и обавезни јавни наступи, једнако као у првом и другом разреду, не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Оцена са овог испита треба да буде одраз пажљиве, свеобухватне процене даље перспективе учениковог школовања.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду, с нарочитом пажњом усмереном на препознавање вертикално-хоризонталних (хармонско-мелодијских) односа у оквиру задатих примера за вежбање. Развој свести о основним релацијама унутар тоналитета и релацијама тоналитета унутар квинтног круга и успостављање, у вези са овом проблематиком, чврсте везе са садржајима текуће наставе солфеђа.

Стицање почетног искуства у свирању по слуху кратких, једноставних, дијатонских мелодија (хармонизованих плагалним и аутентичним каденцирајућим обртима) и развој елементарне вештине импровизовања у оквирма оваквих тешкоћа.

Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела, у циљу постепеног развијања способности слуховне контемплације (размишљања у тонским представама).

Наставак рада на развијању музичке фантазије указивањем на аналогии међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства,

вајарства, архитектуре...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике.

Даље обогаћивање искуства у употреби педала, радом на композицијама сложенијих захтева на овом плану и почетак рада на стварању навике целисходног употребљавања левог педала - у сврху промене боје (тембра), а не утишавања звука.

Продубљивање осетљивости на лепоту клавирског звука, доследним радом на усавршавању извођачке вештине "певања" на клавиру - нарочито пажљивим, темељним изучавањем композиција полифоне структуре и композиција с романтичарском кантиленом.

Проширивање знања из области орнаментације упознавањем са групетом и трилером, њиховом варијантама и основним правилима њиховог извођења у оквирима барокног, класичног и романтичног стила.

Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева (нарочито оних које третирају проблем трилера и активности "горњих" прстију) и инсистирањем на савлађивању њиховог "Брзо-дуго-гласно-јасно" начина извођења - креирањем и увежбавањем ритмичких и фактуралних варијаната појединих тешких одломака и постепеним подизањем темпа извођења (према индивидуалним могућностима ученика) ка граници солидног виртуозитета.

Навикавање на економичну и сврсисходну употребу метронома у процесу вежбања (повремену, искључиво у сврху краткотрајне контроле темпа или односа темпа у оквиру композиције) с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.

Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.

Обогаћивање искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у сложенијим полиритмичким комбинацијама (триоле са квартолама и квартоле са триолама), четвороручно или на два клавира, са наставником.

Стално усавршавање вештине читања *Прима виста*, вежбањем примера са сложенијим тешкоћама на овом плану (самосталним или у сарадњи са наставником - четвороручно или на два клавира).

Проширивање знања о музичким облицима основним информацијама о варијацијама, ронду и сонати.

Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем мотивишућих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање (за концертно извођење) кратких, једноставних композиција, без велике помоћи наставника.

Укорењивање навике редовног слушања уметнички вредне музике повременим заједничким преслушавањем тонских снимака једноставних, популарних композиција које припадају различитим жанровима, разговарањем о њиховом садржају и уметничкој вредности и коментарисањем извођачких квалитета њихових интерпретатора.

Стицање почетног такмичарског искуства узимањем учешћа у такмичењима једноставних програмских захтева, у сврху постепене изградње индивидуалног става према феномену музичког такмичења и раног прихватања високих захтева актуелних такмичарских извођачких стандарда (односи се претежно на напредне, извођачки мотивисане и подијумски оријентисане ученике).

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Беренс: Етиде, оп. 61
- Черни: Етиде, оп. 849 и оп. 299
- Хелер: Етиде, оп. 47
- Друге етиде сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах: Мали прелудијуми и Двогласне инвенције
- Глинка: Четири двогласне фуге
- Мјасковски: Оп. 78, двогласне фуге
- Друге полифоне композиције барокних, романтичних или савремених композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Шопен: Ноктурна у це-молу и цис-молу, оп. постх. и Полонеза у ге-молу, оп. постх.
- Шуман: Албум за младеж, оп. 68
- Григ: Лирски комади
- Кабалевски: Дечје композиције
- Гречанинов: Оп. 99, Оп. 119, Оп. 123, Оп. 127.
- Шостакович: Игре лутака
- Казела: 11 дечјих комада
- Барток: Микрокосмос, ИИИ и ИВ свеска
- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТИНЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Моцарт: Бечке сонатине
- Бетовен: Соната оп. 49, бр. 2, Ге-дур
- Шуман: Соната оп. 118, бр. 1, Ге-дур
- Кабалевски: Варијације на словачку тему
- Николајев: Мале варијације у класичном стилу
- Мајкапар: Варијације на руску тему, оп. 8
- Друге сонатине, сонате или варијације сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- С. Рајичић: Мала клавирска свита

- М. Тајчевић: Дјеци, ИИ мала свита
- Ј. Бандур: Успаванка
- Друге композиције домаћих аутора сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Дијабели: Соната оп. 73
- Вебер: Тема са варијацијама, оп. 10
- Бертини: Етиде, оп. 97
- Шуберт: Варијације у е-молу
- Шуман: Оп. 85
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

Дес-дур, Гес-дур, еф-мол и ха-мол.

Препоручене варијанте:

- дурске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;
- у супротним смеровима, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;
- молске и хроматске лествице паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, континуирано, навише и наниже, кроз четири октаве.

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60 (код извођења у супротним смеровима: четвртина = 40).

ТРОЗВУЦИ

Дес-дур, Гес-дур, еф-мол и ха-мол.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорда, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;
- велики положај, симултано, у акордима паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60.

НАПОМЕНА

Уколико ученику, због његовог узраста, још увек није удобно да "узима" акорде у овом положају, може да их свира без удвојеног основног тона - као у претходним разредима.

ЧЕТВОРОЗВУЦИ

Доминантни и умањени септакорди за дурске и молске тоналитете Це, Ге, Де, Еф, Бе и Ес.

Препоручене варијанте:

- мали положај (такозвано "мало разлагање"), септакорд, квинтсектакорд, терцквартакорд и секундакорд, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;
- мали положај, симултано (у акордима), паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или виртуозне композиције);
- четири композиције, по слободном избору;
- три полифоне композиције;
- једна соната или став из сонате и циклус варијација.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и једна виртуозна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна полифона композиција;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Један став сонатине;
4. Једна композиција по слободном избору.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-
- Усавршавање способности свирања по слуху употребом нешто сложенијих примера дијатонских мелодијских образаца (хармонизованих одговарајућим каденцирајућим обртима) и стицање почетног искуства у импровизовању елементарне пратње за једноставну певачку, гудачку или дувачку деоницу.
 - Наставак рада на техници свесног меморисања (учењем само из нота без употребе инструмента, крајње једноставних, фактурално елементарних композиција, по извођачким тешкоћама доступних ученику првог и другог разреда основне школе), у циљу даљег развијања способности слуховне контемплације.
 - Стални развој музичке фантазије и даље профилирање ученикових критеријума у области уметничког садржаја и естетске вредности музичког дела.
 - Даље усавршавање вештине употребе педала изучавањем композиција специфичних извођачких тешкоћа на овом плану.
 - Посвећивање нарочите пажње изучавању композиција полифоне структуре (са ученицима просечних способности - не тежих од двогласних) и композиција са романтичарском кантиленом, ради даљег развоја извођачке вештине "певања" на клавиру.
 - Проширивање знања из области орнаментације упознавањем (теоријским и кроз извођачку праксу) нових варијанти већ познатих украса и начина њиховог извођења у оквирима барокног, класичног и романтичног стила.
 - Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) са посебним нагласком на даљем савлађивању "Брзо-дуго-гласно-јасно" начина свирања, у сврху постизања вишег ступња виртуозитета.
 - Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
 - Стално усвајање нових знања из области музичке теорије и историје (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
 - Обогаћивање искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у сложенијим полиритмичким комбинацијама, четвороручно или на два клавира, с наставником (триоле са квинтолама и квинтоле са триолама) и самостално (дуоле са триолама и триоле са дуолама).
 - Даље усавршавање вештине читања *Прима виста*, вежбањем примера са сложенијим и разноврснијим тешкоћама (самосталним или у сарадњи с наставником - четвороручно или на два клавира). Упознавање са најпопуларнијим делима оркестарске и друге неклавирске литературе свирањем њихових поједностављених транскрипција.
 - Проширивање знања о музичким облицима додатним информацијама о варијацијама, ронду, сонати и сонатном циклусу. Посебно посвећивање пажње детаљној анализи облика композиција извођених у оквиру текућег годишњег репертоара.
 - Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем разноврсних, мотивишућих, домаћих задатака и подстицањем ученика на самостално припремање (за концертно извођење) нешто захтевнијих композиција, уз незнатну помоћ наставника.
 - Одржавање навике редовног слушања уметнички вредне музике даљим стимулисањем интересовања за упознавање нових тонских снимака и повременим заједничким одласцима на концерте.

- Даље обогаћивање такмичарског искуства узимањем учешћа у такмичењима са доступним програмским захтевима, у сврху дубљег упознавања личне мотивације за овакву врсту извођачке активности и степена извођачке успешности и ефикасности у њеним оквирима (односи се, пре свега, на ученике израженијих извођачких способности).

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Черни: Етиде оп. 299
- Крамер и Билов: Етиде
- Беренс: Етиде оп. 61
- Лешхорн: Етиде оп. 38
- Друге етиде сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах: Двогласне инвенције, фугете и поједини ставови из Француских свита
- Хендл: Поједини ставови из свита
- Јаковски: У старом стилу, оп. 43
- Друге полифоне композиције барокних, романтичних или савремених композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Григ: Лирски комади
- Менделсон: Песме без речи
- Шуберт: Два скерца
- Прокофјев: Музика за децу
- Кабалевски: Оп. 37
- Мартину: Лутке
- Барток: Микрокосмос, III и IV свеска
- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТЕ, СОНАТИНЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Хајдн: Сонате, по избору
- Моцарт: Соната Це-дур, КВ 545, Соната Ес-дур, КВ 282
- Бетовен: Соната оп. 49, бр. 1, ге-мол, Сонате Woо 47 (Ес-дур, еф-мол и Де-дур)
- Шуман: Соната оп. 118, бр. 2, Де-дур
- Вебер: Анданте са варијацијама, оп. 3
- Лукомски: Варијације у еф-молу

- Друге сонате или варијације сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- С. Рајичић: Мала клавирска свита
- М. Логар: Два менуета
- В. Мокрањац: Мала свита
- Ј. Славенски: Игре и песме са Балкана
- Друге композиције домаћих аутора сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Моцарт: Сонате у Де-дуру и Бе-дуру
- Дворжак: Багателе, оп. 47
- Шуберт: Соната у це-молу
- Шуман: Дванаест комада оп. 85
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

Фис-мол, цис-мол, гис-мол, ес-мол и бе-мол.

Препоручене варијанте:

- дурске и молске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;
- у супротним смеровима, у шеснаестинама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;
- паралелно, у осминама, у интервалима терце, сексте и дециме, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;
- хроматске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 80 (код извођења у супротним смеровима: четвртина = 60).

ТРОЗВУЦИ

Фис-мол, цис-мол, гис-мол, ес-мол и бе-мол.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), квинтакорд, сектакорд, и квартсектакорд, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- велики положај, квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, симултано (у акордима), паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- арпеђа (разлагање с променом позиције), паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 80.

ЧЕТВОРОЗВУЦИ

Доминантни и умањени септакорди за дурске и молске тоналитете.

А, Е, Ха, Ас, Дес и Гес.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), септакорд, квинтсектакорд, терцквартакорд и секундакорд, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;

- велики положај, симултано (у акордима), паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;

- арпеђа, у интервалу октаве, паралелно, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: осмина = 80.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или виртуозне композиције);
- четири композиције, по слободном избору;
- три полифоне композиције;
- једна соната или став из сонате и циклус варијација;
- једна композиција домаћег аутора.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и једна виртуозна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна полифона композиција;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);

3. Један став из сонате;
4. Једна композиција по слободном избору;
5. Једна композиција домаћег аутор

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу - функционалног у оквирима аматерске делатности, а истовремено, довољног за евентуалан наставак школовања у средњој музичкој школи.
- Наставак рада на техници свесног меморисања (учењем, само из нота, без употребе инструмента, нешто компликованијих, фактурално сложенијих композиција - по извођачким тешкоћама лако доступних ученику трећег разреда основне школе), у циљу довођења способности слуховне контемплације на солидан аматерски ниво, са перспективом даљег развоја током евентуалног наставка школовања у средњој музичкој школи.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије и континуирано индивидуално профилирање основних критеријума у области музичке естетике настављањем са праксом повременог вођења дискусија и задавањем домаћих задатака различитог типа везаних за ову тематику.
- Даље посвећивање пажње изучавању композиција полифоне структуре (трогласних и, изузетно, са ученицима натпросечних способности, лакших четворогласних) и композиција са романтичарском кантиленом, ради дефинитивног, сталног усвајања извођачке вештине "певања" на клавиру.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата, с нагласком на савлађивању проблематике разложеног и симултаног свирања октава (само код ученика чијем је извођачком апарату овај технички проблем доступан) и на даљем унапређивању "Брзо-дуго-гласно-јасно" начина свирања - у сврху развијања навике дуготрајног, свакодневног рада на овој проблематици, с крајњим циљем достизања веома солидног степена извођачког виртуозитета (превасходно код ученика натпросечних извођачких способности).
- Заокруживање степена стечених знања из области музичке теорије и историје у целину која задовољава потребе аматерског бављења музиком, а уједно представља и солидну основу за даљу надградњу у оквирима средњег музичког школовања.
- Усавршавање вештине извођења полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у још сложенијим полиритмичким комбинацијама, четвороручно или на два клавира, с наставником (квартоле са квинтолама и квинтоле са квартолама) и самостално (триоле са квартолама и квартоле са триолама, и квартоле са квинтолама и квинтоле са квартолама), с крајњим циљем постизања веома функционалне слуховно-моторне координације.

-
- Довођење вештине читања *Прима vista* на ниво који задовољава потребе у оквирима аматерског бављења музиком, једнако као и на ниво отворене перспективе даљег развоја ове способности током евентуалног наставка школовања у средњој музичкој школи.
 - Проширивање знања о музичким облицима још сложенијим информацијама о варијацијама, ронду, сонати, сонатном циклусу и свити, кроз континуиран процес повезивања стеченог теоретског разумевања са личном извођачком праксом.
 - Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем сложенијих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање тежих композиција за концертно извођење (без помоћи наставника, у потпуности самостално).
 - Дефинитивно стварање сталне потребе за слушањем уметнички вредне музике и навике редовног одласка на концерте.
 - Даље стицање такмичарског искуства узимањем учешћа у домаћим и интернационалним такмичењима са тежим програмским захтевима (за ученике који испољавају натпросечну извођачку способност).
 - Интензивна, пажљива, свеобухватна анализа (наставника, у сарадњи са учеником и његовим родитељима) степена знања и искуства које је ученик усвојио током шестогодишњег школовања, стања његове мотивације везане за даља улагања у сопствени музички развој и постојања услова за евентуалан успешан наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Черни: Етиде, оп. 299 и оп. 740
- Лешхорн: Етиде, оп. 66
- Крамер и Биров: Етиде
- Мошковски: Етиде, оп. 18
- Друге етиде сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Шопен: Композиције из Оп. постх, ноктурна, валцери, полонезе
- Бах: Двогласне и Трогласне инвенције и Француске свите (поједини ставови)
- Хендл: Свите (поједини ставови)
- Друге полифоне композиције барокних, романтичних или савремених композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Моцарт: Рондо Де-дур, Фантазија де-мол
- Бетовен: Багателе, оп. 33
- Шуман: Оп. 99 и оп. 120
- Григ: Лирски комади

-
- Менделсон: Песме без речи
 - Чајковски: Годишња доба
 - Бородин: Мала свита
 - Регер: 10 малих комада, оп. 44
 - Барток: Микрокосмос, В и ВИ свеска
 - Друге композиције сличне тежине.

СОНАТЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Хајдн: Сонате, по избору
- Моцарт: Сонате у Це-дуру (КВ 309 и КВ 330), у Еф-дуру (КВ 280 и КВ 332)
- Бетовен: Соната у ге-молу, оп. 49, бр. 1, Соната у Ге-дуру, оп. 79
- Кабалевски: Варијације у Бе-дуру, оп. 40
- Беркович: Варијације на Паганинијеву тему
- Друге сонате или варијације сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- В. Мокрањац: Игре
- Ј. Славенски: Игре и песме са Балкана
- М. Тајчевић: Српске игре
- Д. Деспић: Сонатина ин Ф
- Друге композиције домаћих аутора, сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Шуман: Сlike са истока, оп. 66
- Казела: Пупацетио
- Респиги: Шест малих комада
- Стравински: Три лака комада
- Равел: Моја мајка гуска
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

По слободном избору.

Препоручене варијанте:

- дурске и молске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалима октаве, терце, сексте и дециме, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- у супротним смеровима, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;

- хроматске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: четвртина = 100.

ТРОЗВУЦИ

По слободном избору.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), разложено и симултано, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- арпеђа, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: осмина = 80.

ЧЕТВОРОЗВУЦИ

Доминантни и умањени септакорди, по слободном избору.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), разложено и симултано, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- арпеђа, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 80.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или виртуозне композиције);

- четири композиције, по слободном избору;

- три полифоне композиције;

- једна соната или став из сонате и циклус варијација;

- једна композиција домаћег аутора.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и једна виртуозна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна полифна композиција;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Један став сонате;
4. Једна композиција, по слободном избору;
5. Једна композиција домаћег аутора.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба, свакако, да поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, педализацији, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети већу пажњу овој проблематици, проналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода.

Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област клавирске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем својег културног и духовног хоризонта.

ХАРМОНИКА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Упознавање са инструментом и деловима инструмента.
- Овладавање поставком инструмента.
- Овладавање техником интерпретације и основним врстама артикулације.
- Оспособљавање за самосталност у раду.

-
- Стицање основних елемената музичке писмености.
 - Развијање осећаја за фразу, музички облик, карактер и стил композиције.
 - Развијање музичког укуса.
 - Извођење дурских и молских лествица, трозвука и четворозвука са одговарајућим захтевима.
 - Упознавање метрике и ритма.
 - Упознавање и анализа различитости интерпретације.
 - Развијање интересовања за нове задатке и садржаје у области интерпретације на хармоници.

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Делови инструмента (мех, десни и леви полукорпус), десна и лева клавијатура.
- Правилно држање инструмента, поставка руку на обе клавијатуре.
- Вођење и промена меха.
- Виолински и бас кључ, нотно писмо, нотне вредности (цела нота, половина, четвртина, осмине, триоле и одговарајуће паузе), врсте такта (4/4, 3/4, 2/4, 3/8, 6/8) и појам лествице.
- Обликовање тона и фразе, артикулација (легато, стакато, тенуто).
- Основне динамичке ознаке (*p*, *mf*, *f*), акценти.
- Темпо: *Анданте*, *Модерато*, *Аллегро*.
- Регистри (промена боје и висине тона, начин употребе регистара).

ЛЕСТВИЦЕ

- Це-дур, Ге-дур, Де- дур, Ф-дур лествице (паралелкно у четвртинама, трозвук - мало разлагање и симултано)

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Школа за хармонику, I св.
- З. Ракић: Хармоника за I. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- А. Факин: Школа за хармонику, I св.

-
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, I св.
 - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, I св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- Це-дур, Ге-дур лествице (паралелно у четвртинама, трозвук - мало разлагање и симултано)
- тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима);
- осам комада-песмица.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да створе неопходне услове за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема, контролним и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- У циљу даљег савладавања основних музичких елемената ученик треба да упозна мотив и реченицу уз јасније диференцирање мелодије од пратње.
- Упознавање основних елемената динамичког нијансирања у практичном раду кроз употребу ознака: пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо и декрешендо.

- Даље усавршавање уједначеног рада прстију десне и леве руке кроз техничке вежбе, свирање хармонских интервала (терце, сексте). Легато помоћу заједничког тона.
- Техничко напредовање леве руке (основни, акаордски и баритон бас). Упознавање акордског мол-баса и "укрштање" основних и акордских басова. Свирање интервала на левој клавијатури.
- Једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре (увод у полифонију) уз адекватно динамичко нијансирање.
- Акцентирање тона мехом.
- Нотне вредности: шеснаестина, пунктирана осмина, триола.
- Обрада нових врста такта: 4/8, 2/2, 3/2, 4/2.
- Нове ознаке за темпо: алегро, андантино, адађо, ленто (или одговарајуће ознаке за лагани темпо), ачелерандо, пиу мосо, мено мосо.
- Употреба свих регистара који стоје на располагању ученику и упознавање са њиховом поделом, уз њихове промене на половини и четвртини паузе.

ЛЕСТВИЦЕ

- Це, Ге, Де, Еф-дур и упознавање са а-мол лествицом: дурске паралелно у четвртинама и осминама; трозвук мало разлагање и симултано; молска лествица паралелно у четвртинама; трозвук мало разлагање и симултано.

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Школа за хармонику, II св.
- З. Ракић: Хармоника за 2. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- А. Факин: Школа за хармонику, II св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, I св.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, I св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице и трозвуци по програму;
- петнаест техничких вежби - етида;
- шест композиција различитих епоха и садржаја.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

-
1. Једна лествица;
 2. Једна етида (или композиција виртуозног карактера);
 3. Једна полифона композиција;
 4. Једна композиција по слободном избору.

НАПОМЕНА

Два обавезна јавна наступа и смотре на крају школске године, једнако као у првом разреду, не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

III разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Детаљнија анализа музичког облика треба да послужи и као средство за лакше тумачење нотног текста, за развијање музичке меморије и диференцирање рада десне и леве руке.
- Примена савладаних врста артикулације кроз одговарајући стил и карактер композиција.
- Рад на развоју техничке спретности ученика.
- Обрада хармонских интервала (подметање и пребацивање прстију).
- Рад на репетицији тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда.
- Увод у технику "кратког" меха.
- Обрада украса: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер.
- Примена триоле у комбинацијама са осминама и обрада синкопе.
- Упознавање нових агогичких ознака и примена ширег динамичког нијансирања.
- Примена регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспоновања).

ЛЕСТВИЦЕ

- Свирање дурских и молских лествица до три предзнака паралелно у четвртинама, осминама и шеснаестинама, трозвук - мало разлагање и симултано.

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Школа за хармонику, III св.
- З. Ракић: Хармоника за 3. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред - 1. и 2. свеска

-
- А. Факин: Школа за хармонику, II св.
 - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, II св.
 - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, II св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице по програму;
- десет техничких вежби - етида;
- пет композиција различитих епоха и садржаја.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- две композиције, по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица (четвртина = 66);
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Једна композиција по слободном избору.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на анализи облика (дводелна и троделна песма, мали прелудијум и друго) са елементима полифоније, кроз детаљнију обраду технике интерпретације интервала на обе клавијатуре.
- Упознавање и свирање једноставнијих композиција цикличног облика (сонатина, свита и слично).
- Детаљније упознавање ученика са орнаментима и технику интерпретације - двоструки прелудар, групето и трилер.
- У даљем техничком напредовању ученика треба постићи бржи темпо код свих облика артикулације, као и у тремолу уз употребу краћих нотних вредности.
- Интервале и акорде треба изводити различитим прсторедом.
- Употреба октава - разложено и симултано.

-
- Упознавање свих основних, акордских и баритон басова (уколико има могућности).
 - Скокови на обе клавијатуре уз сложеније елементе оријентације.
 - Примена и промене регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспонованја).

ЛЕСТВИЦЕ

- Свирање дурских и молских лествица до четири предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске лествице кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама.
- Дурски и молски трозвуци четворогласно у малом разлагању и симултано.
- Свирање октава симултано и разложено.

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Избор етида и композиција, I св.
- З. Ракић: Хармоника за 4. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосавњев: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред - 1. и 2. свеска.
- А. Факин: Школа за хармонику, III св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, II св.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, II св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице по програму;
- осам техничких вежби - етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- две композиције, по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица (четвртина = 76);
2. Једна етида;

3. Једна полифона композиција;
4. Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера.

Испитни програм се изводи напамет.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Детаљније упознавање елемената полифоније (глас, тема, имитација, одговор итд.) и техничких средстава којима се она остварује, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на анализи облика: тема са варијацијама, свита, сонатни облик, сонатина.
- Упознавање и детаљнија примена већег броја ознака за динамику и темпо.
- Рад на сложенијим захтевима вођења меха (тремоло, тремоландо, рикошет мехом).
- Примена и промене регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспонованја).
- Упућивање ученика на самостално решавање лакших проблема у примени прстореда, разних начина извођења појединих врста артикулације, вођењу меха и примени регистра.
- Читање с листа одговарајућих вежби, етида и комада.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању, трозвуци у великом разлагању и симултано.
- Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено.

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Избор етида и композиција, II и III св.
- З. Ракић: Хармоника за 5. разред основне музичке школе (учбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска.
- З. Ракић: Хармоника - албум за младе.
- А. Факин: Марљиви хармоникаш.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, III св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, III св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице по програму;
- осам етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- етида и композиција по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица (четвртина = 84);
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Једна циклична композиција.

Испитни програм се изводи напамет.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Стицање основних појмова о стилевима преко литературе која се обрађује.
- Обрада сложенијих двогласних и једноставнијих трогласних полифоних композиција, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на даљем усавршавању техничких и музичких елемената као нераздвојне целине.
- Постизање ритмичке стабилности у вези са техничком сигурношћу у одређеном темпу.
- Укључивање регистра на краћим нотним вредностима без претходне припреме и сложенија примена регистра у циљу бољег музичког изражавања. Транспоноване регистрима.
- Проверавање стеченог знања и самосталности ученика у раду. Примена разних начина извођења појединих врста артикулације, динамике и регистара у зависности од стила и карактера композиције.
- Читање с листа етида и комада евентуално, импровизација пратње.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању.
- Дурски и молски трозвуци (мало, велико разлагање и симултано), доминантни и умањени септакорди у малом великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању.
- Свирање октава симултано и разложено.
- Хроматска лествица у паралелном кретању.

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Избор етида и композиција, II и III св.
- З. Ракић: Хармоника за 6. разред основне музичке школе (учбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосавњев: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска.
- З. Ракић: Хармоника - албум за младе.
- А. Факин: Марљиви хармоникаш.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, III св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, III св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице по програму;
- шест етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- етида и композиција по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица;
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;

4. Једна циклична композиција;

5. Једна композиција виртуозног карактера.

Испитни програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Индивидуалну наставу треба максимално користити у раду са ученицима, без обзира на њихове способности. То је неопходно код овог инструмента, а у складу са физичким могућностима почетника.

Приликом постављања односа између програмских захтева и планираног градива треба имати у виду све основне особине ученика. Прилагођавање наведених програмских захтева способностима ученика и његовом интересовању уједно усмерава ка квалитетнијој литератури и слушању одговарајућих композиција на нивоу узраста. Све захтеве треба остварити кроз мањи или већи број једноставнијих, односно сложенијих примера, зависно од могућности ученика.

Техничке елементе лествица и акорада, разних вежби и етида треба користити за одговарајуће поступно напредовање и овладавање основним облицима техничке поставке. Треба постићи одређени темпо кроз уједначени рад прстију у техничким вежбама и етидама, као и рад на техници меха. Рад на техници меха се прилагођава одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Транскрибоване композиције старих мајстора користе се путем упознавања стила, као припрема за полифонију и каснији развој сложеније слушне контроле, уз независност прстију и руку.

Разни комади и једноставне цикличне форме су потребне за почетни развој музичке маште, смисла за облик и тонске боје, као и концентрације код ученика.

Употреба регистара треба да буде правилно постављена у односу на поједине музичке и техничке захтеве. Неговање квалитета тона, ритмичко-метричке стабилности, меморије, динамике, агогике и осталих елемената чак и код најједноставнијих примера школске литературе је важно за формирање комплетне музичке личности ученика на нивоу његовог узраста и могућности.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

ФЛАУТА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и унапређење музичке културе.
- Упознавање историјског развоја флауте, техничких могућности и примене.

-
- Стварање потребе код ученика за сталним стицањем нових сазнања у области флаутске музике и литературе.
 - Развијање жеље за слушањем флаутске музике, као и потребе за сталним праћењем флаутских токова, како у нашој земљи тако и у свету.
 - Развој креативности и индивидуалности.
 - Стицање техничког и тонског нивоа у складу са учениковим способностима за успешан завршетак основне музичке школе.
 - Стварање потребе код ученика да кроз свирање флауте искажу свој свет, способности и знање кроз разне видове јавних наступа.
 - Постављање темеља за развој музичке и естетске личности.
 - Изградња навике посеђивања концерата класичне музике.
 - Слободно изражавање свог унутарњег света језиком музике.
 - Развијање потребе слушања музике.
 - Упознавање са вишеструком применом флауте у оркестру, камерним саставима, као и солистички.
 - Овладавање правилном техником дисања.
 - Контрола тона и владање елементима тона: контрола интонације, динамика ϕ - n n - ϕ , вибрато.
 - Свирање у шеснаестинама у различитим артикулацијама и ритмизацијама.
 - Владање дневним тонским и техничким вежбама и свим лествицама.
 - Упознавање са различитим стиловима, композицијама различитог карактера и значајем њиховог правилног интерпретирања.
 - Развој способности да се примени стечено знање на новом музичком материјалу.
 - Оспособљеност за самостални рад (вежбање).

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Упућивање ученика у основе свирања на флаути и то:

- правилном поставком инструмента;
- вежбањем технике дисања и емитовања тона;
- овладавањем прсторедом и тоновима из прве и дела друге октаве преко одговарајућих вежби, као и краћих композиција уз клавирску пратњу одговарајућег садржаја и тежине.

ЛЕСТВИЦЕ

Упознавање са тоналитетима у оквиру савладаног тонског опсега, у различитим артикулацијама у целим нотама, половинама и лаганим четвртинама.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Флаутиста почетник 1-3
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту за I разред - избор
- Тафанел и Гобер: Комплетна метода за флауту

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника;
- избор неколико једноставних комада уз клавирску пратњу из збирке Хрестоматија И.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица, напамет;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Једна композиција, по слободном избору, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Стални рад на контроли исправно постављеног дисања.
- Рад на квалитету тона, проширивању тонског обима и чистој интонацији.

-
- Рад на артикулацијама.
 - Остваривање техничког напредовања ученика.
 - Савлађивање дела из литературе.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске до два предзнака, са тоничним квинтакордима, у различитим артикулацијама и лаганим четвртинама (у савладаном тонском опсегу).

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Флаутиста почетник, 3-7
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор
- Г. Гариболди: Комплетна метода за флауту
- Хрестоматија И: Избор неколико комада уз клавирску пратњу.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту ученика.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица, напамет;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа);
3. Једна композиција по слободном избору, напамет.

НАПОМЕНА

Два обавезна јавна наступа и смотра на крају школске године, једнако као у првом разреду, не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

III разред **(2 часа недељно, 70 часова годишње)**

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-
- Стабилизација тона друге октаве и поставка дела треће октаве.
 - Започети са континуираним радом на тонским и техничким вежбама.
 - Упознати ученика са одговарајућом припремом за јавни наступ, као и са низом композиција за извођење уз пратњу клавира одговарајућег садржаја и тежине.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске до три предзнака, са тоничким квинтакордима, у обртајима, у савладаном тонском опсегу (две октаве), у различитим артикулацијама, у обиму две октаве у четвртинама и осминама (напамет).

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Флаутиста почетник 7-10
- Хрестоматија I: Избор неколико комада уз клавирску пратњу
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор
- Г. Гариболди: Прве вежбе (почетне)
- Г. Ф. Телеман: Менует II из Свите у а-молу
- Ј. Л. Дусек: Менует
- П. Николић: Андантино

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Овладати целокупним регистром инструмента.
- Основно динамичко нијансирање.
- Вибрато.
- Рад на квалитету тона, и чистој интонацији.
- Рад на артикулацијама.
- Остваривање техничког напредовања ученика.
- Савлађивање дела из литературе.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске до четири предзнака са тоничним квинтакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве, у осминама и лаганим шеснаестинама (напамет).

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Флаутиста почетник од 10 и даље
- М. Мојс: 24 мале етиде
- М. Мојс: Тонске вежбе
- Г. Гариболди: Мињон етиде, оп. 131
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор
- В. А. Моцарт: Арија Тамина из опере "Чаробна фрула"
- В. Поп: Арабела
- Вебер: Цигански капричо
- Г. Тихомиров: Мала корачница
- Е. Келер: Мазурка
- В. Поп: Шпанска игра
- М. Мојс: Сарабанда
- М. Мусоргски: Гопак

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвучима у осминама и шеснаестинама, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело уз пратњу клавира, напамет.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на квалитету тона и чистој интонацији.
- Рад на артикулацијама.
- Остваривање техничког напредовања ученика.
- Савлађивање дела из литературе.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске лествице до пет предзнака, са тоничним квинтакордом, у обртајима, у различитим артикулацијама, у осминама и лаганим шеснаестинама.
- Хроматика - поставка (напамет).
- Упознати ученика са начином свирања двоструког језика. Динамика. Вибрато.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Тонске вежбе
- М. Мојс: 25 мелодијских етида
- Г. Гариболди: 20 малих етида, оп. 132
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор
- В. Поп: Шпанска серенада
- К. Дебиси: Мали црнац
- А. Томази: Мали корзикански пастир
- М. Јеличанин: Ноктурно и Скерцо
- Ј. Андерсен: Скерцино
- Моњушко: Преслица
- М. Потг: Сичилијана
- Ј. Донжон: Пан
- Л. Вајнер: Игра лисице
- Р. Валентајн: 12 соната - избор

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело уз клавирску пратњу, напамет.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознати ученика са начином свирања двоструког и троструког језика.
- Обновити све научене тоналитете са новим техничким захтевима.
- Обрадити етиде у свим тоналитетима, које по својим захтевима омогућавају даљи развој тонских и техничких могућности ученика.
- Наставити рад на тонским и техничким вежбама.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице (сви тоналитети) са тоничним трозвучима, доминантним и умањеним септакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму од две октаве у шеснаестинама.
- Лествице свирати развијено.
- Хроматика - развијање у различитим ритмичким покретима.
- Напамет.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Тонске вежбе
- Тафанел и Гобер: Техничке вежбе
- Г. Гариболди: 20 распеваних етида, оп. 88
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту за IV разред - избор
- К. В. Глук: Арија из опере "Орфеј"
- Ф. Госек: Тамбурен
- Е. Песар: Андалузија

-
- Е. Келер: Романса
 - Г. Форе: Сичилијана, оп. 78
 - Б. Годар: Алегрето, оп. 116
 - Ж. Демерсман: Венецијански карневал
 - М. Логар: Пасторала
 - Г. Ф. Хендл: Соната Еф-дур или ге-мол
 - Б. Марчело: Соната Бе-дур, или де-мол
 - Г. Ф. Телеман: Соната: Еф-дур
 - А. Вивалди: Концерт број 5 у Еф-дуру, оп. 10

ОБАВЕЗАН МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, доминантним и умањенима септакордима у шеснаестинама, хроматика, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело за извођење уз пратњу клавира, напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У настави флауте посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона и његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију. Од самог почетка применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Посебну пажњу обратити на тонске вежбе у дужим нотним вредностима преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима флауте подједнако звучно и квалитетно. Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама.

У току школовања обрадити све тоналитете како дурске тако и молске.

У раду на етидама, без обзира на годину учења, увек и до краја инсистирати на потпуном овладавању сваким техничким и тонским захтевом који је садржан у нотном тексту. Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и евентуалне предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика преко етида разноврсног садржаја и захтева развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање.

У раду са комадима уз пратњу клавира, од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити ученику развијање његове способности да у потпуности изрази своју музикалност.

Неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена технике дисања.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(солфеђо, теорија музике)

СОЛФЕЂО

ЦИЉ

Развијање музикалности и музичке писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

ЗАДАЦИ

- Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, хармонског и полифоновог тока).
- Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења.
- Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати).
- Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова.
- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Це-дур, Ге-дур, Еф-дур: детаљна обрада, лествично и терцно кретање, скокови у све ступњеве, посебно скок у доминанту, вођицу, терцу тонике и субдоминанту.
- Припрема тоналитета кроз дечије песмице са текстом.
- Виолински и бас кључ.
- Примери из литературе (за сваки тоналитет по 2 до 3 примера).

-
- Припреме молских тоналитета, учење песмица са текстом (а, де и е-мол) и певање солмизацијом по слуху, без теоријског тумачења.
 - Дечје музичко стваралаштво - импровизација.
 - Звучна припрема мутација.
 - Певање двогласа бордунског типа.

РИТАМ

- Тактирање и бројање на 2, 3 и 4.
- Врсте такта: 2/4, 3/4 и 4/4.
- Нотне вредности: од целе до шеснаестине ноте и одговарајуће паузе.
- Ритмичке фигуре: поделе јединице на два (све фигуре једноставнијег изгледа, синкопа и контртан) и четири (без пауза и лукова), узмах и предтакт, лукови корона.
- Равномерно читање: виолински и бас кључ у једном и два линијска система, као и читање вертикално исписаних акорада.
- Мануелно извођење ритмичких вежби.
- Читање примера на на утврђеним позицијама солмизационих слогова уз обележен темпо и уз тактирање.
- Читање примера из градива инструменталне наставе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

Усмени диктати:

- Опажање појединачних тонова и мотива (клавир или глас наставника) и певање тих тонова солмизацијом.
- Интонирање тонова (табулатор - нотна слика) солмизацијом.
- Опажање метра у песмама са текстом.
- Препознавање записаних ритмичких и мелодијских мотива.

Писмени диктати:

- Записивање појединачних или више тонова.
- Записивање ритмичких или мелодијских мотива.
- Записивање напамет научених песама и лакших мелодијских примера (у зависности од напредовања групе).

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Термини и појмови из мелодике и ритма без дефиниција, у оквиру садржаја програма.
- Нотни и тонски систем, од велике до треће октаве, са вежбањем писања и читања.
- Именовање тонова солмизацијом и абecedом, хроматски знаци, тетрахорд, лествица, имена интервала до октаве (представљени у линијском систему).
- Лествице: Це, Ге, Еф, Де-дур и њихови тонични квинтакорди.

- Основне ознаке темпа и карактера (*Анданте, Модерато, Виво, Аллегро*) динамику (*ф, п, мф, мп, цресцендо и децресцендо*), фразирање (лук, обележан дах) и артикулацију (стакато, легато, тенуто).

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање: утврђивање пређених тоналитета, Це, Ге и Еф-дур, примери из литературе и песме са текстом.
- Поставка: а, де и е-мола. Тумачење све три врсте мола уз утврђивање скокова у све ступеве.
- Припрема: Де и Бе-дур - илустративни примери из литературе.
- Примери из литературе (градиво за II разред) и композиције са клавирском пратњом.
- Певање двогласа бордунског типа и у паралелном кретању.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: јединица бројања четвртина, осмина и четвртина са тачком.
- Нови тактови 2/8, 3/8, 4/8 и 2/2 - и само дводелна подела и 6/8 припрема само основних фигура путем певања одговарајућих песама.
- Даља обрада четвороделне поделе (ритмичка јединица - четвртина) и обнављање основних фигура (ритмичка јединица осмина), примена лукова, пауза, узмаха и предтакта.
- Промена врсте такта у децим песмама са текстом.
- Пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици.
- Начин извођења: равномерно и ритмичко читање, мануелна репродукција ритма, читање одговарајућих инсерата из инструменталне литературе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање тонова и мотива у обновљеним и новим тоналитетима.
- Рад са табулатором.
- Опажање и интонирање дурског и молског квинтакорда - интонирање свих дурских и молских квинтакорада на основним тоновима.
- Опажање и интонирање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет.
- Опажање дурског, молског и хармонског тетрахорда и њихово интонирање.
- Увод у опажање апсолутних висина од a^1 -де² и e^1 -а¹, као сублимација доминантних тетрахорада а-мола и де-мола.
- Препознавање ритмичких и мелодијских мотива (према градиву).

-
- Записивање лакших мелодијских и ритмичких диктата.
 - Опажање метра песама са текстом и у примерима из литературе.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Утврђивање градива из I разреда усменим и писменим вежбама - интервали, тетрахорди и лествице.
- Врсте интервала до квинте, дурски и молски квинтакорд на основним тоновима.
- Принцип изградње дурских и молских лествица.
- Доминантни тетрахорд у молу, усмене и писмене вежбе.
- Проширивање знања из музичке терминологије и увођење једноставних дефиниција.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање: утврђивање обрађених тоналитета и скокова у тонове доминанте и субдоминанте, вођицу, терцу тонике и ИИ ступањ кроз инструктивне вежбе и примере из литературе.
- Композиције са клавирском пратњом, певање двогласа.
- Импровизације.
- Обрада: Бе-дур, ге-мол, Де-дур, ха-мол и А-дур лествице.
- Припрема: це-мол, Е-дур, еф-мол. Певање лествица, каденце, мелодијских мотива и једноставних примера у дуру и истоименом молу (Ге-дур и ге-мол, Це-дур и це-мол, Де-дур и де-мол и А-дур и а-мол).
- Илустративни примери из литературе.
- Техничке вежбе: певање хроматских скретница и пролазница уз хармонизацију наставника.
- Транспоноване мотива кроз све пређене тоналитете. (Видети методско упутство).

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: 6/8 - све основне комбинације и примена лукова и пауза (без поделе тродела). Информативно поређење 2/4 са 6/8.
- Обнављање и проширивање знања из дводелне и четвороделне поделе синкопа на две и на једној јединици, четвороделна подела осмине и половине као ритмичке јединице.
- Триола.
- Утврђивање пунктираног ритма.
- Равномерно и ритмичко читање: равномерно повећање брзине читања уз обележен темпо.
- Мануелна репродукција.

-
- Умерен и умерено брзи темпо.
 - Ритмичко читање инсерата из одговарајуће инструменталне литературе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање тонова и мотива из мелодике.
- Препознавање и записивање ритмичких мотива, одређивање метра и записивање ритмичке окоснице.
- Мелодијско-ритмички диктат једноставне фактуре по двотактима.
- Интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику.
- Опажање апсолутних висина у првој и другој октави - усмено и писмено.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Дурске лествице до четири предзнака, а молске до два и це-мол.
- Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима.
- Интервали - имена, врсте, звучност до октаве. Утврђивање дурских и молских квинтакорда на свим основним тоновима.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: мелодијски диктат у тоналитетима до два предзнака;
2. Тест из теорије: лествице, тетрахорди, имена и врста интервала, дурски и молски квинтакорд;
3. Усмени део:
 - мелодијска вежба (тоналитети пређени у И, ИИ и ИИИ разреду);
 - парлато-виолински и бас кључ. Пређено градиво из И, ИИ и ИИИ разреда.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање: тоналитети из претходних разреда са применом скокова, лаганих и брзих темпа, дужих музичких фраза.
- Вишегласни примери, композиције са клавирском пратњом и из литературе.
- Импровизација.
- Обрада: фис-мол, Ес-дур, це-мол, Е-дур, цис-мол, Ас-дур и еф-мол уз примену инструктивних вежби и примера из литературе.

-
- Обрада хроматских скретница и пролазница, тонално стабилне алтерације.

РИТАМ

- Утврђивање градива трећег разреда кроз парлато и диктат.
- Нове мере и фигуре: 6/8 са простом деобом тродела, 6/4 без деобе.
- Синкопирани ритам у врстама парне дистрибуције.
- Двоструко пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на две ритмичке јединице.
- Сукобљавање триоле и пунктираних фигура на јединици бројања.
- Равномерно читање у два система и у једном са променама кључа.
- Ритмичко читање етида и примера из литературе са применом свих темпа.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање лествичних тонова и мотива из мелодике и њихово записивање.
- Опажање и записивање апсолутних висина у првој, другој и малој октави.
- Опажање доминантног септакорда и умањеног.
- Опажање и интонирање консонантних квинтакорада и њихових обртаја као и опажање и интонирање штимова.
- Ритмички и мелодијски диктат у оквиру градива.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Утврђивање обртаја интервала до октаве.
- Обрада молских лествица до четири предзнака.
- Поставка лествичних квинтакорада у природном, хармонском и мелодијском молу.
- Утврђивање лествичних квинтакорада у дурској лествици.
- Мали дурски септакорд на доминанти у дуру и молу, а умањени септакорд у молу са разрешењем све у обрађеним тоналитетима.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање: утврђивање тоналитета од два до четири предзнака, мелодијске вежбе и примери из литературе.
- Вишегласно певање и композиције са клавирском пратњом.
- Информативно: модулације у доминантне дурске тоналитете и паралелни мол, почетни тоналитет са једним предзнаком: Це-Ге-Це-дур, Еф-Це-Еф-дур, а-це-а-мол.

-
- Нове лествице: Ха-дур, Дес-дур и бе-мол.
 - Певање мелодијских примера у дуру и истоименом молу (мутација).
 - Певање народних песама са текстом у основним мерама и народним ритмовима.
 - Транспоноване мотива.
 - Рад са табулатором приликом поставке нових тоналитета.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: сложенија подела тродела у тактовима 6/8 и 9/8 са луковима и паузама.
- Пунктиране фигуре троделних ритмова (сићилијана и тирана). Упоредивање 6/4 са 3/2.
- Утврђивање триоле, узмаха и предтакта.
- Поставка триоле на половини ритмичке јединице.
- Народни ритам 5/8, 7/8 и 9/8 са једним троделом.
- Равномерно и ритмичко читање.
- Мануелна репродукција приликом обраде нових ритмичких врста и фигура.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање појединачних тонова мотива и штимова у свим тоналитетима.
- Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет.
- Опажање интонирање прекомерне и умањене квинте са разрешењем.
- Интонирање доминантног септакорда и умањеног септакорда.
- Ритмички и мелодијски диктати из градива ритма мелодике.
- Опажање и записивање апсолутних висина у различитим регистрима.
- Све лествице и лествични квинтакорди.
- Каденце дура и све врсте мола.
- Поставка мол-дура.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Утврђивање и проширивање знања обртај консонантних квинтакорада, а поставка умањеног и прекомерног квинтакорда.
- Доминантни септакорд и обртаји.
- Термини и орнаментика.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање обрађених тоналитета.
- Обрада: Фис-дур, Гес-дур и ес-мол.
- Певање лествичних квинтакорда, штимова и каденци свих тоналитета до седам предзнака.
- Хроматске скретнице и пролазнице, мутације у мелодијским примерима (дијатонска модулација и даље информативно).
- Вишегласни примери и канони, композиције са клавирском пратњом.
- Импровизација.
- Певање српских народних песама.

РИТАМ

- Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива VI разреда.
- Примена промене кључа или два система.
- Мануелно извођење ритма поставка дуоле.
- Ново градиво: народни ритмови 8/8 уз обнављање 5/8, 7/8 и 9/8 (упознавање са народним ритмовима 10/8, 11/8, 12/8).
- Ритмичка јединица шеснаестина, 6/16.
- Супротстављање 5/4 са 6/4 и 2/2 у умереном лаганом темпу.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање комплетног обрађеног градива од првог разреда.
- Опажање и интонирање умањеног квинтакорда са обртајима.
- Опажање и интонирање малог дурског септакорда са обртајима и умањеног септакорда са разрешењем.
- Опажање и интонирање повезати за тоналитет.
- Опажање и бележење апсолутних висина уз повезивање низова.
- Ритмички и мелодијски диктат.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: - диктат до четири предзнака.
2. Усмени део:
 - мелодијска вежба - тоналитети до четири предзнака (скретнице, пролазнице и мутација);
 - парлато - промена кључа, виолински и бас, са свим ритмичким фигурама.

ПРЕДЛОГ ЛИТЕРАТУРЕ:

- В. Цветковић и Ј. Михаљица: Солфеђо за први разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

- В. Цветковић и Ј. Михаљица: Солфеђо за други разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- А. Јовић-Милетић и З. Николић: Солфеђо за трећи разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- А. Јовић-Милетић, Г. Стојановић и З. Николић: Солфеђо за четврти разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- А. Јовић-Милетић, Г. Стојановић, З. Николић: Солфеђо за пети разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- В. Цветковић и Ј. Михаљица: Солфеђо за шести разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- З. М. Васиљевић: Солфеђо-ритам, I - VI, Нота, Књажевац.
- Б. Поповић: Солфеђо I - VI, Удружење музичких и балетских педагога Србије
- В. Јовановић: Солфеђо I - VI

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоноване, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица).

Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом, уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег, четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве (мала и прва октава). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве), с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. ОвOME треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона, која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања).

Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова.

Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију.

Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од ИИ разреда. Дакле, ради се на опажању свих хроматских тонова од В до И ступња а-мола и де-мола, с тим да се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овиме се убрзава рад на мелодици и диктатима.

МЕЛОДИКА

Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У старијим разредима, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем и изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе.

Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара.

Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке).

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

ЦИЉ

Теоријско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и наставом инструмента, односно певања.

ЗАДАЦИ

- Упознавање музичких појмова и појава.
- Владање законитости теорије музике.

-
- Остваривање функционалних задатака - стицање брзине у схватању тонских односа (лествице, интервали и акорди).
 - Владање музичком ортографијом.

VI разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Појмови и дефиниције.
- Постављање и упоређивање лествица.
- Тоналитети.
- Обрада интервала.
- Постављање акорада.
- Многостраност тонова.
- Орнаменти.

ГРАДИВО

- Утврђивање појмова и термина обрађених у претходним разредима, њихово дефинисање и систематизација (линијски систем, кључеви, тон и његове особине, метар и метричке ознаке, односно врсте такта, интервал, акорд-трозвук и четворозвук, тетрахорд, лествица, тоналитет).
- Ново градиво: музичка фраза, фразирање, агогика, артикулација, динамика, темпо с одговарајућим италијанским називима.
- Лествице: теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, упоређивањем лествица удаљених за хроматски полистепен (Дес-дес, Це-цис) и енхармонских лествица (Дес-Цис, Гес-Фис, Бе-Аис).
- Поставка мол-дура.
- Лествични квинтакорди.
- Интервали: интервали до октаве и њихови обртаји.
- Сложени интервали.
- Хроматске промене интервала и њихова разрешења (умањени и прекомерни интервали).
- Карактеристични лествични интервали.
- Трозвуци и четворозвуци: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и поставка умањеног и прекомерног квинтакорда. Основни облик и обртаји МД7-везати у тоналитету за доминанту. Умањени, полуумањени и мали молски септакорд на одговарајућим ступњевима у тоналитету. Поставка септакорада у основној дурској и молској лествици.
- Многостраност тонова и дурског квинтакорда.
- Ортографија и орнаментика: вежбе правилног писања. Основни украси и фигуре.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: интервали, лествице, акорди и ортографија.

2. Усмени део:

- интервали и акорди и њихови обртаји; многостраност тонова и дурског квинтакорда;
- познавање термина и дефиниција; познавање свих ознака које прате нотни текст.

ЛИТЕРАТУРА

И. Дробни и З. М. Васиљевић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

М. Тајчевић: Основе теорије музике

Д. Деспић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Теорија музике је посебан предмет у завршном разреду шестогодишње школе. Од првог до петог разреда шестогодишње школе теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у интонирању, опажању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака - преписивање примера из уџбеника и именовање исписаних нота и нотних записа, по диктату наставника, дакле, овладавање нотним писмом у виолинском и бас кључу (обележавање нотних трајања и пауза, врсте такта). Редослед нотних тонова, изговор солмизацијом и абecedом успешно је савладан када ученици нижу све тонове узлазно и силазно од било ког почетног тона у секундама, а затим у терцама у обиму две октаве. Иако се квинтакорд теоријски обрађује у другом разреду, у првом разреду је предвиђена припрема како би се лакше усвојио кроз изговор терци и трозвука на главним ступњевима обрађених дурских лествица (каденца).

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. У почетним разредима ће то бити једноставна објашњења, а потом ће се усложњавати зависно од развоја схватања ученика и методске јединице. Све основне појмове: ступањ, степен, полустепен, предзнаци, тетрахорд, лествица, трозвук, каденца, такт, тактица, темпо и друго, требало би исписивати на табли речима и нотном сликом, а и показивати и одсвирати на инструменту. Изградња тетрахорда од било ког основног тона и проналажење полустепена изванредна је вежба за схватање лествица. Увиђањем распореда целих степена и полустепена у тетрахорду ученици су спремни за теоријску изградњу свих дијатонских лествица.

Већ у I разреду се може поставити принцип изградње дурских лествица: на познати горњи (доминантни) тетрахорд Це-дура додавањем навише тетрахорда са полустепеном на крају низа, добија се Ге-дур лествица (квинтни круг навише), и супротан смер - од тоничног тетрахорда Це-дура спуштањем још једног тетрахорда са истим распоредом целих степена и полустепена добијамо Еф-дур (квинтни круг наниже). Хроматске промене основних тонова догађају се у смеру кретања - код лествица са повисилицама у горњем тетрахорду (вођица), а код лествица са снизилицама у доњем тетрахорду (субдоминанта).

Молске лествице се постављају као лествице са истим тоновима паралелног дура. Ради очувања и даљег учвршћивања већ претходно постављених хармонских функција (Т-

СД-Д) у почетном разреду обрађивати каденцу хармонског мола. Обрадама свих врста молске лествице утврђује се доминантни тетрахорд абecedним изговором. Изговарањем свих тонова доминантних тетрахорада молске лествице улази се у област хроматике. Промену у хармонском молу објаснити хармонским разлозима (дурска доминанта), а у мелодијском молу мелодијским разлозима (елиминисање прекомерне секунде).

Квинтне кругове треба обрадити у III разреду као и низање повисилица (последња повисилица - вођица) и снизилица (претпоследња снизилица - име тоналитета). У каснијим разредима упоређивати, теоријски и звучно, истоимени дур и мол, паралелне лествице, лествице удаљене за хроматски полустепен и енхармонске лествице.

Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са предзнацима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетрахорда, проналажење једног тетрахорда у више лествица, и друго.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ **(контрабас, обоа, кларинет, саксофон, фагот, хорна, труба, тромбон, туба и удараљке)**

ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

КОНТРАБАС

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и инструменту.
- Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености.
- Овладавање основном техником свирања инструмента.
- Оспособљавање за самостално бављење инструментом.
- Развијање извођачке и стваралачке способности.
- Стицање позитивног односа према музици.
- Активно учествовање у музичком животу своје средине као музичар аматер.
- Пасивно учествовање у музичком животу своје средине као део музички образоване публике.

-
- Уочавање и препознавање ознака и термина битних за читање и извођење дела.
 - Правилно држање инструмента.
 - Правилно држање и употреба гудала.
 - Коришћење основних потеза гудалом.
 - Правилно постављена лева рука и коришћење одређене позиције.
 - Извођење техничке вежбе за десну руку (расподела, притисак и брзина кретања гудала).
 - Извођење техничке и интонативне вежбе за леву руку.
 - Извођење ритмичке вежбе.
 - Извођење композиција различитог карактера.
 - Активно учествовање на интерним и јавним часовима.
 - Примењивање креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима.
 - Препознавање различитости и поређење сопственог свирања са интерпретацијом других.
 - Свирање ритмички и интонативно тачно.
 - Свирање квалитетним тоном.
 - Упознавање основних делова инструмента.
 - Упознавање основних правила о заштити и одржавању инструмента.
 - Поставка десне руке и вежбе хоризонталних и вертикалних физичких покрета (надлактице, подлактице, шаке из зглоба и прстију).
 - Упознавање нотног писма, ознака и музичких термина.
 - Вежбе вођења гудала на празним жицама (са различитом расподелом, различитом брзином кретања и разноврстним штрихом).
 - Ритмичке вежбе на празним жицама (гудалом и пицикато).
 - Вежбе вођења гудала са жице на жицу као и прескакање једне жице.
 - Вежбе вођења гудала на празним жицама са употребом динамике и променом притиска.
 - Вежбе вођења гудала на празним жицама са померањем звучне тачке и добијањем тона различите резонанце и боје.
 - Увежбавање основних потеза гудалом (деташе, портато, легато, мартеле, стакато).
 - Поставка леве руке и интонативне вежбе у првој позицији.
 - Вежбе за развијање мускулатуре.
 - Техничке вежбе за корелацију и кординацију покрета леве и десне руке.
 - Техничке вежбе са различитом расподелом гудала у првој позицији.
 - Ритмичке вежбе у првој позицији.

-
- Свирање дурских и молских лествица са трозвучима у првој позицији.
 - Поставка леве руке и интонативне вежбе у другој позицији.
 - Вежбе за промену позиције.
 - Свирање дурских и молских лествица кроз прву и другу позицију (са трозвучима).
 - Вежбе кроз прву и другу позицију различитих техничких захтева.
 - Поставка леве руке и интонативне вежбе у трећој позицији.
 - Свирање дурских и молских лествица кроз три позиције (са трозвучима).
 - Вежбе за вибрато.
 - Вежбе кроз три позиције различитих ритмичких и техничких захтева леве и десне руке.
 - Поставка леве руке и интонативне вежбе у четвртој позицији.
 - Вежбе за промену позиције (све четири позиције).
 - Свирање дурских и молских лествица у једној октави кроз све четири позиције.
 - Кратке мелодијске вежбе за увежбавање артикулације и динамике.
 - Техничке вежбе кроз четири позиције, различитих ритмичких и техничких захтева леве и десне руке.
 - Поставка леве руке и интонативне вежбе у петој позицији.
 - Свирање дурских и молских лествица у једној октави кроз пет позиција.
 - Свирање вежби са флажолетним тоновима и штимовање инструмента помоћу њих.
 - Свирање хроматских лествица.
 - Свирање разложених трозвука и четворозвука кроз пет позиција.
 - Свирање малих етида (са клавирском пратњом и без ње).
 - Свирање малих комада и композиција са клавирском пратњом.

I циклус (I и II разред)

I разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Основна поставка десне и леве руке.
- Упознавање и овладавање основном техником свирања контрабаса кроз I, II, и III позицију.

ЛЕСТВИЦЕ

- Свирати на више начина различитом расподелом гудала и тоничним трозвучима а-мол (природни); Еф-дур; Ге-дур; А-дур; Е-дур; Бе-дур; Це-дур; це-мол.

ЛИТЕРАТУРА

- Школе за контрабас по избору: Монтаг, Просеник, Симандла, Штрајхер и друге.

- Лаке композиције са клавиром (по избору).

Техничке етиде (по избору) - одговарајуће тежине (Раков, Кмент, Слама, Били, Ли и друге).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице;

- I позиција;

- две техничке етиде по избору;

- два комада са клавиром по избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;

2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);

3. Један комад по избору са клавирском пратњом.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак развијања стеченог знања.
- Разрада IV и V позиције.
- Одговарајућа припрема за испит.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све лествице кроз једну октаву закључно са Де-дуром.
- Свирати на више начина различитом расподелом гудала и тонични трозвук у свим обртајима.

ЛИТЕРАТУРА

- Школе за контрабас по избору: Монтаг, Просеник, Симандла, Штрајхер и др.
- Техничке етиде (по избору) - одговарајуће тежине.
- Лаке композиције са клавиром (по избору).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице (Це-дур; Дес-дур; Де-дур; де-мол);
- до IV позиције (Дес-дур);
- четири техничке етиде по избору;
- четири комада са клавиром по избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица са начинима и трозвуком (кроз IV или V позиција);
2. Две етиде;
3. Један комад по избору са клавирском пратњом.

II циклус (III и IV разред)

III разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даље развијање техничких и музичких способности ученика.
- Обрада вибрата.
- Разрада позиција закључно са VIII позицијом.

ЛЕСТВИЦЕ

- Ес-дур; Е-дур; е-мол; Еф-дур; еф-мол.
- Све лествице свирати кроз две октаве (осим Ес-дура) на више начина различитом расподелом гудала и са тоничним трозвуком у свим обртајима.

ЛИТЕРАТУРА

- Школе за контрабас по избору: Монтаг, Просеник, Симандла, Штрајхер и друге.
- Техничке етиде (по избору) - одговарајуће тежине.
- Композиције са клавиром (по избору).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице (Ес-дур; Е-дур; Еф-дур);
- до VII позиције (Е-дур);
- шест техничких етида по избору;
- четири комада са клавиром по избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица са начинима и трозвуком (кроз VII или VIII позиција);
2. Две етиде;
3. Један комад по избору са клавирском пратњом.

Испитни програм се изводи напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Комплетна разрада позиција до палчеве позиције.
- Обрада различитих потеза гудала.
- Разрада главних орнамената (предудар, мордент, пралтрилер, групето, трилер).

ЛЕСТВИЦЕ

Све лествице кроз две октаве (закључно са Ге-дуром) на више начина и тонични трозвук.

ЛИТЕРАТУРА

- Школе за контрабас по избору: Монтаг, Просеник, Симандла, Штрајхер и друге.
- Техничке етиде (по избору) - одговарајуће тежине.
- Композиције са клавиром (по избору).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири лествице (Еф-дур; еф-мол; Ге-дур; ге-мол);
- до VIII позиције (Еф-дур);
- шест техничких етида по избору;

- четири комада са клавиром по избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица и трозвук (кроз две октаве);
2. Две етиде (једна обавезна са клавирском пратњом);
3. Један комад по избору са клавирском пратњом.

Испитни програм се изводи напамет.

ЛИТЕРАТУРА

Препоручена литература није обавезујућа, нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

- М. Просеник: Школа за контрабас I и II свеска
- Л. Штрајхер: Мој начин свирања контрабаса, I-IV
- Л. Монтаг: Школа за контрабас
- Ф. Симнадл: Школа за контрабас
- Л. Раков: Школа за контрабас
- К. Трунпф: Лаки комади за контрабас и клавир
- Хрестоматија за контрабас I свеска (са клавирском пратњом)
- Ј. Новосел: Етиде за контрабас
- Б. Лаловић: Дванаест малих етида (са клавирском пратњом).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Наставник мора да зна да је сваки ученик посебна индивидуа са сопственим карактеристичним физичким и менталним саставом, па према томе и његово подучавање не сме се свести на строга правила већ на збир генералних принципа који су довољно широки и прилагодљиви сваком ученику - појединцу.

У почетном обучавању свирања на контрабасу посебну пажњу треба посветити држању инструмента које мора бити потпуно природно. Када је реч о десној руци, обратити пажњу да се без обзира на стил држања гудала природно функционисање прстију, зглоба и шаке морају уклопити и бити у природној равнотежи.

У поставци леве руке уочити честе сметње као што су слаби прсти, лабави зглобови и слично, а затим радити на њиховом отклањању. Подучавање и избор методски организованог материјала који се користи треба прилагодити индивидуалним потребама ученика.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

(обоа, кларинет, саксофон, фагот, хорна, труба, тромбон, туба)

ОБОА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и инструменту.
- Развијање радних навика.
- Оспособљавање за самостално вежбање.
- Савладавање технике свирања.
- Овладавање музичком писменошћу.
- Припрема за квалитетан наступ ученика.
- Оспособљавање за свирање напамет.
- Упознавање са деловима инструмента: склапање и одржавање.
- Савладавање технике дисања.
- Правилно држање инструмента, издржавање тонова.
- Правилна поставка писка.
- Развој способности контроле тона у декрешенду.
- Усаглашавање рада језика и прстију.
- Упознавање са терминима и појмовима из мелодике и ритма.
- Оспособљавање за јавни наступ.
- Развој осећања за вредност сопственог индивидуалног приступа интерпретацији.

І циклус (І и ІІ разред)

І разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Програм који се препоручује у зависности од узраста детета и његовог психо-физичког стања, као и заинтересованости за вежбање инструмента.
- Вежбе дугих тонова и интервала од тона мало бе до ге2 у осминама.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске до два, молске до једног предзнака, са тоничним трозвуком, у лаганим четвртинама, напамет.
- Хроматска лествица од мало бе до ге2 у четвртинама, напамет.

ЛИТЕРАТУРА

- Љ. Петрушевски: Етиде, свеска број 1
- Пушечников: Азбука за обоу
- В. А. Мозарт: Валцер
- Г. Ф. Хендл: Марш
- Други комади сличне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- три дурске лествице;
- двадесет етида Пушечникова;
- два комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Једна композиција, по слободном избору, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрима и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од малог бе до це3.
- Упознавање са шеснаестинама и њиховим комбинацијама и рад са триолама и синкопама.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске до четири, молске до два предзнака, са тоничним трозвуком.

-
- Скале свирати у различитим артикулацијама, у осминама.
 - Хроматске лествице од малог бе до це3 у осминама напамет.

ЛИТЕРАТУРА

- Ниман: Етиде, свеска 1
- Ј. Хајдн: Менует Еф-дур
- В. А. Моцарт: Менует Ге-дур
- Други комади сличне тежине

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- дурске лествице до пет предзнака;
- двадесет етида Нимана;
- три комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, у умереним четвртинама, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад за извођење уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-
- Упознавање ученика са прављењем и дотеривањем пискова.
 - Вежбање дугих тонова и интервала од малог бе до ес3.
 - Вежбање техничких вежби за извођење трилера.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске до шест и молске до четири предзнака, у лаганим шеснаестинама.
- Хроматска лествица од малог бе до ес3 у различитим артикулацијама, у лаганим шеснаестинама, напамет.

ЛИТЕРАТУРА

- Ниман: Етиде, свеска 2
- Фишер: Менует и Ригодон
- Р. Шуман: Мелодија
- Други комади сличне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске лествице са доминантним септакордом и молске до четири предзнака и умањеним септакордом;
- осамнаест етида из Ниманове друге свеске;
- четири комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордом у свим обртајима, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Оспособљавати ученике за дотеривање и прављење пискова.
- Вежбање дугих тонова и интервала од малог бе до еф3.
- Упознавање ученика са тридесетдвојкама и рад са синкопама у различитим комбинацијама.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све дурске и молске лествице са тоничним трозвучима у лаганим шеснаестинама, напамет.
- Доминантни и умањени септакорди.

ЛИТЕРАТУРА

- Х. Брод: Етиде, I део
- Г. Ф. Хендл: Арија и Рондо
- Ђ. Б. Перголези: Сичилијана
- Други комади сличне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске лествице са доминантним и умањеним септакордом;
- петнаест етида из Бродове прве свеске;
- пет комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, доминантним или умањеним септакордима, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад за извођење уз пратњу клавира, напамет.

КЛАРИНЕТ

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави и интересовања ученика према: музици, инструменту, књизи.
- Развијање радних навика код ученика.
- Формирање музичких критеријума.
- Развијање љубави према музици.
- Развијање љубави према свом инструменту.
- Развој навике слушања музике.
- Развој навике активног скупљања нотног материјала.
- Стварање сопствене фонотеке.
- Развој навике редовног посеђивања концерата.
- Стицање основних предзнања о квалитетној музици.
- Оспособљеност за правилно вежбање.
- Развој способности самосталног вежбања.
- Наступање.
- Брзо и квалитетно напредовање.

І циклус (І и ІІ разред)

І разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-
- Упознати ученике са карактеристикама, деловима и одржавањем кларинета.
 - Обратити пажњу на припрему усника и трске за свирање као и њихово одржавање.
 - Формирање амбажуре.
 - Поставка технике дусања.
 - Рад језика.
 - Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до ге 1.
 - Упознавање вредности целе ноте, половине, четвртине и осмине.

ЛЕСТВИЦЕ

- Научити дурске и молске лествице до два предзнака са тоничним трозвуком.
- Ге-дур и Еф-дур свирати кроз две октаве.
- Скале свирати у лаганим четвртинама, напамет.

ЕТИДЕ

- Бруно Брун: Школа за кларинет, (Просвета, Београд), прва половина I свеске и/или нека друга школа адекватне тежине.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Бруно Брун: Избор малих комада (Просвета, Београд)
- Храшовец: Млади кларинетист, I свеска,
- Мали комади, (Шот, 4715),
- Музика за кларинет (Музика, Будимпешта, З. 6851) и/или други комади адекватне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице;
- петнаест етида;
- једна композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до це³.
- Упознавање са шеснаестинама.
- Упознавање и рад са ритмичким фигурама: триолом и синкопом.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске лествице до три предзнака са тоничним трозвуком.

ЕТИДЕ

- Бруно Брун: Школа за кларинет, (Просвета, Београд) друга половина I свеске и/или нека друга школа адекватне тежине.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Бруно Брун: Избор малих комада (Просвета, Београд)
- Храшовец: Млади кларинетист, II свеска
- Музика за кларинет (Музика, Будимпешта, З. 6851) и/или други комади адекватне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири дурске и две молске лествице;
- двадесет етида;
- две композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ЛИТЕРАТУРА

- Бруно Брун: Школа за кларинет, I свеска
- Радивој Лазић: Учим кларинет I и део II свеске
- Бруно Брун: Мали комади
- Р. Лазић и В. Перичић: Распевани кларинет I, Ведри дани у музичкој школи, Лаки кларинетски дуети II
- Милош Герић: Избор малих комада - Мали комади, (Шот, 4715)
- Музика за кларинет (Музика, Будимпешта, З. 6851)
- Страна литература адекватне тежине по избору наставника.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до е³.
- Даљи рад на развоју технике.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице до четири предзнака са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордима.
- Хроматска лествица од е мало до це³.

ЕТИДЕ

- Бруно Брун: Школа за кларинет (Просвета, Београд), II свеска и/или нека друга школа адекватне тежине.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Бруно Брун: Избор малих комада (Просвета, Београд) и/или други комади адекватне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- десет лествица;
- двадесетпет етида;
- три композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордима, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до ге³.
- Даљи рад на развоју технике.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све дурске и молске лествице са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордом.
- Е-дур, Еф-дур, Ге-дур и Фис-дур свирати кроз три октаве.
- Хорматска лествица од е мало до ге³.

ЕТИДЕ

- Бруно Брун: Школа за кларинет (Просвета, Београд), III свеска и/или нека друга школа адекватне тежине.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Бруно Брун: Избор малих комада (Просвета, Београд),
- Ј. Ланселот и А. Класенс: Класични кларинет (М. Комбре, Париз, свеске Це и Де) и/или други комади адекватне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест дурских и шест молских лествица;
- тридесет етида;
- пет композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордом, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

САКСОФОН

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Упознавање историјског развоја саксофона, техничких могућности и примене у свим музичким жанровима.
- Учење технике дусања.
- Поставка саксофонске амбажуре.
- Поставка прстију и правилног држања саксофона.
- Развијање радних навика код ученика.
- Формирање музичких критеријума.
- Развијање љубави према музици.
- Развијање љубави према свом инструменту.
- Развој навике слушања музике.
- Развој навике активног скупљања нотног материјала.
- Стварање сопствене фонотеке.
- Развој навике редовног посећивања концерата.

-
- Стицање основних предзнања о квалитетној музици.
 - Оспособљеност за правилно вежбање.
 - Развој способности самосталног вежбања.
 - Наступање.
 - Брзо и квалитетно напредовање.
 - Упознавање са различитим стиловима, композицијама различитог карактера и значајем њиховог правилног интерпретирања.
 - Упознавање са вишеструком применом саксофона у оркестру, камерним саставима, као и солистички.
 - Примена саксофона у джез и забавној музици.
 - Поставка основе импровизације.
 - Могућност колективног музицирања у камерној музици и ансамблима.
 - Упознавање са свим врстама саксофона.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознати ученике са карактеристикама, деловима и могућностима саксофона.
- Вежбе дисања.
- Поставка амбажуре.
- Поставка прстију и правилног држања саксофона.
- Упознати ученика са начинима одржавања инструмента.
- Врсте артикулација (стакато и легато).
- Тонске вежбе (издржавање тонова).
- Упознавање вредности целе ноте, половине, четвртине и осмине, пунктирани ритам.
- Тонски опсег: Це 1 до Це 3 (за напредне до Е3).

ЛЕСТВИЦЕ

- Научити дурске и молске лествице до два предзнака са тоничним трозвуком, мало разлагање (горњи опсег Це 3-за напредне Е3, доњи Це 1).

-
- Скале свирати у лаганим четвртинама, стакато и легато.

ЕТИДЕ

- Јан Бан Бекум (холандска школа): Прво издање, школа за почетнике
- Клод Делангл (француска школа): Методе за почетнике са ЦД-ом
- Перени (мађарска школа): АБЦ Саксофон, прва свеска
- Литература по избору наставника.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Клод Делангл: Све композиције из књиге "Методе за почетнике"
- Перени: Све композиције из горе наведене литературе
- Пол Херис збирка композиција, репертоар 1
- Композиције или транскрипције за саксофон по избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице;
- петнаест етида;
- једна композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком и малим разлагањем;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес

учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема, контролним и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Тонске вежбе (издржавање тонова кроз цео опсег).
- Упознавање са шеснаестинама.
- Упознавање и рад са ритмичким фигурама: триолом и синкопом.
- Опсег инструмента: горе до Е3 (напреднији до Фис 3), доле до Б.
- Обавезно свирање дуета.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске лествице до три предзнака са тоничним трозвуком, малим разлагањем, терцама.

ЕТИДЕ

- Јан Ван Бекум (холандска школа): друга свеска-вежбе и етиде
- Клод Делангл (француска школа): Методе за саксофон број 2
- Иван Рот (немачка школа): Свеска број 1
- Перени (мађарска школа): Саксофон АБЦ 2 део
- Литература по избору наставника.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

-
- Клод Делангл: Све композиције из књиге "Метод за саксофон број 2"
 - Перени: Све композиције из горе наведене књиге
 - Комади тежине:
 - Амелер: Ла плата
 - Мортари: Мелодија
 - Композиције или транскрипције по избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири дурске и две молске лествице;
- двадесет етида;
- две композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Тонске вежбе (издржавање тонова, вежбе на једном тону, вежбе за вибрато - за напредније ученике).
- Обавезно свирање дуета, трија као и заједничко свирање у камерном ансамблу.
- Цео опсег саксофона.
- Увод у триолски фразирунг.

- Упознавање са модусима.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице до четири предзнака са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни септакорд, код молских скала умањени септакорд.
- Хроматска скала кроз цео опсег.

ЕТИДЕ

- Руди Јетл: техничке етиде
- Иван Рот: мелодијске етиде, друга свеска
- Джејмс Ре: Лаке студије за джез и рок саксофон
- Литература по избору наставника.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Джејмс Ре: "Први репертоар за саксофон"
- Джон Харле: *"Take ten"* - збирка композиција за саксофон и клавир
- Комади тежине:
 - Петренко: Валцер
 - Перин: Берсеза
 - Елгар: "Љубавни поздрав"
- Комади и транскрипције по избору наставника.
- Две до три теме из джез стандарда.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- десет лествица;
- двадесетпет етида;
- три композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица према горе прописаним захтевима;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Тонске вежбе (издржавање тонова, вежбе на једном тону, вежбе за вибрато).
- Обавезно свирање дуета, трија, квартета или у неком другом ансамблу.
- Триолски фразирунг.
- Просте импровизације са пар тонова.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све дурске и молске лествице са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни или код мола умањени септакорд.
- Хроматска скала кроз цео опсег.

ЕТИДЕ

- Рене Дикло: 35 техничких етида
- Клозе: Етиде прва свеска
- Джејмс Ре: Модерне студије за саксофон
- Лакур етиде
- Лени Нихаус: Лаке джез етиде
- Етиде по избору наставника.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Левин: 22 комада за саксофон и клавир

-
- Пол Херис: Концертни репертоар за саксофон и клавир
 - Джејмс Ре: *"Take another ten"* - збирка композиција за саксофон и клавир
 - Комади тежине:
 - Лантијер: Сицилијана
 - Руеф: Шансона и паспиједа
 - Авигнон: Спиритуал и егзотичне игре
 - Две до три теме из джез стандарда

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест дурских и шест молских лествица;
- тридесет етида;
- пет композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица према горе прописаним захтевима;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

ФАГОТ

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и унапређење музичке културе.
- Упознавање историјског развоја фагота, техничких могућности и примене.

-
- Стварање потребе код ученика за сталним стицањем нових сазнања у области музике и литературе.
 - Развијање жеље за слушањем музике за фагот, као и потребе за сталним праћењем токова, како у нашој земљи, тако и у свету.
 - Развој креативности и индивидуалности.
 - Стицање техничког и тонског нивоа у складу са учениковим способностима за успешан завршетак основне музичке школе.
 - Стварање потребе код ученика да кроз свирање фагота искажу свој свет, способности и знање, а кроз разне видове јавних наступа.
 - Постављање темеља за развој музичке и естетске личности.
 - Развијање музичког укуса и способности критичког запажања и разликовања "добре" и "лоше" музике.
 - Редовно посећивање концерата класичне музике.
 - Слободно изражавање свог унутарњег света језиком музике.
 - Развијање потребе слушања музике.
 - Упознавање са вишеструком применом фагота у оркестру, камерним саставима, као и солистички.
 - Правилно овладавање техником дусања.
 - Владање дневним тонским и техничким вежбама и свим лествицама.
 - Упознавање са различитим стиловима, композицијама различитог карактера и значајем њиховог правилног интерпретирања.
 - Оспособљавање за примену стеченог знања на новом музичком материјалу.
 - Оспособљавање за самостални рад (вежбање).

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање и постављање инструмената,
- Поставка тона,
- Поставка правилног дусања,

- Издржавање дугих тонова и интервала у обиму од једне до две октаве, према могућностима ученика.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске лествице до два предзнака са тоничним трозвучима, у четвртинама у обиму једне до две октаве.

ЛИТЕРАТУРА

- Вајсенборн школа за фагот, I прва свеска од 1. до 15. етиде
- Кратки комади уз пратњу клавира из збирке Млади фаготиста М. Исаеског

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале до два предзнака, десет етида и два комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет,

једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на проширивању обима фагота према могућностима ученика.
- Култивисање тона.
- Рад на интонацији.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске лествице до три предзнака са тоничним трозвуком у четвртинама, напамет, у обиму једне до две октаве.

ЛИТЕРАТУРА

- Вајсенборн: Школа за фагот, I св. - од 15. до 30. етиде
- Комад уз пратњу клавира према избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале до два предзнака, десет етида и два комада уз пратњу клавира.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;

-
2. Две етиде различитог карактера;
 3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Оспособљавање ученика за обраду писка (основни принципи).
- Рад на интонацији.
- Проширивање обима и култивисање тона.

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске лествице до 4 предзнака са разложеним трозвучима у обиму од две октаве, у осминама, напамет.

ЛИТЕРАТУРА

- Вајсенборн: Етиде од 30. до 45.
 - Пациоркијевич: Техничке вежбе и етиде за фагот
- Комад уз пратњу клавира према избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске и молске лествице до три предзнака;
- десет етида;
- два комада уз пратњу клавира.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставни рад на оспособљавању ученика за прављење и дотеривање пискова.
- Стални рад на интонацији.
- Решавање разних техничких и ритмичких проблема.
- У овом разреду је потребно од ученика захтевати већу прецизност и педантност.

ЛЕСТВИЦЕ

Све дурске и молске лествице са разложеним трозвучима у обиму од две октаве, у шеснаестинама напамет. Доминантни и умањени септакорди напамет.

ЛИТЕРАТУРА

- Копраш: Етиде.
- Обрада техничких вежби.
- Транскрипције комада, као и оригинална дела уз пратњу клавира, према избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске и молске лествице;
- двадесет етида;

- три комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

ХОРНА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности код ученика.
- Развијање позитивног односа према школи и подстицање учениковог интересовања за учење и континуирано образовање.
- Поштовање индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања.
- Постављање оптималне и стабилне основе за успешан и нелимитиран развој потенцијалног репродуктивног уметника.
- Поставка правилног става и положаја тела.
- Овладавање основама функционално-оптималне и здравствено безбедне технике дисања.
- Веома полако, педантно и темељно овладавање сваким појединим елементом основа технике дувања.
- Овладавање базичним елементима оптималне координације интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на хорни.
- Развијање љубави према музици и инструменту хорни.
- Постављање основа за оптималну координацију интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања хорне.
- Овладавање основама технике свирања хорне.
- Формирање оптималне амбажуре.
- Овладавање музичком интерпретацијом.

І циклус (І и ІІ разред)

І разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање технике дусања.
- Формирање амбажуре и атака.
- Импостација усника.
- Импостација инструмента.
- Постављање тонова.

ЛИТЕРАТУРА

- Д. Марковић: Школа за хорну, І део (Це-Ге)
 - Силађи и Кекењеш: Школа за хорну, І део (вежбе у предвиђеном опсегу) и друга одговарајућа литература
 - Д. Марковић: Школа за хорну, ІІ део (лаке песмице са клавирском пратњом)
 - М. Алфонс, І свеска
 - Л. Теве: Комплетна метода за хорну, І свеска
 - Силађи и Кекењеш: Школа за хорну, І део
 - Ч. Ф. Гусе: І књига
 - Анонимус: Мелодија
 - В. А. Моцарт: Азбука (Це-дур)
- и друге композиције по избору наставника и могућности ученика.

НАПОМЕНА

Код вежби дусања користити: "Мени не фали даха", аутор: Мишел Рикије.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири дурске лествице;
- двадесет вежби;
- један комад са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;

2. Две вежбе различитог карактера;
3. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Поступно ширење тонског опсега.
- Контрола тона у целим нотама, половинама и четвртинама.
- Техника контроле тона у крешенду и декрешенду.
- Овладавање елементарним артикулацијама (тенуто, легато и маркато).

ЛЕСТВИЦЕ

А-дур и а-мол (и Бе-дур у зависности од могућности ученика), у целим нотама, половинама, четвртинама и осминама и разним ритмичким комбинацијама.

ЛИТЕРАТУРА

- Д. Марковић: Школа за хорну, II део
- Силађи и Кекењеш: Школа за хорну, I део (вежбе у предвиђеном опсегу) и друга одговарајућа литература
- М. Алфонс, I свеска
- Л. Теве: Комплетна метода за хорну, I свеска
- Ч. Ф. Гусе: I књига
- П. Мај: I и III минијатура
- Ђ. Перголези: Каватина, (це-мол)
- Д. Марковић: Мали валцер

и друге композиције по избору наставника и могућности ученика.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- осам дурских лествица;
- две молске лествице;
- Гиртл до 40. вежбе;
- два комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица;
2. Једна етида;
3. Један комад са клавиром, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даље ширење опсега без притискања усника на усне.
- Проширење способности свирања интервала.
- Контрола тона до нивоа осмина.
- Вештина контроле тона у разним динамикама од *p* до *f*.
- Вештина контроле крешенда и декрешенда без нарушавања квалитета тона и интонације.
- Почетак рада на систематској студији легата.
- Стабилизација контроле елементарних артикулација.
- Контрола квалитета тона у стакату.
- Рад на развоју технике прстију.

ЛЕСТВИЦЕ

Це-дур, Ге-дур, Бе-дур, Це-мол, ге-мол, ха-мол и остале у зависности од могућности ученика, у целим нотама, половинама, четвртинама и осминама, у разним ритмичким комбинацијама и артикулацијама (легато, стакато) контрола тона у динамици *p* - *f* и обрнуто.

ЛИТЕРАТУРА

- Д. Гиртл: Школа за хорну, I свеска (вежбе у предвиђеном опсегу)
- Ф. Шолар: Школа за хорну, I свеска (вежбе у предвиђеном опсегу)

-
- Силађи и Кекењеш: Школа за хорну, I и II део (вежбе у предвиђеном опсегу) и друга одговарајућа литература
 - М. Алфонс, II свеска
 - Л. Теве: Комплетна метода за хорну, II свеска
 - Л. В. Бетовен: Екосез
 - М. Влајин: Багатела I
 - В. А. Моцарт: Пролеће
 - Ј. Флис: Успаванка
 - П. И. Чајковски: Стара француска песма
 - П. Мај: ИВ минијатура
 - Г. Б. Лоценхисер: Јесењи сан и друге композиције по избору наставника и могућности ученика.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- дурске и молске лествице до 4 предзнака;
- терце, кварте и цела свеска бр. 1 Гиртла;
- два комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица;
2. Једна етида;
3. Један комад са клавиром, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Систематска надградња основа кроз њихову примену у технички сложенијим захтевима:

- Ширење опсега.
- Даље усавршавање свирања интервала.
- Контрола тона у шеснаестинама.
- Контрола тона од *nn* и *ff*.
- Легато интервала до октаве.
- Рад на осталим артикулацијама.

- Рад на напретку технике прстију.

ЛЕСТВИЦЕ

Еф-дур, Ас-дур, Де-дур, Ха-дур, де-мол, еф-мол, фис-мол, цис-мол и остале у зависности од могућности ученика, у целим нотама, половинама, четвртинама, осминама, у разним ритмичким комбинацијама и артикулацијама (легато, стакато).

ЛИТЕРАТУРА

- Ф. Шолар: Школа за хорну, I и II свеска (избор)
 - Силађи и Кекењеш: Школа за хорну, I и II свеска (избор)
 - Д. Марковић: Школа за хорну, III и IV део (избор)
 - Л. Теве: Комплетна метода за хорну, II свеска
 - М. Алфонс, II свеска и друга одговарајућа литература
 - М. Влајин: Багатела II
 - Ј. Кригер: Менует
 - Л. В. Бетовен: Романса
 - Ј. С. Бах: Корал
 - Ј. Д. Шкруп: Концерт
- и друга одговарајућа литература према избору наставника и могућностима ученика.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- све дурске и молске лествице;
- Шолар - до 64. вежбе;
- два комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица.
2. Две етиде (једна у брзом темпу, друга у спором).
3. Комад уз клавирску пратњу, напамет.

ТРУБА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

Постављање оптималне и стабилне основе за успешан и нелимитиран развој потенцијалног репродуктивног уметника, при чему перспектива развоја и уметнички домети не смеју зависити од случајности спонтане поставке дувања. У том циљу је неопходно у И разреду веома полако, педантно и темељито овладавати сваким појединим елементом основа технике дувања, као и базичним елементима оптималне координације интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на дувачком инструменту.

- Овладавање основама функционално оптималне и здравствено безбедне технике дисања.
- Формирање волумена дисајних путева.
- Формирање оптималне амбажуре.
- Оптимална импостација усника.
- Овладавање оптималним држањем инструмента.
- Оптимална импостација дувања на инструменту.

Постављање основа за оптималну координацију интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на дувачком инструменту:

- стабилност;
- релаксација;
- смиреност;
- ефикасност;
- вертикала тела;
- флексибилност става;
- стабилна, релаксирана, мирна и ефикасна позиција за држање инструмента.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Овладавање основама вештине дисања.
- Формирање амбажуре и атака.
- Импостација усника.
- Импостација инструмента.
- Постављање тонова.
- Почетак свирања из нота.

ОВЛАДАВАНЈЕ ОСНОВАМА ВЕШТИНЕ ДИСАЊА

-
- Активација и јачање стражњег дела плућа из седећег става:
 - а) форсираним претклоном са пуним плућима;
 - б) дисањем у форсираном претклону.
 - Дијафрагматско дисање стражњим делом плућа у позицији лежања на стомаку.
 - Активација дијафрагме гласним бројањем у позицији лежања на стомаку.
 - Свесно овладавање дијафрагмом. Формирање дугог, стабилног, мирног, уједначеног тока ваздуха дугим и тихим издржавањем сугласника "ССС" у стојећем ставу.
 - Формирање волумена дисајних путева (рад пред огледалом).

Формирање амбажуре и атака (рад пред огледалом):

- постављање фацијалне мускулатуре у оптималну позицију за дување;
- испуштање ваздуха кроз стиснуте усне у оптималној позицији за дување - без атака;
- производња тона вибрацијом усана (зујање уснама) у оптималној позицији за дување;
- зујање другог тона, наношење инструмента, удисај, атакирање тона слогом "ту";
- зујање различитих висина тона;
- зујање глисанда (узлазно, силазно, враћање на почетни тон);
- атакирање тона код зујања са употребом слога "ту";
- зујање тонова интонираних на клавиру;
- ширење опсега зујањем уз клавир.

Импостација усника (рад пред огледалом):

- Зујање равног тона, наношење усника на његово природно место на усне и скидање усника, све без промене висине тона (тон на уснику мора имати природну звучност, а висина тона треба бити у оптималном регистру за почетак свирања на инструменту, Г1-Ц2).
- Ширење опсега на уснику, преко глисанда.
- Зујање, наношење усника, удисај без скидања усника, атак и скидање усника, све без промене висине тона.
- Зујање равног тона, наношење, узлазни и силазни глисандо, враћање на почетни тон, удисај без скидања усника (крајевима уста), атакирање исте висине тона као на почетку, узлазни и силазни глисандо, враћање на почетни тон и скидање усника. Код наношења и скидања усника се не сме променити висина тона, а сва четири равна тона морају бити исте висине.
- Свирање глисанда на уснику (са и без атакирања) уз дату интонацију почетног и завршног тона.

Почетак свирања из нота:

- Свирање целих нота, са и без пауза и упознавање репетиција, све на једном тону, што ближе оптималном тону за почетак рада на инструменту:
- свирање из нота на уснику.

-
- Свирање из нота ритмичких вежби зујањем и на уснику.
 - Свирање из нота ритмичких вежби на задату интонацију, зујањем и на уснику.
 - Свирање из нота мелодијско-ритмичких вежби на задату интонацију, зујањем и на уснику.

Држање инструмента:

- Оптимално држање инструмента у стабилној и релаксираној позицији постављеној на почетку учења.

Вежбе дисања на инструменту:

- Дување ваздуха кроз инструменат без усника на свакој од седам позиција вентила.
- Дување свих седам позиција вентила (0, 2, 1, 1-2, 2-3, 1-3, 1-2-3) на један ваздух, на инструменту без усника.
- Дување ритмичких вежби на инструменту без усника (на разним позицијама вентила).

Постављање првог тона на инструменту:

- Зујање тона Це¹ или Ге¹, наношење инструмента на зујање усником и скидање инструмента, све без промене висине тона. Тон на инструменту мора имати пуну звучност, са густим и компактним тонским језгром, добром пројекцијом и солидним волуменом.
- Зујање тона, наношење инструмента, удисај, атакирање и скидање инструмента, без промене висине тона. Први тон мора да се заврши стабилно, без тонских или интонативних промена, а други да буде прецизно и чисто атакиран.
- Свирање из нота постављеног тона (пазити на звучност).

Постављање осталих тонова (максимум до опсега квинте):

- По истом систему по којем је постављан први тон постављати и остала четири тона, један по један и комбиновати их са свим раније наученим тоновима.
- Вежбе на комбинацијама два до пет тонова.

Постављање контроле свирања:

- Контрола тона до нивоа осмина.
- Вештина контроле тона у разним динамикама од *p* до *f*.
- Вештина контроле крешенда и декрешенда без нарушавања квалитета тона и интонације.
- Почетак рада на систематској студији легата.
- Стабилизација контроле елементарних артикулација.
- Контрола квалитета тона у стакату.
- Почетак рада на флексибилној техници аликуотног предувавања.
- Рад на техничким вежбама.

ОБАВЕЗАН МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири дурске скале у једној октави.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђе Тошић: Комплетна метода, свеска I
- Дубравко Марковић: Припремне вежбе за трубу
- Дубравко Марковић: Почетне вежбе за трубу
- Чарлс Колин: Почетне студије за трубу
- А. Митронов: Школа за трубу
- Ђорђе Тошић: Композиције са клавирском пратњом или нека друга одговарајућа литература.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Две вежбе различитог карактера;
3. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрима и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Постепена и педантна надградња основа постављених у I разреду и њихова елементарна примена:

- Поступно и пажљиво ширење опсега.

-
- Свирање у датом опсегу у различитим интервалима.
 - Контрола тона у целим нотама, половинама и четвртинама.
 - Техника контроле тона у декрешенду.
 - Овладавање елементарним артикулацијама (тенуто, легато и маркато).

Вежбе на аликвотним тоновима:

- Минимални опсег: мало фис до це².
- Рад на аликвотном преувавању у 7 позиција у половинама.
- Почетак педалних тонова.
- Максимални опсег у зависности од тренутних могућности ученика да свира висину лако, квалитетно и без притиска на усне.

ЛЕСТВИЦЕ

- Це-дур кроз једну октаву у целим нотама, половинама и четвртинама, са различитим комбинацијама легата на скали у четвртинама и осминама (у случају потешкоћа са опсегом, уместо ове лествице може се узети нека друга лествица која одговара индивидуалним могућностима ученика или уколико ученик лако свира дубоке тонове, а има проблеме са високим тоновима, дату скалу може свирати компензативно, на пример: Це₁, де₁, е₁, еф₁, ге₁, еф₁, е₁, де₁, це₁, ха, а, ге, а, ха, це₁; це₁, е₁, ге₁, е₁, це₁, ге, це₁).

ТОНАЛИТЕТИ

- четири дурске и четири молске лествице у једној октави са разложеним трозвуком.

МЕТРИКА: 4/4, 3/4 и 2/4.

РИТАМ: целе ноте, половине, половине с тачком, четвртине и одговарајуће паузе.

АРТИКУЛАЦИЈА: тенуто и легато.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђе Тошић: Комплетна метода, свеска I
- Ђорђе Тошић: Уџбеник флексибилне технике за нижу школу (избор вежби одговарајућег нивоа)
- Дубравко Марковић: Основне вежбе у четвртинама
- В. Вурм: 45 Лаких етида за трубу
- Сигмунд Херинг: Течај за трубу (избор вежби одговарајућег нивоа) или нека друга одговарајућа литература
- Дубравко Марковић: Тоналне студије (студије одговарајућег нивоа)
- Дубравко Марковић: Школа за трубу (до нивоа предвиђеног програмским захтевима)

- Алојз Страд: Метода учења трубе (избор вежби одговарајућег нивоа)

Композиције са клавирском пратњом:

- Најмање две композиције у нивоу градива, по избору наставника

- Најмање два наступа током школске године

ЛИТЕРАТУРА

- Д. Марковић: Лаке композиције за почетнике на труби

- Ђорђе Тошић: Композиције са клавирском пратњом или нека друга одговарајућа литература

- Д. Марковић: Збирка лакших композиција за трубу (лакше композиције).

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две скале: дурска и молска;

2. Једна вежба, етида или песма из градива;

3. Једна композиција са клавирском пратњом, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Даља надградња основа и њихова примена у елементарној интерпретацији:

- Даље ширење опсега без притискања усника на усне.

- Проширење способности свирања интервала.

- Контрола тона до нивоа осмина.

- Вештина контроле тона у разним динамикама од p до f .

- Вештина контроле крешенда и декрешенда без нарушавања квалитета тона и интонације.

- Почетак рада на систематској студији легата.

- Стабилизација контроле елементарних артикулација.

- Контрола квалитета тона у стакату.

Вежбе на аликвотним тоновима:

- Минимални опсег: мало фис до e^2 .

- Максимални опсег у зависности од тренутних могућности ученика да свира висину лако, квалитетно и без притиска на усне.
- Рад на предубавању у ВИИ позицији у половинама, четвртинама и осминама.
- Рад на педалним тоновима.

Опсег у свирању из нота: мало фис до e^2 , по могућству g^2 .

ЛЕСТВИЦЕ

- четири дурске и четири молске лествице кроз једну октаву у четвртинама и осминама, са ритмичким варијацијама и артикулацијама на скали у четвртинама и у осминама са трозвучима
- Хроматика.

ТОНАЛИТЕТИ: дурски и молски тоналитети до три или четири предзнака.

МЕТРИКА: 4/4, 3/4, 2/4, 3/8, 6/8

РИТАМ: целе ноте, половине, половине с тачком, четвртине, четвртине с тачком и осмине и одговарајуће паузе.

АРТИКУЛАЦИЈЕ: тенуто, маркато, стакато, легато.

ДИНАМИКА: од пиано до форте и крешендо и декрешендо.

СТУДИЈА ЛЕГАТА: терце и кварте у половинама, четвртинама и осминама легато.

ЛИТЕРАТУРА

- Ч. Гордон: Школа са трубу
- Ђорђе Тошић: Комплетна метода, свеска И
- Ђорђе Тошић: Уџбеник флексибилне технике за нижу школу (избор вежби одговарајућег нивоа)
- В. Вурм: 45 Лаких етида са трубу
- Дубравко Марковић: Школа за трубу (до нивоа предвиђеног програмским захтевима)
- Алојз Стрнад: Метода учења трубе (избор вежби одговарајућег нивоа)
- Сигмунд Херинг: Течај за трубу (избор вежби одговарајућег нивоа) или нека друга одговарајућа литература.

КОМПОЗИЦИЈЕ СА КЛАВИРСКОМ ПРАТЊОМ

- Најмање две композиције у нивоу градива, по избору наставника.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђе Тошић: Композиције са клавирском пратњом
- Ј. Б. Арбан: Популарне мелодије и песме за трубу из Гранде методе Француске Едиције
- Д. Марковић: Збирка лакших композиција за трубу (лакше композиције и композиције средње тежине).

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две скале: једна дурска и једна молска;
2. Једна етида;
3. Једна композиција са клавирском пратњом, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Систематска надградња основа кроз њихову примену у технички сложенијим захтевима:

- Очување нон преса и ширење опсега.
- Даље усавршавање свирања интервала.
- Контрола тона у шеснаестинама.
- Постављање правилног атака за портато.
- Контрола квалитета тона у стакатисиму.
- Контрола тона од *nn* и *ff*.
- Систематска студија легато интервала до октаве.

Вежбе на аликвотним тоновима:

- Минимални опсег: мало фис до ге².
- Максимални опсег у зависности од тренутних могућности ученика да свира висину лако, квалитетно и без притиска на усне.

Минимални опсег у свирању из нота: мало фис до бе².

ЛЕСТВИЦЕ

Дурске и молске скале закључно са шест предзнака кроз октаву по могућности до квинтдециме у четвртинама, осминама и шеснаестинама, са ритмичким варијацијама и артикулацијама на скали у четвртинама и осминама и обртајима трозвука у четвртинама и осминама.

ТОНАЛИТЕТИ: дурски и молски закључно са шест предзнака.

Све дурске и молске лествице у једној октави.

Хроматика.

МЕТРИКА: 4/2, 3/2, 2/2, 4/4, 3/4, 2/4, 2/8, 3/8, 4/8, 6/8, 9/8, 12/8.

РИТАМ: целе ноте, половине, четвртине, осмине, шеснаестине и синкопе са одговарајућим паузама.

АРТИКУЛАЦИЈЕ: тенуто, маркато, стакато, легато, и портато.

ДИНАМИКА: од пианисимо посибиле до фортисимо посибиле и крешендо и декрешендо.

СТУДИЈА ЛЕГАТА: легато интервали до октаве у половинама и четвртинама.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђе Тошић: Комплетна метода, свеска I
 - А. Петит: Гранде метода за корнет
 - Ј. Б. Арбан: Гранде метода
 - В. Вурм: 40 Етида са трубу
 - Алојз Стрнад: Метода учења трубе (избор вежби одговарајућег нивоа)
 - Ђорђе Тошић: Уџбеник флексибилне технике за нижу школу (избор вежби одговарајућег нивоа)
 - Сигмунд Херинг: Етиде за трубу
- или нека друга одговарајућа литература
- Дубравко Марковић: Основне вежбе у шеснаестинама.

КОМПОЗИЦИЈЕ СА КЛАВИРСКОМ ПРАТЊОМ

- Најмање две композиције у нивоу градива, по избору наставника, препорука да једна композиција буде цикличног типа (концерт или соната)

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђе Тошић: Композиције са клавирском пратњом
- Ј. Б. Арбан: Популарне мелодије и песме за трубу из Гранде методе Француске Едиције
- Дубравко Марковић: Збирка лакших композиција за трубу

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две скале (дурска и молска);
2. Две етиде: једна техничка и једна мелодијска;
3. Једна композиција са клавирском пратњом по могућности циклична, напамет.

ТРОМБОН

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Постављање основа за оптималну координацију интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања.
- Овладавање основама функционално оптималне и здравствено безбедне технике дисања.
- Формирање волумена дисајних путева.
- Формирање оптималне амбажуре.
- Импозиција усника у индивидуално оптималну радну позицију.
- Овладавање оптималним држањем инструмента (рекалсирано, мирно, стабилно и радно ефикасно).
- Овладавање основа музичке интерпретације.
- Припрема за свирање из нота.
- Почетак свирања из нота.
- Постављање правог тона на инструменту.
- Постављање осталих тонова (максимално до опсега квинте).
- Вежбе на аликвотним тоновима.
- Опсег у тоналном свирању.
- Поставка базе физичких и психичких могућности ученика.
- Поставка основе ефикасног деловања у радним и креативним процесима.
- Одржавање здравствено безбедно и радно функционалне вертикале тела.
- Поставка основе одржавања тона у односу акције дијафрагме и акције абдоминалне мускулатуре.
- Овладавање контролом позиције језика, одржавање фацијалне мускулатуре у радно оптималној позицији.
- Коришћење инструмента са минимумом притиска на усне.
- Поседовање контроле квалитета тона, покретљивости и владања опсегом на инструменту.
- Развијање осећања за вредност индивидуалног приступа интерпретацији.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Правилно држање тела.
- Правилно дисање.
- Зујање са уснама.
- Правилно постављање усника на усне.
- Зујање на уснику.
- Држање инструмента.
- Дневне вежбе са уснама и са усником.

ЛЕСТВИЦЕ: Бе, Це.

ПРОГРАМ

- Штајнер Ференц: Позаунен, А, Бе, Це
- Кони Рослунд: Школа за тромбон
- Паул Херпхурт: Школа за тромбон, И део

КОМАДИ

- Ујфалуши-Штајнер: Комади за извођење, избор
- Д. Марковић: Први наступ
- А. Бенчић: Весели тромбон
- Штајнер Ференц: Позаунен, А, Бе, Це, избор

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице;
- двадесет вежби;
- четири композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Две вежбе различитог карактера;
2. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставниковог рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Усавршавање методе зујања.
- Проширивање обима тонова.
- Вежбе на аликвотним тоновима, према могућностима ученика.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске лествице до четири предзнака.

ПРОГРАМ

- Штајнер Ференц: Позаунен: А Бе Це.
- Паул Херпхурт: Школа за тромбон I део - избор
- Лафосе: Комплетна метода I део - избор

КОМАДИ

- Комади за тромбон и клавир
- Музика, Лењинград: Млади тромбонист
- Ујфалуши, Пехл и Перлаки: Школа за тромбон (избор)
- Албум за тромбон и клавир
- Музичка Украјина, Кијев 1989 (избор)
- Хенри Гагнебин: Сарабанде

- Е. Матеи: Сарабанда.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале до два предзнака;
- двадесет вежби;
- четири комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две вежбе различитог карактера;
2. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Проширивање обима тонова.
- Артикулација, фразирање.

ЛЕСТВИЦЕ

Све дурске лествице у четвртинама и осминама према могућностима ученика.

ПРОГРАМ

- Слокар: Школа за тенор тромбон.
- Шлосберг - Дневне вежбе.
- Р. Милер: Школа за тенор тромбон, II део.
- В. Крзистек: Етиде за тромбон (избор).
- Паул Херпхурт: Школа за тромбон (избор).

КОМАДИ

- Робер Милер: *Анданте* и *Алегретто*.
- Роберт Хофман: *Алегро марциале*.
- Б. Барток: Вече на селу.

-
- Албум за тромбон и клавир: Млади тромбонисти, Музика, Лењинград (избор).
 - Ујфалуши и Штајнер: Комади за извођење за тромбон и клавир (избор).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- тридесет вежби;
- четири композиције са клавирском пратњом.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска лествица, напамет;
2. Две композиције различитог карактера;
3. Једна композиција уз клавирску пратњу, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Проширивање обима тонова.
- Артикулација, фразирање.

ЛЕСТВИЦЕ

Све дурске и молске лествице у осминама, по могућностима ученика.

ПРОГРАМ

- Лафосе: Комплетна метода I део (избор)
- Џералд Борднер: I део
- Практичне студије за тромбон (избор)
- Ф. Квиттовски: Избор етида III део
- Ујфалуши: Школа за тромбон, II део (избор етида).

КОМАДИ

- Б. Григорјев: Лаки комади и ансамбли за тромбон и клавир (избор)
- Албум за тромбон и клавир (избор), Музичка Украјина, Кијев, 1989.
- Ј. А. Хасе: Два плеса

-
- Р. Клерис: Конкурсне теме
 - Р. Клерис: Молитва.
- Обавезни минимум програма
- скале до пет предзнака;
 - двадесет етида;
 - четири композиције са клавирском пратњом.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;
2. Две едите различитог карактера;
3. Једна композиција уз клавирску пратњу, напамет.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ТРОМБОН

- Дубравко Марковић: Припремне вежбе за тромбон
- Дубравко Марковић: Почетне вежбе за тромбон
- Дубравко Марковић: Тоналне студије
- Дубравко Марковић: Лаке композиције за почетнике на тромбону
- Б. Слокар: Школа за тенор тромбон
- Р. Милер: Школа за тенор тромбон
- Ујфалуши: Комади за извођење за тромбон и клавир
- Х. Милер: Играчки комади за тромбон и клавир
- Б. Глигорјев: Лаки комади и ансамбли за тромбон и клавир
- Комади за тромбон и клавир, Млади тромбонисти, издање "Музика", Лењинград, 1991. године
- Албум за тромбон и клавир, Албум ученика тромбониста, издање "Музичка Украјина", Кијев, 1989. године
- Штајнер Ференц: Абецеда за тромбон као и друга одговарајућа литература и друге композиције на нивоу градива по избору наставника и могућностима ученика.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ДУВАЧКИХ ИНСТРУМЕНАТА

(обоа, кларинет, саксофон, фагот, хорна, труба, тромбон)

У настави дувачких инструмената посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника или писка. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава

најлакшу емисију тона, применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана код инструмената са усником (хорна, труба, тромбон) и правилно обликовање усана код инструмената са трском (кларинет, саксофон) и са писком (обоа, фагот).

Посебну пажњу у настави дувачких инструмената обратити на тонске вежбе преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима свог инструмента подједнако звучно и квалитетно у различитим регистрима.

Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које, почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама.

У току школовања обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. У свирању лествица примењивати разложено свирање, као и свирање доминантних дурских и умањених септакорда код молских тоналитета. Лествице увек свирати у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања. Лествице обавезно свирати напамет.

У току школовања у раду на етидама, без обзира на годину учења, увек до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе, као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика, преко етида разноврсног садржаја и захтева, развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У раду са комадима за извођење уз пратњу клавира, од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити сваком ученику развијање његове способности и музикалности.

У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена технике дисања.

УДАРАЉКЕ

(добош, тимпани, ксилофон, вибрафон, маримба)

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и инструменту.

-
- Успостављање међусобног поверења између ученика и наставника.
 - Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, физичким и уметничким могућностима ученика.
 - Развијање стваралачко извођачке способности ученика.
 - Усмеравање ученика на заједничко и групно музицирање.
 - Изградња позитивног односа према музици.
 - Овладавање елементима музичке писмености.
 - Овладавање техником свирања.
 - Овладавање извођачком способношћу.
 - Оспособљавање за заједничко и групно музицирање.

I циклус (I и II разред)

ДОБОШ

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање руку и техничке вежбе.
- Упознавање са основним нотним вредностима и њихова практична примена.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Постављање руку у гард. "Хидраулика" - опонашање ударца из зглоба са контролом путање палице - једноструки ударци из зглоба са освртом на положај руку и тела. Упоредо са тим у ИИ тромесечју упознавати ученика са нотним вредностима: цела, половина, четвртина и осмина ноте (теоретски), што у ИИ полугодишту треба практично применити, а до краја школске године обрадити триоле и шеснаестине у зависности од способности ученика.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Спрунк: Етиде за добош, вежбе од броја 1 до 45
- Х. Кнауер: Етиде за добош, вежбе од броја 1 до 7
- Д. Палиев: Комади уз пратњу клавира

-
- Шинстајн и Хое: Дуети за добош
 - Други материјал са истом проблематиком

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА на крају школске године

1. Једна етида;
2. Један комад уз пратњу клавира.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Технички и ритмички прогрес.
- Усвајање нових ритмичких комбинација.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Двоструки ударци из зглоба са постепеним увођењем рудимената - СИНГЛ-РОЛ, ЛОНГ-РОЛ и ПАРАДИДЛ. Упоредо са тим направити ретроспективу градива из претходног разреда, а након тога теоретски и практично упознати ученика са пунктираним шеснаестинама. Вежбе изводити у два динамичка нивоа - пиано и форте.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Срунк: Етиде за добош, вежбе од броја 20 до 60
- *Сихистине & Хое*: Дуети за добош
- Д. Палиев: Комади уз пратњу клавира
- Други материјал са истом проблематиком

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две етиде из програма;
2. Један комад уз пратњу клавира или један дует.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа месечно, 70 часова годишње)

ДОБОШ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи технички прогрес.
- Рад на предударачима и рудиментима.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Техника прстију. Упознавање ученика са тридесетдвојкама, једноструким предударачем и одговарајућим рудиментима који у себи садрже једноструки предударац. Уводне вежбе за извођење вирбла.

ЛИТЕРАТУРА

- Сва литература која у себи садржи обрађену поменућу проблематику.
- Комади уз пратњу клавира и дуети.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две етиде из програма за добош;

2. Две етиде из програма за тимпане.

ТИМПАНИ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање руку и техничке вежбе.
- Свирање основних ритмичких вредности.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Постављање руку у гард. Једноструки ударци са одбијањем палица. Једноструки и наизменични ударци из зглобова и прстију, као и свирање нота основних ритмичких вредности: цела, половина, четвртина и осмина ноте прво на једном, а затим на два тимпана.

ЛИТЕРАТУРА

- Х. Кнауер: Етида за тимпане, вежбе од броја 1 до 13
- Р. Хохраинер: Етиде за тимпане, вежба од броја 1 до 10
- Е. Куене: Етиде од броја 1 до 24
- Други материјал са истом проблематиком

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две етиде из програма за добош (комад);
2. Две етиде из програма за тимпане.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ДОБОШ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи технички напредак.
- Рад на неправилним ритмичким групама.
- Почетак рада на динамичким нијансирањима.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Двоструки ударци са комбинацијом зглоба и прстију. Двоструки предударац на четвртини, осмини и одговарајући рудименти. Теоретски и практично упознати ученика са неправилним ритмичким групама (квинтола, септола и деветола). Прес-вирбл са динамичким нијансирањем и рудименти (5, 7, и 9 СТРОУК-РОЛ).

ЛИТЕРАТУРА

По избору - вежбе са вирблом ритмичких вредности од целе до шеснаестине.

ТИМПАНИ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на два тимпана.
- Динамичка нијансирања.
- Денфовање тимпана.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Вежбе за два тимпана са триолама и шеснаестинама у пиано и форте динами као и денфовање (пригушивање) тимпана.

ЛИТЕРАТУРА

- Х. Кнауер: Етиде за тимпане, вежбе од броја 14 до 31
- Е. Кеуне: Етиде од броја 25 до 36
- Други материјал са истом проблематиком.

КСИЛОФОН, ВИБРАФОН, МАРИМБА

(мелодијске удараљке)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање руку.
- Рад на лествицама и техничким вежбама.
- Савлађивање литературе.

ЛЕСТВИЦЕ

- Постављање руку у гард.
- Дурске и молске лествице у варијантама.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Голденберг: Модерна школа за ксилофон, вибрафон и маримбу
- Други материјал (етиде и комади соло и уз пратњу клавира).

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна вежба или једна етида за добош из програма;
2. Једна вежба или етида за тимпане из програма;
3. Једна лествица и један комад за мелодијске удараљке.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА УДАРАЉКИ

(добош, тимпани, ксилофон, вибрафон, маримба)

Програм се базира на принципу постепеног упознавања са основним нотним вредностима, од целе до тридесет двојке у зависности од способности и могућности ученика. Програм омогућава примену ученика и остале литературе свих аутора који обрађују ову проблематику. Да би се лакше савладао, неопходно је направити добру

припрему техничким вежбама (рад зглобова, прсти шаке, путања палице). Техничке вежбе и етиде су обавезне на сваком часу као и дела уз пратњу клавира, када је то могуће.

Испитни програм може се кориговати за ученике који су током године наступили на такмичењима, као солисти или чланови камерних ансамбала.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(солфеђо, теорија музике)

СОЛФЕЂО

ЦИЉ

Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

ЗАДАЦИ

- Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока).
- Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења.
- Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати).
- Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова.
- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Тоналитети Це, Ге, Еф-дур и а-мол, де-мол. Детаљна обрада. Лествично кретање и скокови у тонове тоничног трозвука, вођицу и субдоминанту. Обрада примера из литературе за дуваче. Певање каденци свих обрађених тоналитета.
- Примена ознака за темпо, динамику, артикулацију и фразирање. Двогласно певање мотива, двогласа бордунског типа и обрада неколико канона. Певање српских народних песама са текстом и солмизацијом.
- Припрема: е-мол. Певање лествице и каденце; примери из литературе; опажање тонова.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: тактови 2/4, 3/4, 4/4, 2/2, 3/8 и 6/8 (такт 6/8 без поделе јединице); фигуре дводелне поделе са паузама и луковима, основне фигуре четвороделне поделе и пунктиране фигуре на две и једној ритмичкој јединици; синкопа.

- Равномерно читање у виолинском и бас кључу умереним и брзим темпом.
- Ритмичко читање на на утврђеним позицијама солмизационих слогова и читање одговарајућих инсерата из инструменталне литературе.
- Мануелна репродукција.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање, интонирање и записивање појединачних и више тонова у обрађеним тоналитетима.
- Усмени мелодијско ритмички диктат, а писмени ритмички диктати (ритмички мотиви). Опажање метра, певаних песама са текстом.
- Интонирање интервала и тоничних квинтакорада у свим наведеним тоналитетима.
- Појмови и термини везани за нотно писмо, лествицу, интервале и трозвуке. Тон и тонске особине. Основни тонови и хроматски знаци. Интервали до октаве и постављање у линијском систему.
- Штимови лествица који се обрађују

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Теоријско упознавање са дурским лествицама до четири предзнака и молским лествицама а, де, е и це-мол.
- Конструкција дурских и молских квинтакорада на основним тоновима обрађених лествица у првом разреду.
- Основне ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику из музичке литературе.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање тоналитета обрађених у II разреду са тежим ритмичко-мелодијским склоповима.
- Поставка: е-мол, А-дур, це-мол, Де-дур. Транспоноване мотива.
- Припрема: упоређивање тоничних квинтакорада и тетрачорада, певање лакших мелодијских вежби у дуру и истоименом молу (а-А, Це-це, де-Де).
- Припрема: ге-мол, Бе-дур, ха-мол. Певање каденци наведених тоналитета.
- Технички део: хроматске скретнице и пролазнице, уз хармонизацију на клавиру.
- Двогласно певање мотива, канона, једноставних примера и једногласне композиције са клавирском пратњом. Одговарајући примери из инструменталне литературе и националне музичке традиције.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре.
- Обнављање метричких врста и проширивање фигура четвороделне поделе - синкопа и пунктиране фигуре на ритмичкој јединици. Нове мере: $3/2$ и $3/8$.
- Триола у основним мерама $2/4$ и $3/4$, $4/4$.
- Равномерно читање у виолинском, бас и тенор кључу (за инструменталисте који га користе). Парлато вежбе и читање одговарајућих примера из литературе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање тонова и мотива и њихово интонирање.
- Опажање апсолутних висина.
- Интонирање 2 до 3 мале терце у низу.
- Опажање и интонирање штимова обрађених тоналитета.
- Опажање и интонтирање дурског и молског трозвука из каденце и од основних тонова.
- Интонирање хроматских скретница.
- Опажање метричких врста преко песама са текстом.
- Ритмички диктати, кратки мотиви, писмени и мелодијски диктати из мелодике, усмено опажање мотива, а записивање појединачних тонова и мелодијско-ритмичких диктата.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Све дурске и молске лествице које су обрађене. Упоредивање паралелних и истоимених лествица и њихових тоничних квинтакорада а-Це-це, де-Де-ха, ге-Ге-е, а-А итд. Изговор малих и великих терци у низу.
- Конструкција свих квинтакорада.
- Лествични квинтакорди у хармонском молу.
- Интервали до октаве и увод у обртаје интервала без врсте само имена.
- Нове ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: мелодијски диктат до два предзнака.
2. Тест из теорије: лествице, интервали трозвуци, тетрахорди.
3. Усмени део:
 - мелодијски пример, тоналитети из градива I и II разреда;
 - парлато - виолински и бас кључ.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање утврђивање обрађених тоналитета из ИИ разреда.
- Обрада: ха-мол, ге-мол, Бе-дур, фис-мол и Е-дур.
- Примена хроматских скретница и пролазница уз хармонизацију наставника на клавиру.
- Транспоновање мотива.
- Певање мелодија у дуру и истоименом молу - мутација
- Информативно: дијатонска модулација из дура на доминанту (Еф-Це-Еф итд.).

РИТАМ

- Утврђивање обрађених метричких врста и ритмичких фигура, парлато, диктати, посебно триоле.
- Нове метричке врсте 9/8, 12/8, 5/8 и 7/8.
- Равномерно и ритмичко читање као и мануелно извођење ритма према наведеном градиву.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање тонова мотива и двозвука у тоналитету, усмено и писмено.
- Опажање апсолутних висина - усмено и писмено.
- Опажање акорада из каденци обрађених тоналитета.
- Писмени ритмички диктат у оквиру градива и једноставни мелодијско-ритмички диктат.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Све дурске и молске лествице и лествични интервали у дуру и хармонском молу, тетра хорди.
- Поставка прекомерног и умањеног квинтакорда, обртаји интервала и консонантних квинтакорада, доминантни септакорд и умањени септакорд.
- Проширивање знања из терминологије коришћењем инструменталне литературе.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Утврђивање свих обрађених тоналитета са тежим скоковима.

-
- Обрада: Ес-дур, цис-мол, А-дур, еф-мол. Само теоретски Ха-дур, Фис-дур, бе-мол и ес-мол.
 - Транспоноване мотива, двогласни примери и композиције уз клавируску пратњу.
 - Информативно: модулације у паралелни и доминантни тоналитет.
 - Мутације - лаки мелодијски примери.

РИТАМ

- Квинтола, секстола и септола на ритмичкој јединици и триола на половини јединице.
- Нове метричке врсте: 8/8 и 9/8, остали народни ритмови у примерима из музичког фолклора.
- Парлато: читање примера из одговарајуће инструменталне литературе и инструктивне вежбе.
- Примена умерено лаганих, умерено брзих и брзих темпа.
- Познавање свих ознака које прате инструменталну литературу. Опажање интонирања диктати.

ОПАЖАЊЕ И ИНТОНИРАЊЕ

- Опажање основних тонова и апсолутних висина у обиму - усмено и писмено.
- Опажање штимова и њихово интонирање.
- Интонирање и опажање доминантног и умањеног септакорда и њихово везивање за тоналитет.
- Ритмички и мелодијски диктати у оквиру градива.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: диктат до четири предзнака.
2. Усмени део:
 - мелодијска вежба, тоналитети до четири предзнака (скретнице, пролазнице и мутација);
 - парлато - промена кључа, виолински и бас, са свим ритмичким фигурама.

ЛИТЕРАТУРА

- Пандуровић, Александровић и Јелић: Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Александровић и Јелић: Солфеђо за III разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- Александровић: Солфеђо за IV разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике, тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоновање, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица).

Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима или из нотног текста, наравно уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник, већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке, јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве. Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве) с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Препознавање више тонова (уз примену ритмичких диктата) води ка успешном бележењу усмених и писмених диктата, а препознавање акорада ка развијању хармонског слуха.

Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме, или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања).

Интонирање тонова, према усменом диктату наставника, треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова.

Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију.

Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма планирано је да се ради од ИИ разреда. Дакле, опажање свих хроматских тонова од В до И ступња а-мола и де-мола, с тим да се опажени тонови не певају, већ се изговарају абecedом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом проширивања регистра и убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овима се убрзава рад на мелодици и диктатима.

МЕЛОДИКА

Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе) приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У трећем и четвртом разреду, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна из друге. Оне лествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем, изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе.

Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара.

Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!).

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

ЦИЉ

Теоријско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и наставом инструмента, односно певања.

ЗАДАЦИ

- Упознавање музичких појмова и појава.
- Владање законитостима теорије музике.
- Остваривање функционалних задатака - стицање брзине у схватању тонских односа (лествице, интервали и акорди).
- Владање музичком ортографијом.

IV разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање и упоређивање лествица.
- Тоналитети.
- Обрада интервала.

-
- Постављање акорада.
 - Многостраност тонова.
 - Појмови и дефиниције.
 - Орнаменти.

ГРАДИВО

- Лествице: све дурске и молске лествице. Упоредивање истоимених тоналитета, као и паралелних. Упоредивање лествица удаљених за хроматски полустепен. Енхармонске лествице.
- Интервали и акорди: обртаји интервала, сложени интервали. Исписивање шифри основних интервала. Обртаји консонантних квинтакорада. Умањени и прекомерни квинтакорд без обртаја. Конструкција ових квинтакорада на истом тону. Лествични квинтакорди. Многостраност тонова. Мали дурски септакорд (иа доминанти) са обртајима. Умањени септакорд на ВИИ ступњу у молу са разрешењем и полуумањени у дуру са разрешењем. Све врсте септакорада.
- Појмови и дефиниције: проширивање знања основним појмовима и познавање нових термина из области темпа, артикулације, агогике и ритма. Основни украси и фигуре (орнаменти).

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део:

- шифре интервала и акорада.
- исписивање предзнака појединих лествица.
- исписивање врсте интервала и акорада - принцип теста.

2. Усмени део:

- изградња интервала и акорада.
- ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Дробни и Васиљевић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Д. Деспић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- М. Тајчевић: Теорија музике

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака - преписивање примера из уџбеника и именовање исписаних нота и нотних записа по диктату наставника (овладавање нотним писмом у виолинском и бас кључу, обележавање нотних трајања и пауза као и врсте такта). Редослед нотних тонова, изговор солмизацијом и абecedом, успешно је савладан када ученици нижу све тонове узлазно и силазно од било ког почетног тона у секундама, а затим у терцама у обиму две октаве. Иако

се квинтакорд теоријски обрађује у другом разреду, у првом разреду је предвиђена припрема како би се лакше усвојио кроз изговор терци и трозвука на главним ступњевима обрађених дурских лествица (каденца).

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. У почетним разредима ће то бити једноставна објашњења, а потом ће се усложњавати зависно од развоја схватања ученика и методске јединице. Све основне појмове: ступањ, степен, полустепен, предзнаци, тетракорд, лествица, трозвук, каденца, такт, тактица, темпо и друго, требало би исписивати на табли речима и нотном сликом, а и показивати и одсвирати на инструменту. Изградња тетракорда од било ког основног тона и проналажење полустепена изванредна је вежба за схватање лествица. Увиђањем распореда целих степена и полустепена у тетракорду ученици су спремни за теоријску изградњу свих дијатонских лествица. Већ у II разреду се може поставити принцип изградње дурских лествица: на познати горњи (доминантни) тетракорд Це-дура додавањем навише тетракорда са полустепеном на крају низа добија се Ге-дур лествица (квинтни круг навише) и супротан смер - од тоничног тетракорда Це-дура спуштањем још једног тетракорда са истим распоредом целих степена и полустепена добијамо Еф-дур (квинтни круг наниже). Хроматске промене основних тонова догађају се у смеру кретања - код лествица са повисилицама у горњем тетракорду (вођица), а код лествица са снизителицама у доњем тетракорду (субдоминанта).

Молске лествице се постављају као лествице са истим тоновима паралелног дура. Ради очувања и даљег учвршћивања већ претходно постављених хармонских функција (Т-СД-Д), у почетном разреду обрађивати каденцу хармонског мола. Обрадом свих врста молске лествице утврђује се доминантни тетракорд абecedним изговором. Изговарањем свих тонова доминантних тетракорда молске лествице улази се у област хроматике. Промену у хармонском молу објаснити хармонским разлозима (дурска доминанта), а у мелодијском молу мелодијским разлозима (елиминисање прекомерне секунде).

Квинтне кругове треба обрадити у III разреду као и низање повисилица (последња повисилица - вођица) и снизителица (претпоследња снизителица - име тоналитета). У каснијим разредима упоређивати, теоријски и звучно, истоимени дур и мол, паралелне лествице, лествице удаљене за хроматски полустепен и енхармонске лествице.

Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са предзвучима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетракорда, проналажење једног тетракорда у више лествица и друго.

Обрада интервала је предвиђена такође у почетним разредима. Најпре лествични интервали, и то именовањем без врсте, а касније се врста интервала повезује са одређеним местом у лествици (на пример: велике терце на главним ступњевима у дуру). Веома је важно постављање интервала у линијски систем и његово брзо препознавање. Изградња интервала, именовање абecedом, исписивање интервала и коришћење шифри вежбају се усменим и писменим путем. Обртаје интервала, такође, треба вежбати усмено и писмено, а касније дефинисати ове појмове. Интервале сексту и септиму теоријски постављамо као обртај одговарајућих интервала. Умањене и прекомерне интервале приказујемо са разрешењем; у школи за основно музичко образовање приказујемо прекомерну кварту и умањену квинту и њихово проналажење у тоналитету.

Лествичне квинтакорде, који се испевавају у мелодици, требало би вежбати и усменим изговором (са повећањем брзине изговора). Када се обраде врсте квинтакорда, вежбати изградњу дурског и молског квинтакорда од истог тона (усмено и писмено

вежбање, а и вежбање на инструменту). Може се теоријски поставити у умањени и прекомерни квинтакорд јер упоређивањем са дуром и молем ова поставка није тешка ученицима. Сваки квинтакорд се изговара и у својим обртајима, у низу - квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд (на овај начин ученици клавирског одсека свирају трозвук од прве године). Свесним прихватањем да један тон може бити основни тон, терца или квинта различитих квинтакорада уводимо ученике у хармонско мишљење - усмена и писмена вежбања изградње од истог тона, навише и наниже, квинтакорда, секстакарда и квартсекстакарда.

Септакорди се лако усвајају након усмених и писмених вежбања за терце и квинтакорде. МД₇ ое везује за доминанту дура и мола. Представљањем доминантног септакорда у линијском систему указати на положај тонике, подједнако удаљене од најнижег и највишег тона. Вежбање изградње доминантног септакорда и његових обртаја је усмено, писмено и на клавиру са разрешењем у одговарајући тонични трозвук. Исти поступак се користи код умањеног и полуумањеног септакорда. Остале септакорде такође постављамо у тоналитет и вежбамо бржу и тачнију изградњу. Хроматским променама појединих тонова у дуру (мол-дуру) и молу (хармонски и мелодијски мол) указујемо и на промену у врсти септакорда, као и квинтакорда.

У раду са ученицима све ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику требало би примењивати од прве научене песме. Учење ових ознака, са италијанским називима, без музичког садржаја не омогућава ученицима да упознају карактер композиције. Поступно усвајање ових термина, уз адекватан превод, помоћи ће ученицима да на одговарајући начин интерпретирају и препознају музички садржај.

ДВОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

СОЛО ПЕВАЊЕ

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање заинтересованости за ширење вокалног потенцијала.
- Развијање навика слушања вокалне уметничке музике.
- Позитивно доживљавање и вредновање наставе соло певања.

I циклус

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

1. Упознавање са певачким апаратом - важност механизма који учествују у формирању тона:

- Делови вокалног апарата.

- Функција дијафрагме.

- Разумевање значаја резонатора.

- Разумевање положаја гласница и њиховог значаја.

- Формирање тона.

2. Упознавање правилног дисања, вежби дисања и правилног певачког става:

- Разликовање правилног и неправилног дисања.

- Вежбе дисања.

- Разумевање важности свакодневног вежбања даха.

- Правилно држање тела.

3. Упознавање са правилним емитовањем тона кроз лаке техничке вежбе:

- Разликовање правилне од неправилне емисије тона.

- Разумевање важности правилног говора.

- Разумевање важности импостираног певања.

- Певање лаких техничких вежби кроз промену вокала.

- Певање лаких вокализа.

- Певање лаких композиција старих мајстора и лаких соло песма.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ, ВОКАЛИЗЕ

- Конконе, Абт, Вакаи, Пановка.

ЛИТЕРАТУРА

- Р. Тирнанић: Песме италијанских композитора, избор.

- Лакше композиције италијанских аутора (Качинија, Калдаре, Скарлатија) и друга дела исте тежине по избору наставника.

- Б. Цвејић: Песме за младе певаче, избор

- Шуберт, Шуман и други, песме које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика, по избору наставника.

- Мале композиције великих мајстора.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест вокализа;

- четири песме старих мајстора;

- две лакше песме.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Две вокализе - једна са текстом и једна без текста;

2. Једна песма старог мајстора;
Програм се изводи напамет.

II циклус

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на вежбама за правилно дисање.
- Рад на усавршавању правилне емисије тона.
- Усавршавање правилног изговора.
- Певање лаких техничких вежби кроз промену вокала.
- Певање лаких вокализа.
- Певање композиција старих мајстора и лакших соло песама.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ - ВОКАЛИЗЕ

- Конконе, Абт, Вакаи, Литген, Зајдлер, Мирзојева, Пановка.

ЛИТЕРАТУРА

- Лакше арије старих мајстора.
- Лакше песме класичара и романтичара (Хајдн, Моцарт, Бетовен, Менделсон, Шуберт, Шуман, Векерлин и други).
- Лакше песме српских и словенских аутора као и обраде народних песама (Ђорђевић, Коњовић, Бајић, Јенко, Христић, З. Јовановић, Глинка, Даргомижски, Пребанда и други), одговарајуће тежине по избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест вокализа;
- четири песме старих мајстора;
- две песме класичара или романтичара;
- две песме српских или словенских композитора.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна вокализа;

2. Једна арија старог мајстора;

3. Једна песма по слободном избору (класичар, романтичар, српски или словенски аутор).

Испитни програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

На пријемном испиту кандидати морају показати здрав гласовни материјал, чисту интонацију, музичку меморију, поседовање ритма.

У зависности од напредовања ученика у вокалној техници, кад год је могуће обрађивати и дела домаћих композитора.

При савладавању вокалне технике требало би предности дати оним методама које се у својим основним начелима ослањају на италијански белканто.

У настави соло певања треба увек тежити да ученици остварују садржај програма према својим способностима, почевши од техничких вежби - вокализа, па према сложенијим делима вокалне литературе. У тим захтевима, пракса је показала, да је боље ићи и нешто мало испод оптималних могућности ученика, него их оптеретити претешким делима у даљем савладавању вокалне технике.

УПОРЕДНИ КЛАВИР

(1 час недељно, 35 годишње)

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави и интересовања према клавиру и уметничкој музици.
- Остваривање доброг контакта са инструментом.
- Једноставније и брже долажење до квалитетног тона.
- Препознавање регистара на клавиру.
- Правилно интерпретирање нотног текста, одговарајуће тежине, у виолинском и бас кључу.
- Усвајање основних нотних вредности и основних ритмичких мотива.
- Препознавање мотива, фразе, реченице, музичке мисли.
- Разликовање динамичких термина.
- Разликовање елемената артикулације.
- Коришћење правилног прстореда.
- Препознавање основа орнаментике.
- Разумевање законитости метрике.
- Познавање основних темпа и ознака за агогику.
- Савладавање ознака за педал.

-
- Разликовање врсте основних удара: стакато, легато, портато, тенуто, нон легато.
 - Уједначено извођење низа тонова у различитим темпима, подједнако у обе руке.
 - Усвајање основе извођења интервала и акорада у низу, као и репетиције и скокова.
 - Развој способности да се одреди карактер мелодије.
 - Усвајање основне технике полифоније.
 - Оспособљавање ученика да сам себе прати на клавиру док пева.

I циклус

I разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање са инструментом, правилан положај за клавиром и природна поставка руку.
- Усвајање основа нотног писма и музичке терминологије.
- Овладавање елементима технике свирања.
- Упознавање са елементима музичке форме у циљу садржајног изражавања.
- Оспособљавање ученика за самоконтролу звука.
- Осамостаљивање за корепетицију.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске лествице у четвртинама у обиму једне октаве, најмање три.
- Дурски трозвуци разложено и истовремено: основни облик и два обртаја, трогласно у четвртинама.

ЛИТЕРАТУРА

- Школе за клавир: Јела Кршић, Бајер, Николајев (једна од њих)
- Диверноа: Основне вежбе за клавир, оп. 176 - избор
- Избор лаких композиција (Просвета, Београд)
- Раули: Оп. 36 и оп. 37
- Збирка Наши композитори за младе пијанисте
- Сви наведени комади из почетних школа за клавир (Николајев, Кршић, Петровић)
- В. Миланковић: Дечје приче, 25 минијатура за I и II разред
- Друге композиције одговарајуће тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице и трозвуци по програму;
- најмање педесет композиција из наведеног програма.

СМОТРА (крај I полугодишта)

- једна лествица;
- једна етида.

СМОТРА (крај школске године)

1. Три композиције различитог карактера по слободном избору.

II циклус

II разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Овладавање појмовима музичке форме: мотив, двотакт, четвортакт, реченица, дводелна и троделна песма, сонатни облик, рондо.
- Усвајање фразирања као основе музичког мишљења.
- Развој способности да се визуелна представа спроведе у аудио представу (остварење).
- Разумевање значења нијансе у звуку.
- Правилно слушање свог извођења.
- Развој критичког мишљења о тренутној реализацији музичке мисли.
- Развој способности да се уочавају грешке.
- Уочавање разлике односа леве и десне руке.
- Схватање важности мелодије у односу на пратњу.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске лествице у осминама у обиму две октаве, најмање три које нису рађене у I разреду.
- Молске лествице у четвртинама у обиму једне октаве, најмање две.
- Трозвучи у четвртинама разложено и истовремено у обиму две октаве - завршетак секстакордом.

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: Клавирска читанка
- Диверноа: Основне вежбе за клавир, оп. 176
- Лемоан: Дечје етиде оп. 37
- Ј. С. Бах: Мале композиције
- Хендл: Избор композиција, редакција Јеле Кршић
- Избор сонатина I и II део

-
- Вера Миланковић: Дечје приче, 25 минијатура за I и II разред
 - М. Тајчевић: За мале
 - Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор
 - Мајкапар: оп. 16, 24 лаке композиције
 - Џилок: Прелиди у романтичном стилу (тежи).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице и трозвучи по програму;
- осам композиција различитог карактера од чега 4 етиде;
- две полифоне композиције;
- једна цела сонатина.

СМОТРА (крај I полугодишта)

- једна лествица.
- једна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине;
4. Један комад по избору.

Испитни програм се свира напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

На првим часовима ученика треба упознати са кратким историјским развојем инструмента, начином функционисања механизма и саставним деловима клавира. Ученика треба правилно поставити за инструмент водећи рачуна о удаљености и висини клавирске столице у односу на инструмент.

Непосредан контакт почиње поставком руке на клавијатуру и извођењем првих тонова "портаменто" начином свирања, сваком руком посебно. Ученик постепено упознаје клавијатуру и нотно писмо.

Развијање унутрашњег слуха код ученика је веома важан задатак и корисно је налажење мелодија по слуху.

Сваки нови задатак потребно је остварити на високо професионалном нивоу, поштујући индивидуална својства сваког ученика, интелектуалне потенцијале, мотивисаност за самостални рад, уз јасно постављене захтеве. Упоредо радити на техничком и музичком развоју ученика и развијати његове слабије стране.

У раду са ученицима водити рачуна о различитим могућностима ученика у зависности од њиховог талента. Свако дело треба најпре правилно прочитати, објаснити,

анализирати са свих страна и поставити високе уметничке захтеве. Добро припремљен ученик са већом сигурношћу и личним задовољством излази на јавно извођење. Педагог треба да одабере програм према могућностима сваког ученика. Међусобно поверење и поштовање личности и атмосфера сарадње на часу доприносе правилном и успешном развијању свих потенцијала које ученик поседује.

Основни циљ учења упоредног клавира за ученике соло певања је њихово оспособљавање за самостално праћење и анализирање не само облика композиције коју савлађују, него и за препознавање стила са свим његовим карактеристикама. Такође је неопходно да ученик, радећи на клавирској композицији, уме да препозна основне хармонске токове, модулације, полифонију и друге музичке елементе, што ће му само помоћи да лакше савлада и разуме репертоар соло певања.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(солфеђо, теорија музике)

СОЛФЕЂО

ЦИЉ

Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

ЗАДАЦИ

- Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока).
- Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења.
- Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати).
- Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова.
- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

I циклус

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Тоналитети: Це-дур, а-мол, це-мол, Ге-дур, Еф-дур. Обрада мутација Це-дур, це-мол.
- Транспоноване мотива тоничних квинтакорада у паралелне молске тоналитете а, е, де-мол. Каденце.
- Припрема: певање дурских и молских квинтакорада на основним тоновима у обрађеним тоналитетима.
- Обрада вокализе и соло песме.

- Певање лествица у паралелним терцама. Певање 10 српских народних песама и 5 канона.

РИТАМ

- Тактирање и бројање. Мере: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 и 6/8.
- Нотне вредности од целе до шеснаестине ноте. Дводелна и четвороделна подела ритмичке јединице (основне фигуре), синкопа-контртан и триола.
- Мануелна репродукција.
- Равномерно и ритмичко читање у виолинском и бас кључу.
- Ритмичко читање инструктивних примера на утврђеним позицијама солмизационих слогова и обрада примера из литературе са означеним темпом, агогиком, динамиком и артикулацијом. Темпа: *Модерато, Анданте, Аллегро, Виво, Адагио*.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање у обрађеним тоналитетима.
- Опажање и интонирање штимова.
- Опажање и интонирање дурског и молског квинтакорда. Препознавање исписаних мелодијских и ритмичких мотива и њихово извођење и писмени ритмички диктат и усмени мелодијско-ритмички диктат.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Писмени део: тест из теорије, лествице, интервали и консонантни квинтакорди.
2. Усмени део: мелодијска вежба (дијатонска, пређени тоналитети и парлато бас кључ).

II циклус

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање тоналитета из II разреда. Обрада: Де-дур, де-мол, Еф-дур, еф-мол, а-мол, А-дур, Ге-дур, ге-мол, Бе-дур, е-мол, Е-дур, цис-мол и сви остали тоналитети до четири предзнака. Обрада 10 српских народних песама.
- Технички део: певање свих лествица до 7 предзнака. Секундно и терцно кретање. Певање тоничних квинтакорада, каденци и штимова.
- Двогласно певање кратких мотива и примера из литературе. Обрада канона и певање народних песама у два гласа.

РИТАМ

- Метричке врсте 2/2, 3/2, 9/8, 6/4, 6/16. А од народних ритмова 5/8, 7/8 и 9/8 преко певања народних песама.
- Ритмичке фигуре: триола у сукобу са пунктираном фигуром.
- Мануелна репродукција.
- Теже фигуре четвороделне поделе, паузе и лукови. Подела тродела у такту 6/8, сићилијана и тирана.
- Остале ритмичке фигуре само информативно.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

- Опажање и записивање тонова, интонирање мелодијских мотива.
- Опажање и интонирање интервала свих квинтакорада обртаја дурског и молског, доминантног и умањеног септакорда са разрешењем.
- Опажање и интонирање штимова.
- Опажање апсолутних висина a_1 -де₂ и од e_1 - a_1 .
- Писмени ритмички диктат, а усмени мелодијско-ритмички диктат.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: мелодијски диктат до два предзнака.
2. Усмени део:
 - мелодијски пример до три предзнака;
 - парлато - бас и виолински кључ.

ЛИТЕРАТУРА

- Пандуровић, Александровић и Јелић: Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Александровић и Јелић, Солфеђо за III разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотном сликом, како за област мелодике, тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоноване, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица). Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима или из нотног текста, наравно уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим словима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима који

се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Остали предмети као теорија музике (видети у дидактичко-методичким упутствима за овај предмет), опажање, интонирање са диктатом уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник, већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје треба предвидети време за обнављање већ обрађених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер и за мелодику и за ритам потребно је одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма, треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве. Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве) с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Препознавањем више тонова (уз примену ритмичких диктата) води ка успешним усменим и писменим диктатима, а препознавање акорада у развијање хармонског слуха.

Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања).

Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова.

Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију.

Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од ИИ разреда. Дакле, увежбати опажање свих хроматских тонова од В до И ступња а-мола и де-мола, с тим да се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом, или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом проширивања регистра и убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овим се убрзава рад на мелодици и диктатима.

Новину у мелодици представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песме по слуху, учењем исте солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденца, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују нарочито тонови субдоминантне функције, али и остали тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У двогодишњој школи, за разлику од шестогодишње и четворогодишње, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број предзнака ("упознају") савлађују се теоријски, изводе се певањем лествица и каденце и илуструју се примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе.

Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара.

Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке).

Етиде за ритмично читање не смеју да личе на ритмичке задатке исписане на једној линији јер су оптерећене другим проблемима (темпо, карактер, фразирање, акцентовање и др.). Пожељно је обрадити мањи број задатака и савладати их, него на сваком часу ишчитавати нове вежбе неприродног садржаја, какав се не налази у уметничкој музици.

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Неприхватљиво је давати домаће задатке који се односе на певање мелодијских вежби из уџбеника јер је то најнегативнији поступак, који негира оправданост наставе солфеђа. Њих ће ученици вежбати свирајући на свом инструменту.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

ЦИЉ

Теоријско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и наставом инструмента, односно певања.

ЗАДАЦИ

- Упознавање музичких појмова и појава.
- Владање законитостима теорије музике.
- Остваривање функционалних задатака - стицање брзине у схватању тонских односа лествице, интервали и акорди).
- Владање музичком ортографијом.

II разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање и упоређивање лествица.
- Тоналитети.
- Обрада интервала.
- Постављање акорада.
- Многостраност тонова.
- Појмови и дефиниције.
- Орнаменти.

ГРАДИВО

- Лествице: све дурске и молске лествице. Упоредивање истоимених тоналитета, као и паралелних. Упоредивање лествица удаљених за хроматски полустепен. Енхармонске лествице.

- Интервали и акорди: обртаји интервала, сложени интервали. Исписивање шифри основних интервала. Обртаји консонантних квинтакорада. Умањени и прекомерни квинтакорд без обртаја. Конструкција ових квинтакорада на истом тону. Лествични квинтакорди. Многостраност тонова. Мали дурски септакорд (иа доминанти) са обртајима. Умањени септакорд на VII ступњу у молу са разрешењем и полуумањени у дуру са разрешењем. Све врсте септакорада.

- Појмови и дефиниције: проширивање знања основним појмовима и познавање нових термина из области темпа, артикулације, агогике и ритма. Основни украси и фигуре (орнаменти).

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део:

- шифре интервала и акорада;
- исписивање предзнака појединих лествица;
- исписивање врсте интервала и акорада - принцип теста.

2. Усмени део:

- изградња интервала и акорада;
- ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.

ЛИТЕРАТУРА

- Дробни и Васиљевић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Д. Деспић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- М. Тајчевић: Теорија музике

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака, преписивање примера из уџбеника и именовање исписаних нота и нотних записа, по диктату наставника, дакле, овладавање нотним писмом у виолинском и бас кључу (обележавање нотних трајања и пауза, врсте такта). Редослед нотних тонова, изговор солмизацијом и абecedом, успешно је савладан када ученици нижу све тонове узлазно и силазно од било ког почетног тона у секундама, а затим у терцама у обиму две октаве. Иако се квинтакорд теоријски обрађује у другом разреду, у првом разреду је предвиђена припрема како би се лакше усвојио кроз изговор терци и трозвука на главним ступњевима обрађених дурских лествица (каденца).

Све основне појмове: ступањ, степен, полустепен, предзнаци, тетрахорд, лествица, трозвук, каденца, такт, тактица, темпо и друго требало би исписивати на табли речима и нотном сликом, а и показивати и одсвирати на инструменту. Изградња тетрахорда од било ког основног тона и проналажење полустепена изванредна је вежба за схватање лествица. Увиђањем распореда целих степена и полустепена у тетрахорду ученици су спремни за теоријску изградњу свих дијатонских лествица.

Молске лествице се постављају као лествице са истим тоновима паралелног дура. Ради очувања и даљег учвршћивања већ претходно постављених хармонских функција (Т-

СД-Д), одмах треба обрађивати и каденцу хармонског мола. Обрадама свих врста молске лествице утврђује се доминантни тетрахорд абecedним изговором, а што је увод у опажање апсолутних висина. Изговарањем свих тонова доминантних тетрахорада молске лествице улази се у област хроматике. Промену у хармонском молу објаснити хармонским разлозима (дурска доминанта), а у мелодијском молу мелодијским разлозима (елиминисање прекомерне секунде).

Квинтне кругове, као и низање повисилица (последња повисилица - вођица) и снизилица (претпоследња снизилица - име тоналитета) треба, за разлику од шестогодишње и двогодишње школе, обрадити у овом разреду, а у каснијим разредима - у средњој школи - упоређивати, теоријски и звучно, истоимени дур и мол, паралелне лествице, лествице удаљене за хроматски полустепен и енхармонске лествице.

Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са предзвацима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетрахорда, проналажење једног тетрахорда у више лествица и друго.

Обрада интервала такође је предвиђена. Најпре лествични интервали, и то именовањем без врсте, а касније се врста интервала повезује са одређеним местом у лествици (на пример: велике терце на главним ступњевима у дуру). Веома је важно постављање интервала у линијски систем и његово брзо препознавање. Изградња интервала, именовање абecedом, исписивање интервала и коришћење шифри вежбају се усменим и писменим путем. Обртаје интервала, такође, треба вежбати усмено и писмено, а касније дефинисати ове појмове. Интервале сексту и септиму теоријски постављамо као обртај одговарајућих интервала. Умањене и прекомерне интервале приказујемо са разрешењем; у школи за основно музичко образовање приказујемо прекомерну кварту и умањену квинту и њихово проналажење у тоналитету.

Лествичне квинтакорде, који се испевавају у мелодици, требало би вежбати и усменим изговором (са повећањем брзине изговора). Када се обраде врсте квинтакорада, вежбати изградњу дурског и молског квинтакорда од истог тона (усмено и писмено вежбање, а и вежбање на инструменту). Може се теоријски поставити у умањени и прекомерни квинтакорд јер упоређивањем са дуром и молем ова поставка није тешка ученицима. Сваки квинтакорд се изговара и у својим обртајима, у низу - квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд (на овај начин ученици клавијског одсека свирају трозвук од прве године). Свесним прихватањем да један тон може бити основни тон, терца или квинта различитих квинтакорада уводимо ученике у хармонско мишљење - усмена и писмена вежбања изградње од истог тона, навише и наниже, квинтакорда, сектакорда и квартсектакорда.

Септакорди се лако усвајају након усмених и писмених вежбања за терце и "квинтакорде", МД₇ се везује за доминанту дура и мола. Представљањем доминантног септакорда у линијском систему указати на положај тонике, подједнако удаљене од најнижег и највишег тона. Вежбање изградње доминантног септакорда и његових обртаја је усмено, писмено и на клавиру са разрешењем у одговарајући тонични трозвук. Исти поступак се користи код умањеног и полуумањеног септакорда. Остале септакорде такође постављамо у тоналитет и вежбамо бржу и тачнију изградњу. Хроматским променама појединих тонова у дуру (мол-дуру) и молу (хармонски и мелодијски мол) указујемо и на промену у врсти септакорда, као и квинтакорда.

У раду са ученицима све ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику требало би примењивати од прве научене песме. Учење ових ознака, са италијанским називима, без

музичког садржаја не омогућава ученицима да упознају карактер композиције. Поступно усвајање ових термина, уз адекватан превод, помоћи ће ученицима да на одговарајући начин интерпретирају и препознају музички садржај.

ОРКЕСТАР, ХОР И КАМЕРНА МУЗИКА

ЦИЉЕВИ

- Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање.
- Усагласити индивидуално извођење са потребама групног.
- Усагласити интонацију и артикулацију свих ученика у свим видовима групног музицирања.
- Развијати перцепцију слушања осталих чланова.
- Развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

ЗАДАЦИ

- Оспособљавање за даље музицирање.
- Усаглашавање индивидуалног са групним музицирањем.
- Усаглашавање интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду.
- Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других.
- Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

ОРКЕСТАР: обавезан је за ученике IV, V, и VI разреда шестогодишњег и III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

ХОР: настава хора обавезна је за ученике IV, V, и VI разреда клавира, као и за оне ученике који нису укључени у рад оркестра или камерне музике.

КАМЕРНА МУЗИКА: настава камерне музике обавезна је за ученике IV, V, и VI разреда шестогодишњег и III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања који нису укључени у рад оркестра или хора. Организује се у групама од три ученика.

ОРКЕСТАР

-
- У школи се формира гудачки оркестар према могућностима. Уколико нема ученика који свирају виолу, могу их заменити ученици који свирају деоницу треће виолине. Рад са гудачима треба да обухвати усклађивање прстореда, потеза и положаја гудала.
 - Дувачки оркестар се формира самостално, уколико школа има довољан број ученика, или се може прикључити гудачком оркестру.
 - Рад са оркестром обухвата увежбавање деоница, ритмичко и интонативно усклађивање, фразирање и динамичку обраду.
 - Оркестар хармоника формира се самостално и обично се дели на четири деонице.
 - Оркестар тамбура формира се самостално и то у оквиру могућности школе.
 - Ансамбли ренесансних инструмената, као и оркестри народне, забавне и џез музике формирају се самостално.
 - Ради бољег и бржег савладавања програма неопходно је да наставници инструмента на часовима главног предмета са ученицима прочитају и технички обраде деонице које се извиде на часовима оркестра.
 - Минимум програма: 3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору диригента. Обавезни су јавни наступи оркестра у току школске године.

ХОР

- Програм рада са хором треба да садржи: вежбе дисања, вокализе за уједначавање боје гласова, певање канона, певање двогласних и трогласних композиција.
- Минимум програма: обрада најмање три трогласне композиције различитих стилских епоха, укључујући и домаће ауторе. Обавезни су јавни наступи хора у току школске године.

КАМЕРНА МУЗИКА

Обухвата други циклус школовања.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две композиције из периода барока или
- једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике, или
- три комада из различитих стилских епоха.

Наставник је обавезан да сваки камерни ансамбл припреми ученике за најмање један јавни наступ у току школске године.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ОРКЕСТРА, ХОРА И КАМЕРНЕ МУЗИКЕ

Групно музицирање се у школи организује према могућностима извођења наставе. Ученицима инструменталне наставе, првенствено је потребно омогућити да буду организовани у рад оркестра и камерне музике. Ученици могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра као и учешћем у раду камерног ансамбла. У школама у којима постоји хор укључити све ученике који нису обухваћени радом оркестра и камерног музицирања, а према Правилнику о наставном плану и програму.

Приликом одабира програма у групном музицирању, обратити пажњу да одговара техничким и музичким способностима свих учесника, нарочито када нису у питању ученици истих разреда и узраста. Програм треба да буде подстицајан и прихватљив да би се код ученика развила жеља и позитивна мотивација за рад у оркестру, хору и камерним ансамблима.

ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД И САМОИНИЦИЈАТИВА

Време реализације	Активности / Теме	Начин реализације	Носиоци реализације
Према плану одељенског старешине	Предавања и дискусије на тему комуникације, решавања проблема	Час одељењског старешине, час одељенске заједнице	Одељенске старешине

По потреби током године	Разговори појединих ученика са члановима Тима за борбу против насиља	Индивидуални разговори	Тим за борбу против насиља
Према плану одењенског старешине	Радионице о тимском раду - за ученике	Радионице	Одељенске старешине
По потреби током године	Вршњачка едукација - превенција насиља, комуникација	Радионице	Тим за борбу против насиља / Ученички парламент
По потреби током године	Индивидуални разговори ученика и наставника који имају тешкоће у комуникацији са психологом или педагогом	Индивидуални разговори	Одељенске старешине
Према годишњем плану школе	Промоција школе	Активности дате у годишњем плану школе	Стручна већа / Стручни актив за Развојно планирање / Ученички парламент
Према акционом плану Тима	Учешће у хуманитарним акцијама	У акционом плану Тима за координацију Ученичког парламента	Тим за координацију Ученичког парламента

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

септембар	јавни часови ученички концерти
октобар	јавни часови концерт професора поводом Дана музичке школе
новембар	јавни часови ученички концерти
децембар	јавни часови новогодишњи концерт
јануар	јавни часови ученички концерт поводом Дана Светог Саве
фебруар	јавни часови ученички концерти
март	јавни часови такмичење ученички концерти
април	јавни часови такмичење ученички концерти
мај	јавни часови такмичење концерт матураната
јун	јавни часови такмичење завршни концерт

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

Назив активности	Разред	Време реализације	Носиоци реализације
Посета позоришним представама	Сви разреди	Током школске године	Одељењске старешине
Посета уметничким концертима	Сви разреди	Током школске године	Одељењске старешине
Учешће ученика на конкурсима и такмичењима	Сви разреди	Током школске године	Одељењске старешине
Организовање такмичења унутар школе	Сви разреди	Током школске године	Стручни актив за Развојно планирање
Презентација школе	Сви разреди	Током школске године	Стручни актив за Развојно планирање
Учешће на Сајму образовања	Сви разреди	фебруар	Стручни актив за Развојно планирање

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ овог васпитног задатка је да ученицима, у складу са њиховим сазнајним способностима, друштвеним захтевима и научно-технолошким достигнућима, обезбеђује стицање знања о друштвеним, природним, привредним и техничким појавама, токовима и активностима које преображавају, обогаћују или угрожавају животну средину и опасностима које прете човечанству. На тај начин треба да се развија свест о складном односу човека и средине и свест о значају очувања и заштите природне и животне средине.

ЗАДАЦИ:

- *развијање позитивног однос према природи и природним изворима полазећи од тога да је човек део природе и да мењајући природу мења и себе, оплемењујући или угрожавајући и природу и себе;*
- *да ученици схвате да је природа и насељена средина јединствена и недељива средина живљења човека као природног и друштвеног бића;*
- *да стекну знања о биолошким, физичким, хемијским, историјским, географским, производно-техничким и естетским вредностима и обележјима природе и насељене средине;*
- *да упознају еколошке процесе и законитости који се одигравају у животној средини;*
- *да упознају градитељске, техничке и технолошке радње и процесе и њихове вредности али и могуће последице у угрожавању средине;*
- *да буду оспособљени као будући активни учесници у процесу преображаја средине, да могу да примене потребна знања, понашања и искуства у очувању природе, управљању природним изворима и производним поступцима у изградњи насеља и уређењу простора;*
- *да ученици схвате и оцене вредности природе и насеља за укупни живот човека, штетност свих облика експлоатације природе и нужност превладавања противречности које експлоатација рађа;*
- *да упознају мере и технике очувања животне средине.*

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМА ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Програм заштите ученика од насиља сачињен је на основу Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно- васпитним установама, који је сачинила Влада републике Србије, Министарство просвете, 2007.године.

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика. Насиље може имати различите форме: физичко, емоционално/психолошко, сексуално насиље и злоупотреба, насиље коришћењем информационих технологија, злоупотреба, занемаривање и немарно поступање и експлоатација деце. Различити облици насиља се преплићу и условљавају.

Општи циљ Посебног протокола и на основу њега сачињеног Програма је унапређивање квалитета живота деце/ученика применом:

- Мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- Мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање.

Превенција се остварује кроз више области:

Област	Активност и начин реализације	Време реализације	Носиоци Активности
Услови рада школе	-поштовање Кућног реда школе; - дежурство у школи; - физичко обезбеђење објекта; - обавеза пријављивања лица који нису радници школе; - развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у	током школске године	сви запослени

	оквиру васпитно – образовне активности.		
Рад са наставницима	- упознавање са Програмом заштите деце / ученика од насиља; - Упознавање са функционисањем система социјалне заштите деце / ученика; - Примена Кодекса понашања; - Развијање комуникацијских вештина- семинари, стручна литература праћење - Рад на развијању кооперативне климе у одељењу - ЧОС, радионице, посете, излети, дружења; - Сензибилизација наставника за препознавање насиља, запостављања, занемаривања; - Повећање компетенција наставника за решавање проблема ученика; - Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацији насиља. (семинари, консултације, праћење литературе).	током школске године	сви запослени
Рад са ученицима	- Упознавање ученика са Програмом заштите деце / ученика од насиља; - Активно учешће ученика приликом дефинисања правила понашања у школи и последица за њихово кршење; - Организовање радионица за вежбање ненасилне	током школске	одењенски старешина, сви

	комуникације; -Упознавање ученика са конструктивним начином решавања конфликта; -Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацији насиља; -Оспособљавање деце за пружање помоћи вршњаку - жртви насиља.	године	запослени, Ученички апрламент
Сарадња са родитељима	- Упознавање родитеља са Програмом заштите деце / ученика од насиља кроз родитељске састанке и Савет родитеља; - Активно учешће родитеља у дефинисању Програма; - Организовање разговора, предавања / трибина о безбедности и заштити од насиља; - Сензибилизација родитеља за проблеме детета (предавања, разговори); - Упознавање са мрежом социјалне заштите деце.	током школске године	директор, тим

Интервенција се спроводи кроз неколико корака чија конкретизација зависи од тога да ли се насиље спроводи међу децом, да ли се спроводи од стране запослених у установи или од стране одрасле особе која није запослена у установи. Незаобилазни кораци у интервенцији, без обзира на то ко врши насиље су следећи:

- 1. Сазнање о насиљу** - откривање остварује се кроз опажање да се насиље дешава или сумњу да се дешава. Овај корак се заснива на прикупљању информација од свих релевантних чинилаца.
- 2. Прекидање, заустављање насиља** - свака особа запослена у школи која има сазнање о насиљу посредно или непосредно у обавези је да реагује тако што ће

прекинути насиље или позвати у помоћ, ако ситуација измиче контроли и особа процени да није у стању да самостално реши проблем.

- 3. Смиривање ситуације** подразумева смањивање тензије и обезбеђивање сигурности за дете, раздвајање актера насиља.
- 4. Консултације** се остварују у установи како би се разјасниле околности и на прави начин анализирале чињенице, избегла конфузија и како би се направио ефикасан план акције и заштите. Консултације се обављају са члановима Тима, а по потреби и са службама изван установе у зависности од сложености проблема. Приликом консултација мора се поштовати принцип поверљивости и принцип заштите најбољег интереса ученика.
- 5. Информисање и заштита** - овај корак се реализује:
 - *На нивоу школе* - информишу се родитељи о насиљу које је извршено над дететом, или ако се ради о насиљу у породици информисање особа од поверења, договор о преузимању заштитних мера према деци, преузимање законских мера како би де спречило евентуално понављање насиља.
 - *По потреби* се укључују надлежне службе: МУП или Центар за социјални рад. Пријава се подноси у писаној форми, а њено подношење надлежној служби је обавеза директора школе.
- 6. Праћење ефеката предузетих мера** - Тим за заштиту деце је у обавези да у сарадњи са запосленима у установи и свим кључним чиниоцима прати ефекте које су начиниле предузете мере. Посебну пажњу треба обратити на активности којима ће се обезбедити реинтеграција свих учесника насиља у заједницу установе и остварити квалитетни услови за даље функционисање установе. Уколико се укључила у интервенцију институција ван школе, треба бити са њом у контакту и заједнички пратити ефекте предузетих активности.

САРАДЊА СА ОРГАНИЗАЦИЈАМА ИЗ ОКРУЖЕЊА, МЕДИЈИМА, И ИНСТИТУЦИЈАМА КУЛТУРЕ

Ради остваривања васпитних циљева неопходна је свестрана, континуирана и активна сарадња Школе и друштвене средине. Ученици који желе да се баве програмима културе и истраживања изван Школе укључују се у разне активности клубова, удружења и музичких удружења које код младих талентованих личности помажу да се оствари посебна склоност ка уметности или иметничком стваралаштву. Након реализације разноврсних пројеката у сарадњи са бројним институцијама, организацијама и медијима, Основна музичка школа „Стеван Мокрањац“ има намеру да у наредном петогодишњем периоду проширује поље своје делатности и у значајној мери унапреди своје капацитете, односно боље ангажује креативне потенцијале.

Наши циљеви јесу оснаживање појединаца, друштвених група и организација кроз програме формалног и неформалног образовања, а и циљне групе пре свега оне са којима ради: млади – предшколци, основношколци и средњошколци, али кроз њихове активности посредно и одрасли, друштвене групе и организације.

Најзначајнија достигнућа организације су многобројни пројекти које је Школа самостално или партнерски спровела уз подршку различитих институција и фондација од локалног до међународног нивоа, а које имамо намеру да наставимо и у будућности.

Током протеклих година Школа је реализовала неколико пројеката финансираних од стране Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице и Општине Сента, што и у будуће остају наши најважнији покровитељи и извори финансирања пројеката.

У партнерском и суорганизационом односу, и у наредном периоду наставићемо успешну и континуирану сарадњу са досадашњим партнерима:

- **Основна школа „Стеван Сремац“ Сента**
- **Гимназија Сента**
- **Гимназија са домом ученика за талентоване ученике „Бољан“ Сента**
- **Дечији вртић „Снежана“ Сента**

-
- ШОМОВ „Барток Бела“ Ада
 - Музичка школа Бачка Топола
 - МШ „Петар Конјевих“ Бечеј
 - Основна музичка школа Кањижа
 - Музичка школа Нови Кнежевац
 - Музичка школа Суботица
 - Музичка школа „Кодај Золтан“ Терексентмиклош, Мађарска
 - Музичка школа Хајдубесермењ, Мађарска
 - Музичка школа Орошхаза, Мађарска
 - Музичка школа Тузла, Босна и Херцеговина
 - Музичка школа „Младен Позајић“ Сарајево, Босна и Херцеговина
 - Образовни центар „Турзо Лајош“ Сента
 - Градски музеј Сента
 - Позориште Сента
 - Градска библиотека Сента
 - Академија уметности Нови Сад
 - Заједница музичких и балетских школа Србије
 - Удружење музичких и балетских педагога Србије
 - Културно друштво „Мора Ференц“ Чока
 - Национални Савет Мађарски Националне Мањине
 - Завод за културу војвођанских Мађара
 - као и многе друге...

Остављајући увек отворену могућност за остваривање нових односа базираних на успостављању квалитетне комуникације која ће нашим ученицима и наставницима омогућити боље напредовање и остваривање креативних идеја, наставници ће и у будуће наставити да учествују као стручњаци и као тренери / инструктори / предавачи / чланови жирија на домаћим и међународним такмичењима, семинарима, курсевима и мастеркласовима, као и приликом припрема и израда акционих планова, програма и образовних садржаја у оквирима стручних актива, већа и струковних организација.

Стратешки гледано обезбедићемо палтформу за даље оснаживање индивидуалности појединаца, као и друштвених група и организација, кроз образовне, развојне и уметничке програме, а на основу високих професионалних стандарда, високог нивоа личне посвећености, културу отворене комуникације, те одговорност према друштву и друштвеној заједници. Из те перспективе отварају се три кључна поља деловања:

1. подизање капацитета организације (људских и материјалних) и сарадња са окружењем
2. оснаживање појединаца, друштвених група и организација кроз образовање, информисање, истраживања и саветодавно менторски рад
3. сензибилизација јавности - подизање свести ка одговорнијем и активнијем учешћу у друштву.

Рад на локалном, националном, регионалном и међународном нивоу остварујемо кроз реализацију следећих активности:

- ✓ Образовни рад
- ✓ Допринос креирању стратегија за рад са различитим циљним
- ✓ Саветодавно-менторски рад унутар институције са младим колегама-приправницима, као каријерно вођење матураната
- ✓ Развој уметничких пројеката и програма у сарадњи са другим институцијама из области образовања и културе
- ✓ Реализацију активности које одговарају потребама наших ученика и наставника, али и других циљних група
- ✓ Промоцију и остваривање међусекторске сарадње у решавању стручних проблема

Сарадња са медијима је веома интензивна и планирамо да таква и остане. Сарадњу остварујемо и на новоу:

1. редовне комуникације и праћење рада Школе кроз гостивања у дневним или информативним емисијама, односно текстовима у новинама, у смислу обавештавања о актуелним догађајима које промовишемо,
2. едукативних радијских и телевизијских програмама у којима учествујемо као гости,
3. специјалних радијских или телевизијских емисија, односно чланака у новинама, о одређеном догађају, појединцу (ученику, наставнику), одсеку или пројекту,
4. аудио и видео снимања комплетних манифестација које организујемо.

Код непожељних понашања ученика које се огледа у бежању са наставе, смањеним ефектима образовно-васпитног рада, Школа непосредно остварује сарадњу са родитељима, али и другим стручним службама, о чему пре свега бригу воде одељенске старешине и директор Школе.

Са службом социјалне заштите Школа успоставља посебну сарадњу када су у питању ученици из ризичних средина, односно када се ради о деци из непотпуних породица, разведених бракова, породица алкохоличара или болесних родитеља, или када ученик у одређеној фази боравка у Школи показује облике понашања који захтевају укључивање других стручних служби, мимо оне коју Школа има и помоћи коју може да пружи. Социјална заштита омогућава не само социјални третман ученика већ и материјално помаже породици да превазиђе финансијске тешкоће.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Код непожељних понашања ученика које се огледа у бежању са наставе, смањеним ефектима образовно - васпитног рада, школа непосредно остварује сарадњу са родитељима. Ради јединственог васпитног деловања школа организује:

1. Међусобно информисање родитеља и наставника о:
 - психофизичком и социјалном развоју ученика
 - резултатима рада и понашања ученика
 - условима живота у породици, школи и друштвеној средини
2. Образовање родитеља за остваривање васпитног рада:
 - Здравствено васпитање
 - Психолошко образовање
 - Утицај породице на васпитање
 - Утицај школе на васпитање
 - Утицај друштвене средине

Међусобно информисање родитеља и наставника

Садржај рада	Носиоци реализације	Облик реализације	Време реализације
Индивидуални контакти у циљу сагледавања развоја ученика и сузбијања негативних појава у учењу	одељењски старешина, предметни наставник	разговор, телефонски разговор, дописи, писмене поруке према потреби. Према потреби	месечно, недељно

и понашању		индивидуални разговори	
Индивидуални контакти у циљу пружања помоћи у реализацији образовно-васпитног рада у школи и код куће	одељењски старешина, предметни наставник	разговор, састанак	месечно, недељно
Одељењски родитељски састанци у циљу упознавања родитеља са: 1. Резултатима рада ученика 2. Степенем развоја колектива у међусобној комуникацији ученика у колективу 3. Резултатима и мерама које треба предузети у циљу боље здравствене заштите деце	одељенски старешина	састанак, саопштење одељенског старешине	Током школске године 4-5 састанака, према програму рада одељенског старешине
Организацијом рада у школи, екскурзијама, излетима	одељенски старешина	састанак, саопштење одељенског старешине	Током школске године 4-5 састанака, према програму рада одељенског старешине

Образовање родитеља за остваривање васпитног рада

Садржај рада	Носиоци реализације	Облик реализације	Време реализације
Организовати стручна предавања за родитеље из области: Превенције наркоманије и осталих болести зависности	Одељенски старешина Психолог Инспектори муп-а	Одељењски родитељски састанак, предавање	током школске године према програму одељенског старешине

Сарадња са родитељима у реализацији задатака школе

Садржај рада	Носиоци реализације	Облик реализације	Време реализације
Присуствовање родитеља свечаним приредбама у школи	Одељенски старешина	Свечане приредбе	током школске године
Укључивање родитеља у рад слободних активности	Одељенски старешина	Слободне активности	током школске године

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕСКУРЗИЈА

ЕКСКУРЗИЈА УЧЕНИКА

(Правилник о измени правилника о наставном плану и програму за гимназију и Правилник о измени правилника о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама, СЛ. Гласник РС, Просветни гласник бр. 1/2009.)

Екскурзије ученика ће бити организоване и реализоване, уз претходну писмену сагласност родитеља, за најмање 60% ученика. Одељенска и Стручна већа школе предлажу план и програм екскурзије који разматра Наставничко веће. Предложени план и програм разматра и на њега даје сагласност Савет родитеља. Након избора агенције програм путовања и општи услови путовања достављају се родитељима на писмену сагласност и оне су саставни део уговора којег директор школе закључује са одабраном агенцијом.

Пре изведеног путовања наставници и ученици ће бити упознати са правилима понашања којих су дужни да се придржавају. Након изведеног путовања, стручни вођа и представник туристичке агенције сачињавају забелешку.

Извештај се доставља Савету родитеља и Наставничком већу ради разматрања, а Школском одбору ради разматрања и усвајања.

ЦИЉ ЕКСКУРЗИЈЕ

Савлађивање дела наставног програма непосредним упознавањем садржаја предмета, појава и односа у природи и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа

и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе и остваривањем циљева из области моралног, емоционалног, професионалног, социјалног, естетског и физичког васпитања.

ЗАДАЦИ ЕКСКУЗИЈЕ

Проучавање феномена и објеката у природи и уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; стицање нових сазнања; упознавање са процесом рада; развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика; подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљавања; упознавање занимања људи која су карактеристична за поједине крајеве; развијање позитивног односа према националним, уметничким и културним вредностима; изграђивање естетских, културних и спортских потреба и навика као и позитивних социјалних односа међу ученицима и ученицима и професорима.

ИЗВОЂЕЊЕ ЕКСКУРЗИЈЕ: БЕЗБЕДНОСТ ПУТОВАЊА

Приликом уговарања путовања, директор је дужан да, уговором са агенцијом, обезбеди потребне услове за удобан и безбедан превоз ученика у односу на ангажовани број аутобуса. Пре путовања директор сазива заједнички састанак свих ученика који путују и њихових родитеља, коме присуствују и стручни вођа пута и одељењски старешина. На састанку се сви ученици обавештавају о правилима понашања, којих су дужни дасе придржавају. Представници МУП-а непосредно пред пут посећују одељења која иду на екскурзију и обавештавају ученике о начинима побољшања услова безбедности у иностранству. За сва путовања дужа од једног дана, неопходно је да родитељ (старатељ) достави здравствени лист.

ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЂЕЊУ ЕКСКУРЗИЈЕ

После изведеног путовања, стручни вођа пута и представник агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања, после чега стручни вођа пута у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга.

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду. Те активности су следеће:

- Периодични прегледи и испитивање опреме за рад: средства и опрема за рад, електричне инсталације, грејање и друге инсталације одржавају се редовно и правилно у исправном стању, у складу са техничким прописима и одређеним стандардима, на начин који обезбеђује одговарајућу сигурност запослених.
- Периодичне прегледе и провере исправности врше лица са одговарајућим лиценцама.
- Испитивање услова радне средине
- У радним и помоћним просторијама у којима се при раду евентуално користе штетне или опасне матерје, ради спречавања повређивања, као и утврђивања да ли радна средина одговара условима за продуктиван рад и здравље врши се испитивање:
 - микроклиме (температура, брзина струјања ваздуха и релативна влажност ваздуха)

- хемијске штетности (гасови, паре, дим, прашина)
- физичке штетности (бука, вибрација и штетна зрачења)
- осветљеност
- материје чија су својства опасна по живот и здравље запослених

➤ Израда акта о процени ризика

Процена ризика се заснива на систематском евидентирању и процењивању могућих врста опасности и штетности на радном месту и радној околини, на анализирању организације рада и радног процеса, средстава рада, сировина и материјала у радном процесу, средстава и опреме за личну заштиту и других елемената који могу да изазову ризик од повреда на раду, оштећење здравља или обољење.

ПРОЦЕНА РИЗИКА ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ ОБУХВАТА:

- опис технолошког и радног процеса; опис средстава за рад; опис средстава и опреме за личну заштиту;
- снимање организације рада; препознавање и утврђивање опасности и штетности на радном месту и у радној околини;
- процена ризика у односу на опасности и штетности;
- утврђивање начина и мера за отклањање, смањење или спречавање ризика;
- оспособљавање запослених и ученика.

Послодавац је дужан да изврши теоријско и практично оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад при заснивању радног односа, премештању на друге послове, приликом увођења нове технологије, односно нових средстава за рад, као и код промене процеса рада.

Провера теоријске и практичне оспособљености запосленог за безбедан и здрав рад обавља се на радном месту.

Одељењски старешина и наставници који с ученицима обрађују одговарајуће програмске садржаје обавезни су да ученике упознају са опасностима с којима се могу суочити за време остваривања образовно-васпитног рада и других активности које организује Школа, као и с начином понашања којим се те опасности избегавају или отклањају.

Ради спровођења мера безбедности и здравља, Школа сарађује са државним органима и органима локалне самоуправе, као и другим субјектима с којима је таква сарадња потребна, а посебно са:

1. Министарством просвете
2. Министарством унутрашњих послова

3. Органима општине Сента

4. Центром за социјални рад у Сенти и другим општинама из којих ученици долазе

Програм унапређивања здравља ученика и здравствено васпитање

Већина задатака који доприносе развоју психолошког и физичког здравља ученика биће обухваћени програмима наставних предмета као и у оквиру програма ваннаставних активности – акције и предавања у оквиру одељенске заједнице, на појединим родитељским састанцима, кроз рад секција и друго. Програмски садржај ове области биће реализован кроз систематски преглед ученика - са резултатима прегледа биће упознат актив наставника физичког васпитања, а код посебних случајева и родитељи ученика, и на основу тога биће предузете корективне мере ради отклањања телесних и здравствених проблема организоваће се редовно вакцинисање ученика одређених годишта (обавезни вид). У току школске године вршиће се континуиран рад на превенцији болести зависности.

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Програм социјалне заштите подразумева пружање помоћи и оснаживање ученика за самосталан и продуктиван живот и регулисање питања социјалне искључености. Овим програмом се жели заштитити право сваког ученика на квалитетан живот и рад у школи и оспособити га за самостално и несметано укључивање у васпитно-образовни процес.

ЦИЉ

- створити једнаке могућности за живот ученика у школи и подстицати социјалну укљученост;
- свим ученицима обезбедити доступност услуга и остваривање права у социјалној заштити;
- пружање помоћи ученицима у превазилажењу социјалних и животних тешкоћа;
- сарадња Центра за социјалн рад и школе у пружању социјалне заштите ученика (дописи);
- пружање помоћи ученицима с поремећајима у понашању;

- пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицима који долазе из дефицијентних породица или породица с проблематичним односима (ризичне породице) – надзор над родитељским стараљством;
- утврђивање социоекономског статуса родитеља;
- упућивање родитеља на начине остварења права;
- упућивање родитеља на извршење родитељских обавеза.

НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ

- ❖ стручни сарадници – педагог и психолог
- ❖ директор школе
- ❖ секретар школе
- ❖ Центар за социјални рад
- ❖ ученици с поремећајима у понашању
- ❖ ученици који долазе из породица са несређеним односима, као и ризичним породицама
- ❖ родитељи
- ❖ наставници

Одељењски старешина и стручни сарадници школе откривају и идентификују социјални проблем, информишу путем дописа или лично Центар за социјални рад. Идентификација ученика с одређеним социјалним проблемима се у школи одвија свакодневно.

Кораци:

- ✓ Идентификација
- ✓ Одељењски старешина и стручни сарадници остварују прво сарадњу са родитеља (службеним позивима у школу и информативним разговорима)
- ✓ Уколико нема резултата, по потреби током школске године, шаљу дописе Центру за социјални рад те тиме укључују Центар за социјалну рад у решавање одређеног проблема
- ✓ Пружање помоћи социјално угроженим ученицима, праћење њихових промена у понашању и уклањању социјално угрожавајућих и ризичних чинилаца из социјалне околине ученика (зависно од проблема)
- ✓ Повратна информација Центра за социјални рад школе

Програм социјалне заштите школа остварује путем часова одељенске заједнице. Теме које се тичу социјалне заштите ученика, наставници планирају и реализују у складу са Годишњим и месечним планом рада наставника. Овај програм, такође, подразумева укључивање родитеља у читав процес превазилажења социјалних и животних тешкоћа ученика.

Програм социјалне заштите представља добру основу за рано откривање и предупређивање тешкоћа са којима се млади сусрећу. Такође, окосница је продубљивања сарадње са родитељима и релевантним установама из локалне заједнице, као и међусобног повезивања ова два чиниоца васпитно- образовног рада (породице и институција из локалне заједнице).

ПРОГРАМ ВАСПИТНОГ РАДА СА УЧЕНИЦИМА

Програм васпитног рада Школе обухвата елементе који се односе на васпитно осмишљавање садржаја, облика и метода рада у настави, као и планирање и програмирање ваннаставних активности, друштвено-корисног рада, културне и јавне делатности Школе, рада одељењског старешине, сарадње сародитељима, активности ученика у одељењима и мањим групама и рада стручних органа, а све у циљу подстицања развоја ученика као здраве личности. Основни циљ васпитног рада у Школи је изграђивање ученика као здраве личности.

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ
<i>Реализовање способности и интересовања ученика у различитим људским делатностима</i>	факултативна настава, редовна настава, додатна настава, друштвено-корисни рад, културна и јавна делатност, одељ. заједнице.	одељенске старешине, ученички-парламент, стручни сарадници.

<i>Изграђивање стваралачког односа према раду, материјал. и духовним добрима</i>	редовна настава, факултативна настава, додатна настава, културна и јавна делатност, одељенске заједнице.	наставници, ученички-парламент, одељ. старешине.
<i>Оспособљавање за укључивање младих у активан друштвени живот</i>	факултативна настава, редовна настава, додатна настава, друштвено-корисни рад, културна и јавна делатност, одељенске заједнице.	наставници, ученички парламент, одељенске старешине.
<i>Оспособљавање за примену стеченог знања и вештина</i>	редовна настава	наставници.
<i>Оспособљавање за правилно коришћење слободног времена</i>	културна и јавна делатност, одељенске заједнице, наставници.	одељенске старешине, стручни сарадници.
<i>Стицање и развијање свести о потреби чувања здравља и заштити природе и човекове средине</i>	одељенске заједнице, друштвено-корисни рад.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине, стручни сарадници.
<i>Развијање хуманости, истинољубљивости, патриотизма и других етичких својстава</i>	одељенске заједнице, редовни часови.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине.
<i>Васпитање за хумане и културне односе међу људима, без обзира на пол, расу, веру, националност, уверење</i>	одељенске заједнице, редовни часови.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине.
<i>Неговање и развијање потребе за културом и очување и неговање културног наслеђа</i>	одељенске заједнице, друштвено-корисни рад.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине.

Основни носиоци активности у остваривању васпитног рада су:

I Наставничко веће - прати реализацију овог програма и решава конкретна питања васпитног рада, која су од општег интереса за Школу.

II Педагошки колегијум - Утврђује предлог Годишњег програма васпитног рада и прати његову реализацију и предлаже одговарајуће мере Наставничком већу.

III Одељењска већа - На основу сагледавања структуре одељења и уочених проблема и потреба Одељењске веће конкретно планирају васпитне задатке и остварују координацију рада наставника. Ова већа пратереализацију програма у свом домену, али се баве и појединачним проблемима ученика, као и проналажењем начина за развијање њихових уочених способности и склоности.

IV Одељењске старешине - Одељењске старешине, као главни субјекти васпитног рада свог одељења, програмирају, планирају и организују рад одељења. Они прате резултате рада ученика у настави и другим активностима, непосредно сарађују са другим наставницима, стручним сарадницима, родитељима и помажу подстицају рад одељења као групе и сваког појединца у њему. Управо одељењске старешине имају најзначајнију улогу у откривању евентуалних проблема код ученика (њиховог дисфункционалног понашања, емоционалних или других криза), али и интересовања ученика, па су они иницијатори предузимања одређених конкретних мера.

V Основну активност Школе остварују наставници. Они су најближи ученицима и могу највише да допринесу у остваривању васпитног рада у Школи (остварујући конкретне задатке, иницирајући решавање проблема, предлажући решења и пре свега, радећи са ученицима). Њихови појединачни програми рада ће, поред образовне, обухватити и васпитну димензију кроз додатну и допунску наставу.

VI Психолог и педагог Школе, кроз различите активности, сагледавају целину васпитно - образовног процеса, као и све битне чиниоце који утичу на остваривање васпитних задатака. Њихова улога је нарочито значајна у раду са млађим колегама и раду са ученицима и родитељима.

VII Директор – обезбеђује, координира и организује деловање свих носилаца васпитног рада у Школи, укључујући и ученике. Тај задатак директор остварује годишњим планирањем и програмирањем васпитног рада, праћењем реализације предвиђених задатака и активности и предузимањем правовремених и примерених мера у одређеним ситуацијама.

Остваривање програма васпитног рада се обезбеђује на следеће начине:

I - Програм васпитног рада Школе постаје саставни део Годишњег плана рада Школе, а његова конкретизација се врши уграђивањем планираних активности у планове рада свих субјеката у Школи.

II - Кроз наставу и програме наставних предмета, преко програмских садржаја врши васпитни утицај на ученике. У припремама за час један од битних делова су и васпитни циљеви и задаци. Правилним планирањем ових циљева и задатака, њиховом реализацијом и анализом оствареног, сваки наставник може битно допринети изграђивању ученика као здраве и моралне личности.

III - Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз рад одељењске заједнице, Одељење мора бити јединствена, радна и друштвена група, у којој ученици, уз већу или мању помоћ наставника, планирају и програмирају свој рад, расправљају о свим битним питањима из живота и рада одељења, организују групно или појединачно укључивање у радне, хуманитарне, културне, спортске и друге акције које се организују у Школи или ван ње.

IV - Остваривање циљева и задатака васпитног рада одељењског старешине.

V - Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз ваннаставне активности, Школа планира, према захтевима постављеним законом, Програмским основама васпитног рада Школе и својим могућностима, различите ваннаставне активности. Притоме се поштује принцип добровољности у смислу самосталног опредељивања ученика за оне облике делатности које највише одговарају њиховим способностима, склоностима и испољеним интересовањима.

VI - У циљу остваривања овог облика рада остварује се сарадња Школе са родитељима ученика, локалном заједницом, Скупштином Општине, Црвеним крстом и другим институцијама.

ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ УЧЕНИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА - ПРОГРАМ ОДЕЉЕЊСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Све одељењске заједнице дужне су да реализују следеће задатке:

- да изврше избор одбора одељењске заједнице, комисије и утврде конкретна задужења чланова (септембар)
- да се утврде задаци комисија и врши редовно контролу извршавања задатака (током целе школске године)
- организују разна социометријска мерења у сарадњи са одељењским старешином - предузимати мере у случајевима одбачених и изолованих ученика

- прате успех сваког појединца и одељења и у случајевима када је потребно предузимати конкретне мере - током целе школске године
- користећи што разноврснији материјал и облик рада реализују све обавезне теме из области ментално хигијенског рада, заштите и унапређења животне средине, васпитању за хуман однос међу половима, толеранцији, поштовању једни других, професионалној оријентацији и реализацији задатака на здравственој заштити
- обележити све значајније датуме и укључити се у акције радног и хуманитарног карактера
- пратити начин провођења слободног времена ученика и извршити укључење ученика у ваннаставне активности у школи и ван школе (током целе школ. године)
- организовати разне облике сарадње са другим школама, јавним установама, привредним субјектима.
- пратити изостајање ученика са наставе и предузимати мере у случају недоласка у школу
- подстицати на сарадњу и конструктивно решавање сукоба
- пратити примену Правила о понашању ученика, родитеља и наставника;
- пратити програм здравственог васпитања ученика.
- оспособљавање ученика за рад у ученичком парламенту

УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ
Избор представника одељења (кандидатура, избори)	до краја септембра
Конституисање <i>Ученичког парламента</i>	прва недеља октобра
Избор руководства <i>Парламента</i>	1. седница

Упознавање чланова <i>Парламента</i> са законским оквиром деловања парламента, са правима и дужностима чланова; упознавање са нормативним актима школе (<i>Статут; Програм рада школе</i>); <i>Законом о основама система</i> (део који се односи на ученике); <i>Правилником о понашању ученика; Пословником о раду парламента</i> и сл.	2. седница
Испитивање потреба ученика одељења – предлога ученика важних за рад <i>Парламента</i>	2. седница
Израда и усвајање <i>Програма рада Ученичког парламента</i>	2. седница
<i>Међународни дан толеранције; Светски дан деце; Дан Конвенције о правима детета</i>	новембар
Прослава Савиндана	јануар
Класификациони период (представници Парламента присуствују седницама Школског одбора)	септембар - мај
Матурски испит; матурско вече	мај
Културно - забавни живот ученика – осмишљавање активности	током године
Предлози за осавремењивање наставе	током године

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА СА ТАЛЕНТОВАНИМ И НАДАРЕНИМ УЧЕНИЦИМА

Даровитост је високо развијена способност, било општа, било нека специфична, која омогућава натпросечна постигнућа у одређеном конкретном подручју. Таленат је даровитост у једном ужем подручју, музички таленат. Рад са даровитим ученицима се одвија кроз следеће етапе:

ИДЕНТИФИКАЦИЈА

Потребно је сензитизирати наставнике за препознавање таквих ученика и сигнализирање одељењском старешини, родитељу:

-
- ✓ Могуће кроз чек листе – укључују се наставници, одељењске старешине, родитељи, ученици, стручни сарадници
 - ✓ Селекција – кроз психолошке тестове, тестове знања

ОБРАЗОВНА РЕШЕЊА

Обогаћивање програма и диференцијација курикулума - било кроз индивидуализацију, било кроз ИОП 3 (процедура се изводи у складу са законским документима и налази се у документацији Стручног тима за инклузивно образовање).

Када се изврши идентификација надарених / талентованих ученика и одреди се степен ниво на коме ће се радити са њима, планиране активности могу бити следеће, зависно од конкретног случаја:

ВАН РЕДОВНЕ НАСТАВЕ

- ✓ слободне активности; додатна настава;

У РЕДОВНОЈ НАСТАВИ

- ✓ прилика да брже прође кроз базично градиво
- ✓ самосталан истраживачки рад
- ✓ рад са ментором
- ✓ сложенији задаци, нерутински задаци, виши нивои знања, висока индивидуализација
- ✓ задаци који су блиски ономе што заиста раде стручњаци из датог домена
- ✓ коришћење аудио-визуелних и других стимулативних материјала у настави
- ✓ флексибилни временско-просторни услови за рад
- ✓ едукативни излети и посете различитим институцијама; гостујући предавачи.

При свему томе, потребно је на нивоу школе, а свакако и код сваког наставника подстицати ауторитет који се гради на експертизи, а не на позицији моћи. Код ученика развијати доживљај да се његове способности виде, цене и подржавају, пружати му прилику да комуницира са својим интелектуалним вршњацима.

МОТИВИСАЊЕ НАПРЕДНИХ И ТАЛЕНТОВАНИХ УЧЕНИКА

- ✓ добијање одређених повластица (награде) за резултате на такмичењима, за учешће на разним манифестацијама, фестивалима... или изузетне резултате у неком друом облику активности;
- ✓ јавно похваљивање на сајту школе или у неким другим медијима, укључивање у презентацију школе;

-
- ✓ вршњачка едукација – постављање талентованих у улогу оних који и сами едукују друге ученике: вођење часа, учешће на Сајму образовања.

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

	Садржај рада	Начин реализације	Време реализације
1.	Планирање и програмирање рада		
2.	Непосредни рад са ученицима		

	систематско обучавање ученика засамостално коришћење изворазнања	библиотекар	током школске године
	помоћ ученицима при избору литературе и друге грађе	библиотекар у сарадњи са наставницима	током школске године
	навикавање ученика на правилно руковање књижевном грађом, на њено чување и заштиту	библиотекар	током школске године
3.	Сарадња са наставницима и стручним сарадницима		
	евиденција о ученицима који нису раздужили књиге	са разредним старешинама, обавештења, опомене	мај - јун
	обезбеђивање књижне грађе из стручних предмета	у сарадњи са стручним активима	прво полугодиште
	одабирање и припремање литературе за ваннаставне обликерада и такмичења	у сарадњи са руководиоцима секција	током школске године
4.	Библиотечко - информатичка делатност		
	информисање корисника школске библиотеке о новоиздатим њигама и стручним часописима	библиотекар, извештај	током школске године
	сређивање књижног фонда библиотеке	библиотекар	током школске године
	вођење библиотечног пословања (инвентарисање, сигнирање, каталогизација, класификација)	библиотекар	током школске године

5.	Културна и јавна делатност		
	припремање и организовање културне активности школе	у сарадњи са Стручним већима, секцијама	током школске године
6.	Остале активности		
	учешће у раду Стручних органа школе	присуство седницама, састанцима	током школске године
	сарадња са стручним институцијама (издавачким кућама, културним установама)	библиотекар	током школске године
	стручно усавршавање, учешће на семинарима, праћење издавачке делатности	библиотекар	током школске године

ПРОГРАМИ СТРУЧНИХ ОРГАНА, ТИМОВА И ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА

ПРОГРАМ РАДА НАСТАВНИЧКОГ ВЕЋА

	САДРЖАЈ РАДА	Време реализације	Носиоци активности

1.	1. ИЗРАДА И ПРЕДЛАГАЊЕ ГОДИШЊЕГ ПРОГРАМА РАДА ШКОЛЕ И УСВАЈАЊЕ	до 15.09.	Директор, Секретар
	1.1. Решење о распоређивању и укупном задуживању у оквиру 40-часовне радне недеље	до 20.09.	Директор, Секретар
	1.2. Педагошки рад и руковођење програмима стручних органа	до 10.09.	Директор
	1.3. Стручни и истраживачки рад – програми стручног усавршавања наставника и сарадника и самосталних истраживачких пројеката школе	до 10.09.	Директор
	1.4. Организовање живота и рада школе	до 01.09.	Директор
2.	2. ОРГАНИЗОВАЊЕ ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРИМЕНА ПЛАНА И ПРОГРАМА		
	2.1. Организовање праћење образовно - васпитних активности према програму педагошке инструкције	током године	Директор
	2.2. Организовање мера за унапређивање наставних и ваннаставних активности	током године	Директор
	2.3. Предузимање мера за унапређивање наставних и ваннаставних активности	током године	Директор, Наставничко веће
	2.4. Вођење одговарајуће педагошке документације у вези праћења и вредновање и израде анализе и извештаја	током године	Директор
	3. УТВРЂИВАЊЕ УСПЕХА УЧЕНИКА И РЕЗУЛТАТА ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА		
	3.1. Сакупљање података и израда статистичких показатеља о резултатима успеха ученика		Директор
	3.2. Примена објективних инструмената	Крај наставног периода	

3.	вредновање, интерпретације, доношење закључака и предлога мера за следећу годину 3.3. Одлучивање и примена педагошких мера према ученицима		Директор Наставничко веће
4.	4. ОДЛУЧИВАЊЕ О УПОТРЕБИ УЧБЕНИКА И ПРИРУЧНИКА	Почетак школске године	Директор, Наставничко веће
5.	5. ПРЕДЛАГАЊЕ ПЛАНА ОПРЕМАЊА ШКОЛЕ НАСТАВНИМ СРЕДСТВИМА	Током године	Директор, Наставничко веће
6.	6. ТЕМЕ ЗА СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ 6.1.Портфолио наставника-каријерно вођење и саветовање наставника 6.2.Активно слушање као метода успешне комуникације	Током године	Директор
7.	7. ДАВАЊЕ МИШЉЕЊА О НАСТАВНИЦИМА ПОЧЕТНИЦИМА	Током године	Директор
8.	8. ОРГАНИЗОВАЊЕ И ПРАЋЕЊЕ САРАДЊЕ СА РОДИТЕЉИМА И ДРУШТВЕНОМ СРЕДИНОМ	Током године	Директор, Савет родитеља
9.	9. АНАЛИЗА РАДА НАСТАВНИКА, СТРУЧНЕ СЛУЖБЕ И СТРУЧНИХ ОРГАНА	Током године	Директор
10.	10. ИЗРАДА И ДОНОШЕЊЕ КАЛЕНДАРА РАДА	Почетак школске године	Директор, Секретар
11.	11. РАСПОДЕЛА ПОСЛОВА И ЗАДУЖЕЊА НА НАСТАВНИКЕ И СТРУЧНЕ САРАДНИКЕ, ИМЕНОВАЊЕ ОДЕЉЕНСКИХ СТАРЕШИНА	Почетак школске године	Директор

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ ВЕЋА

Садржај рада	Време	Напомена
Планирањи и програмирање		
Програмирање унапређења васпитног рада одељења	август	Седница ОВ
План допунског, додатног образовно - васпитног рада и слободних активности		
План културних активности		
План екскурзија и излета		
Програм рада одељењског већа		
Утврђивање распореда писмених школских, домаћих и контролних задатака и других захтева наставника		
Праћење и унапређивање образовно-васпитног рада		
Корелација наставних садржаја појединих наставних предмета	септембар	Анализа рада и дискусија
Праћење непосредног рада и оцењивање ученика (примена инструмената објективног типа)	током године	
Кординирање рада свих наставника у циљу подизања квалитета и квантитета знања ученика у одељењу		
Праћење оспособљености ученика за самостално учење		
Сагледавање рада ученика		
Анализа успеха ученика		

Похваљивање и васпитно - дисциплинске мере	тромесечје / полугодиште / крај школске године	Анализа и извештај ОВ
Оцењивање владања		
Анализа васпитног рада одељења		
Рад одељењске заједнице, врсте активности и ниво ангажованости ученика		
Сарадња са родитељима		
Изналажење нових и ефикаснијих облика сарадње са родитељима	септембар	Седница ОВ
Планирање разговора родитеља и предметних наставника		
Договор о родитељским састанцима	Током године	
Анализа сарадње и мере за њено унапређивање		
Анализа реализације		
Редовне наставе	тромесечје / полугодиште / крај школске године	Седница ОВ
Слободних активности		
Изборних програма		
Допунског образовно-васпитног рада		
Додатног образовно-васпитног рада		
Анализа извршених излета и екскурзија		

Програма рада одељењског већа

СТРУЧНА ВЕЋА

	Стручно веће	Руководилац
1.	Стручно веће за клавијски одсек	Агнеш Мадарас
2.	Стручно веће за дувачки одсек	Ленке Шоти
3.	Стручно вече одсека за хармонику	Александра Давидовић
4.	Стручно веће за гудачки одсек	Ева Касаш
5.	Стручно веће одсека за гитару	Денис Палош
6.	Стручно веће одсека за соло певање	Золтан Габор
7.	Стручно веће одсека за теоретске предмете	Моника Леваи

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНИХ ВЕЋА

Активности	Време
Програм рада стручног већа	август - септембар
Подела часова, задужења образовно-васпитног рада	
Разматрање наставних планова и програма за текућу годину	
1. ПРАЋЕЊЕ, УНАПРЕЂИВАЊЕ ВАСПИТНОГ И НАСТАВНОГ РАДА	
Договор о набавци наставних средстава	септембар
Корелација наставних садржаја за праћење напредовања ученика и	

уједначавање критеријума оцењивања	током године
Оспособљавање и усавршавање у примени савремене технологије образовно-васпитног рада	
Коришћење савремених метода, поступака и средстава рада	
Међусобне посете часовима и размена искустава	
Сарадња свих чланова наставничког већа	
Праћење и анализа реализације задатака на унапређивању наставног и васпитног рада	
Припрема и спровођење такмичења	
Припреме за обављање матурских извршних испита	
Припреме за организацију јавних и интерних часова, смотри	
Анализа успеха ученика у претходној школској години	јун
2. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ	
Индивидуално стручно усавршавање - договор о похађању акредитованих семинара (предлог чланова Стручног већа који се упућују на стручне семинаре)	током године
Интерно стручно усавршавање – документ о вредновању интерног стручног усавршавања (бодови)	
Набавка стручне литературе	
Размена искустава са стручним активима других школа	
Предавања на договорену тему (члан стручног актива, стручни сарадници)	
Пружање помоћи у раду наставницима почетницима	

Учешће у пројектима школе	
3. АНАЛИЗА РЕАЛИЗАЦИЈЕ	
Анализа рада стручних већа – извештај о самовредновању у оквиру већа	јун - август
Анализа постигнутих резултата у наставном процесу	
Анализ Наставног плана и програма	
Анализа Стручног усавршавања	
Анализа резултата такмичења	
Евалуација програма рада стручних већа	

СТРУЧНИ АКТИВИ

	Стручни актив	Руководилац	Чланови
1.	СТРУЧНИ АКТИВ ЗА ИЗРАДУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	Тамара Станчулов, секретар школе	1. Моника Леваи, 2. Ленке Шоти, 3. Агнеш Мадарас, 4. Александра Давидовић 5. Ева Касаш, 6. Золтан Габор, 7. Денис Палош.
2.	СТРУЧНИ АКТИВ ЗА РАЗВОЈНО ПЛАНИРАЊЕ	Тамара Станчулов, секретар школе	1. Маша Тибор 2. Моника Леваи 3. Александра Давидовић
3.	СТРУЧНИ АКТИВ КЛАВИРСКОГ ОДСЕКА	Агнеш Мадарас, шеф одсека	1. Ливиа Морваи 2. Габриела Нотхоф 3. Јелена Николић 4. Лидија Салма 5. Ливиа Кребс Гога 6. Јелена Стојнић 7. Мелинда Балинт Селеши
4.	СТРУЧНИ АКТИВ ДУВАЧКОГ ОДСЕКА	Ленке Шоти, шеф одсека	1. Жолт Војнић Тунић 2. Јожеф Тарапчик
5.	СТРУЧНИ АКТИВ ГУДАЧКОГ ОДСЕКА	Ева Касаш, шеф одсека	1. Акош Плетл,

			2. Сузана Сарвак
6.	СТРУЧНИ АКТИВ ОДСЕКА ЗА ГИТАРУ	Денис Палош, шеф одсека	1. Оливер Петковић
7.	СТРУЧНИ АКТИВ ОДСЕКА ЗА ХАРМОНИКУ	Александра Давидовић, шеф одсека	1. Силвиа Барат
8.	СТРУЧНИ АКТИВ ОДСЕКА ЗА СОЛО ПЕВАЊЕ	Золтан Габор, шеф одсека	
9.	СТРУЧНИ АКТИВ ОДСЕКА ЗА ТЕОРЕТСКЕ ПРЕДМЕТЕ	Моника Леваи, шеф одсека	1. Каталин Бодо
10.	СТРУЧНИ АКТИВ ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ	Тибор Маша, ВД директор школе	1. Ева Касаш 2. Моника Левиа 3. Александра Давидовић 4. Ливиа Морваи

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНИХ АКТИВА

Активности	Носилац реализације	Време реализације
Формирање, верификација актива	Стручни актив	септембар
Програм рада стручног актива	Руководилац стручног актива	август - септембар
Избор етида и лествица за испит технике	Стручни актив	август
Разматрање и усвајање термина и програма за испите		
Праћење напредовања ученика и уједначавање критеријума оцењивања на испитима		

Организација и вођење јавних часова	Стручни актив	током године
Анализа наступа ученика на јавним часовима		
Организација јавних часова на нивоу разреда и одсека са одређеном темом у циљу интерног стручног усавршавања наставника		
Организација саслушавања ученика који учествују на такмичењима, фестивалима, концертима		
Анализа постигнутих резултата ученика		
Организација размене наших ученика и ученика других школа у земљи и ван ње		
Индивидуално стручно усавршавање - договор о похађању акредитованих семинара		
Предавања на договорену тему		
Организовање огледних часова		
Пружање помоћи у раду наставницима почетницима	Стручни актив	током године
Евалуација рада стручног актива		

ПЕДАГОШКИ КОЛЕГИЈУМ

	ЧЛАНОВИ
1.	Тибор Маша, в.д. директор школе
2.	Моника Леваи, шеф стручног актива теоретских предмета
3.	Ленке Шоти, шеф стручног актива дувачког одсека
4.	Агнеш Мадарас, шеф стручног актива клавијског одсека
5.	Александра Давидовић, шеф стручног актива одсека за хармонику
6.	Ева Касаш, шеф стручног актива гудачког одсека
7.	Золтан Габор, шеф стручног актива одсека за соло певање
8.	Денис Палош, шеф стручног актива одсека за гитару

ПРОГРАМ РАДА ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА

Активности	Учесници	Одговорна особа	Време реализације
Верификација Педагошког колегијума	Наставничко веће	директор	до 15.09.
Самовредновање и вредновање рада школе	Тим за самовредновање рада школе–Стручна већа	директор	септембар - јун

Утврђивање резултата рада ученика и владања на нивоу школе	Стручна већа, Одељенско и Наставничко веће	директор	на крају првог и другог полугодишта
Анализа рада ученика који су укључени у инклузивно образовање	Стручни актив наставника инклузивног образовања	директор	на крају првог и другог полугодишта
Праћење остваривања циљева образовно - васпитног рада	Педагошки колегијум, Тим за самовредновање	директор	током године
Припреме за извођење матурских и завршних испита	Стручна већа	директор	април
Израда плана стручног усавршавања наставника и стручних сарадника	Чланови Педагошког колегијума - Тим за стручно усавршавање	директор	септембар
Разматрање и доношење документа о вредновању интерног стручног усавршавања	Стручна већа, чланови Педагошког колегијума- Тим за стручно усавршавање	директор	током године
Евалуација рада Педагошког колегијума	Педагошки колегијум	директор	на крају школске године

ТИМОВИ УШКОЛИ

	ТИМ	КООРДИНАТОР	ЧЛАНОВИ
1.	ТИМ ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ	Маша Тибор, ВД директор	1. Моника Леваи 2. Александра Давидовић
2.	ТИМ ЗА САМОВРЕДНОВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ РАДА ШКОЛЕ	Маша Тибор, ВД директор	1. Ленке Шоти 2. Силвиа Барат
3.	ТИМ ЗА МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈУ НАСТАВЕ	Маша Тибор, ВД директор	1. Каталин Бодо 2. Ливиа Морваи
4.	ТИМ ЗА ЗАШТИТУ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ЗЛОСТАВЉАЊА	Тамара Станчулов, секретар школе	1. Ленке Шоти 2. Агнеш Мадарас
5.	ТИМ ЗА СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ У ШКОЛИ	Маша Тибор, ВД директор	1. Тамара Станчулов 2. Александра Давидовић
6.	ТИМА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ЈАВНИХ ЧАСОВА И КОРИШЋЕЊА СВЕЧАНЕ САЛЕ	Денис Палош, наставник	1. Агнеш Мадарас 2. Оливер Петковић
7.	ТИМ ЗА ЗАШТИТУ И БЕЗБЕДНОСТ ДЕЦЕ, УЧЕНИКА И РАДНИКА ШКОЛЕ	Тамара Станчулов, секретар школе	1. Габриела Нотхоф 2. Ливиа Морваи

УЧЕНИЧКИ ТИМОВИ

	ТИМ	КООРДИНАТОР	ЧЛАНОВИ
1.	ТИМ ЗА ЗАШТИТУ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ЗЛОСТАВЉАЊА	Наставник солфеђа	Бирају се из редова чланова Ученичког парламента
2.	ТИМ ЗА ВРШЊАЧКУ ЕДУКАЦИЈУ	Наставник солфеђа	

ГЛОБАЛНИ ПЛАН ТИМОВА

АКТИВНОСТ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Формирање тима	септембар
План рада тима	септембар
Реализација плана	Током године
Извештај	квартално
Евалуација	јун

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА КОЈА УТИЧЕ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД

У периоду до 2018. године, једна од приоритетних области развојног плана Школе је: ЕТОС. На основу извршеног самовредновања рада школе као и на основу специфичне делатности школе – образовање, култура и уметност, сматрамо да у оквиру кључне области ЕТОС треба да перманентно радимо на квалитетној сарадњи на релацији: наставник – ученик – родитељ, то јест да партиципацију родитеља у школи подигнемо на виши ниво, стога смо одредили развојни циљ: *Ефикаснија комуникација на релацији родитељи - ученици - наставници.*

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА

Одговорно лице: Тибор Маша, в.д. директор школе

Иако је Основна музичка школа „Стеван Мокрањац“ из Сенте пре свега образовно-васпитна институција која има свој јасан задатак у систему образовања и васпитања, потреба за информисањем јавности о свим редовним, ванредним и пројектним делатностима који у великој мери превазилазе оквире уобичајеног деловања, неопходан су сегмент у образовном, уметничком и културном животу 21. века. Стога је и план и програм школског маркетинга сегмент коме приступамо са великом озбиљношћу и пажњом, анализирајући досадашња постигнућа и недостатке, те планирајући нове кораке у вези са побољшањем овог сегмента деловања Школе.

1. *ИНТЕРНЕТ ПРЕЗЕНТАЦИЈА*

Интернет презентација Школе постоји већ десетак година и до сада смо неколико пута мењали концепцију као и дизајн презентације у циљу што боље информисаности јавности (ученика, родитеља, шире популације), као и ученика и професора Школе.

Презентација данас постоји на адреси

www.muzicka-senta.edu.rs

и представља обимну колекцију различитог садржаја: од основних података о Школи, преко историјата, информација о одсечима, актуелне законске регулативе и правних аката Школе, до актуелних садржаја уз галерију фотографија, аудио и видео снимака које свакодневно ажурирамо.

Интернет презентација и сав њен материјал су власништво Основне музичке школе „Стеван Мокрањац“ из Сенте, и за њено одржавање се брине реномирана фирма на челу са вршним стручњацима.

Током школске 2013/2014. године интернет презентација је редизајнирана, а посебан акценат у садржајном смислу дат је управо новом *Закону о основама система образовања и васпитања* те усклађивању комплетне правне регулативе Школе и постављању исте као засебан сегмент у оквиру постојећег сајта.

2. ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ

На друштвеним мрежама, Школа је присутна на страницама Facebook-а која је веома посећена и, чини се, много више утиче на информисање јавности о делатности Основне музичке школе “Стеван Мокрањац” из Сенте, него сама веб страница Школе.

Такође, Школа има свој канал на Youtube, где се налазе сви постојећи видео снимци концерата и других облика рада у извођењу ученика и професора Основне музичке школе “Стеван Мокрањац” из Сенте.

Генерални план јесте редовно и неопходно ажурирање свих података и информација на друштвеним мрежама, а у циљу информисања, обавештавања и популаризације свих облика делатности Школе. С тим у вези, посебно је потребно редовно снимање / видео бележење редовних концертних активности, као и других наступа ученика и професора. Тиме ћемо употпунити садржај и побољшати обавештавање јавности о свим облицима делатности које Основна музичка школа „Стеван Мокрањац“ произведе на годишњем нивоу.

3. ПРОМОТИВНИ ФИЛМ – ВИДЕО ПРЕЗЕНТАЦИЈА ШКОЛЕ

У вези са претходним констатацијама, неопходно је да школа са традицијом, квалитетом и успесима каква је наша, има краћи и дужи видео клип, односно промотивни филм. У том сислу је већ направљен први корак, односно покренута је иницијатива о прављењу промотивног филма који ће представљати сликовиту аудио-видео презентацију о значајнијим концертним активностима ученика и професора Школе, и то сваке школске године.

Циљ ове презентације је да најпре нас саме подсети колико значајних и важних концерата годишње произведемо, што је резултат високопрофесионалног односа и нивоа рада у Школи, а онда и информисање особље унутар Школе о томе шта су колеге са других одсека постигле и реализовале током школске године.

Филм ће бити постављен на Youtube, као и интернет презентацију Школе и на Facebook.

У наредном периоду потребно је посветити пажњу изради:

1. кратког видео клипа – неке врсте рекламе музичке школе која би на динамичан и сликовит начин представљања Школе и која ће бити део сваког промотивног материјала
2. дужи видео клип – промотивни филм о музичкој школи.

Оба видео клипа ће бити урађена двојезично – на српском и мађарском језику, а по потреби и на енглеском језику. Школа мора слати јасну поруку и недвосмислену визију, те се мора представити у најбољем светлу. То би могло да нам омогући бољу перспективу у међународним пројектима и сарадњи која је у ументичким круговима неопходна.

4. ИЗВЕШТАВАЊЕ О ПРОЈЕКТИМА ШКОЛЕ, КУЛТУРНОЈ И ЈАВНОЈ ДЕЛАТНОСТИ И О УЧЕШЋУ УЧЕНИКА НА ТАКМИЧЕЊИМА

Сегмент о извештавању о пројектима Школе и учешћу ученика на такмичењима у вези је са претходним сегментима програма маркетинг Школе – извештавање је редовно и благовремено на интернет презентацији Школе и друштвеним мрежама. Но, свакако један такав целовити извештај неопходан је на крају школске године. Он има облик и садржај ЛЕТОПИСА, односно чини његов велики и важан сегмент.

5. ИНТЕРНО И ЕКСТЕРНО ИНФОРМИСАЊЕ

У циљу сталног побољшања како интерног, тако и екстерног информисања, у периоду који је пред нама неопходна су бројна побољшања и креативни приступ. Циљни односи с јавношћу омогућавају да Школа формулише посебну стратегију комуникације са сваком од циљних група јавности. Усмереност је на идентификовање специфичних обележја делова јавности и стварање циљних сегмената. Процес циљних односа с јавношћу обухвата избор циљне јавности и формулисање конкретних активности. Типични сегменти јавности за Школу су: ученици Школе, ученици других основних и средњих школа, запослени, колеге из бранше, образовање, медији, инвеститори, па и власт, односно локална самоуправа.

Спровођење стратегије односа с јавношћу је процес комуницирања усмерен према јавности, интерно и екстерно. У том погледу, потребно је деловати претежно на подручју такозване недиференциране стратегије, која по својим одликама највише одговара моделу образовне уметничке институције: могу се занемарити идентификоване разлике у сегментима циљне јавности; наступа се на читавом простору са једним програмом; усмерава се на масовни облик комуникације са окружењем, преко различитих канала комуникације. Организација путем ове стратегије обезбеђује да делујемо на што ширу јавности, упознајемо је са својим „пословањем“ и укупним имиџом. Таква пословна комуникација заснована на интеграцији комуникацијских активности маркетинга и односа с јавношћу, усмерених ка различитим циљним групама из интерног и екстерног окружења, које чине уједно и нашу циљну јавност и укупну промоцију. Тиме би смо у будућности обезбедили усмерено придобијање подршке и наклоњености јавности, побољшали профилисање жељеног имиџа, учврстили и унапредили репутације у средини и на међународном нивоу, побољшали едукацију циљне јавности и обезбедили потребан публицитет.

ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Праћење остваривања Школског програма ће се остварити кроз:

- Евалуација рада Стручних већа
- Евалуација рада Стручних актива
- Евалуација постигнућа ученика
- Евалуација реализације Развојног плана школе
- Евалуација Посебних програма школе

Председник Школског одбора

Ленке Шоти

*Школски програм 2014-2018 је заведен под деловодним бројем _____,
од дана _____ године, објављен је на огласној табли Школе дана
_____ године, а ступио је на снагу _____ године.*

Секретар школе

Тамара Станчулов